ANKASAM
bülten

Ekim 2026
SAYI: 2026/10

Paris’teki Okul Sıralarından Jeopolitik Kırılma Hattına: Avrupa Sokakları Neyi Fısıldıyor?

03 Şi Cinping ve Donald Trump 2026 Zirvesi: Thukydides Tuzağının Aşılması

51 Sırbistan’da Siyasal Dönüşüm: Öğrenci Hareketi ve AB İlişkileri

İÇİNDEKİLER

ANKASAM ANALİZ

03 **Şi Cinping ve Donald Trump 2026 Zirvesi: Thukydides Tuzağının Aşılması**
Zeynep Çağla ERİN

05 **Kuzey Kore'nin Rusya-Ukrayna Savaşı'ndaki Rolü**
Başak ERTUNÇ

07 **Orta Koridor'un İki Milyon Yeni İş Vaadi: Jeopolitik Güzergâhtan Kalkınma Hattına**
Göktuğ ÇALIŞKAN

09 **Avrupa Birliği'nde Genişleme ve Derinleşme İkilemi: Jeopolitik Dönüşüm, Kurumsal Reform ve Stratejik Güvenlik**
Prof. Dr. Murat ERCAN

17 **Transatlantik İlişkilerde Yeni Arayış: Kanada-Avrupa Birliği Yakınlaşması**
Ali Caner İNCESU

24 **Okul Saldırıları: Çocukların Öfkesi mi, Toplumsal Kriz Uyarısı mı?**
Dr. Defne YILMAZ

27 **Fransa'da Okul Protestolarından Siyasal Meşruiyet Krizine**
Sena BİRİNCİ

29 **Katolikliğin Yeni Ağırlık Merkezi: "Afrika"**
Göktuğ ÇALIŞKAN

31 **AB-Ukrayna Siber Güvenlik İşbirliği: Avrupa'da Çok Aktörlü Güvenlik Mimarisi**
Başak ERTUNÇ

33 **Orta Asya'da Ticari Jeopolitiğin Yükselişi**
Göktuğ ÇALIŞKAN

35 **DeepSeek'in Çip Hamlesi ve ABD-Çin Rekabeti**
Atakan KÖPRÜLÜ

37 **Sokaktan Kurumlara: Fransa'daki Fay Hatları ve Avrupa Birliği'nin Meşruiyet Çıkmazı**
Prof. Dr. Murat ERCAN

41 **Trump-Şi-Putin Üçgeni ve Yeni Dünya Düzeni**
Dr. Cenk TAMER

43 **Avrupa'daki Toplumsal Protestoların Siyasi ve Güvenlik Boyutu**
Başak ERTUNÇ

46 **Küresel İklim Değişikliği Bağlamında İnsan Hareketliliğinin Yeniden Ele Alınması**
İpeksu AYDIN

48 **ASEAN Savunma Bakanları Toplantısı ve Asya-Pasifik'te Güvenlik Rekabetinin Derinleşmesi**
Zeynep Çağla ERİN

51 **Sırbistan'da Siyasal Dönüşüm: Öğrenci Hareketi ve AB İlişkileri**
Sena BİRİNCİ

ANKASAM BAKIŞ

13 **Mekke Paktı'nın Riyad Sınavı: Orta Doğu'da "Esnek Savunma" Dönemi, Yeni Güç Dengeleri ve Jeopolitik Genişleme Potansiyeli**
Prof. Dr. Mehmet Seyfettin EROL

19 **Türk Dünyasına "Asimetrik Sabotaj": Polemik ve Manipülasyonlara Karşı "Stratejik Sağduyu" ve "Merkez Güç Paradigması"**

21 **Paris'teki Okul Sıralarından Jeopolitik Kırılma Hattına: Avrupa Sokakları Neyi Fısıldıyor?**
Prof. Dr. Mehmet Seyfettin EROL

BASINDA ANKASAM

54 **Medya**

DERGİLER

55 **Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi**

Bölgesel Araştırmalar Dergisi

Çankaya Mahallesi, Cemal Nadir Sokak, No: 9, 06880, Çankaya – Ankara/Türkiye
Tel: +90 312 474 00 46 | Faks: +90 312 474 00 45 E-posta: info@ankasam.org

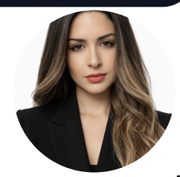
Tasarım-Dizgi: Aslı ÇELİK

Bu yayının tüm hakları Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi'ne (ANKASAM) aittir. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek yapılacak makul alıntılar dışında ANKASAM'ın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama, vd.) yollarla basımı, yayını, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Bu çalışmada yer alan görüş ve değerlendirmeler yazarına ait olup, kurumsal olarak ANKASAM'ın resmi görüşünü yansıtmaz.

ANKASAM **ANALİZ**

Şi Cinping ve Donald Trump 2026 Zirvesi: Thukydides Tuzağının Aşılması

Zeynep Çağla ERİN

23-25 Eylül 2026 tarihlerinde Washington'da gerçekleşen Donald Trump ve Şi Cinping zirvesi küresel ekonomi-politik açılarından 21. yüzyılın en kritik diplomatik dönüm noktalarından birini temsil etmektedir. Tarihsel süreçte hegemonik güçler ile yükselen güçler arasındaki temaslar genellikle çatışma potansiyelini barındırsa da bu buluşma, Soğuk Savaş dönemi pratiklerinden ayrışan yeni bir yönetilebilir rekabet ve güç dengesi paradigmasının sahnelendiği bir platform olmuştur. İki süper gücün lideri, yapısal krizleri kalıcı bir şekilde çözmekten ziyade aralarındaki asimetrik bağımlılığı ve ideolojik farklılıkları sembolik diplomatik jestlerle stabilize etme yoluna gitmiştir. Trump'ın Şi'yi Joint Base Andrews'ta olağanüstü bir protokol olan kırmızı halı ile karşılaması, liderler arası kişisel bağların ve şahsi diplomasinin yapısal devlet çatışmalarını yumuşatabileceği yönündeki rasyonel beklentinin bir yansımasıdır. Çin tarafı ise bu diplomatik ihtişamı, kendi küresel eşitlik iddialarının tasdiki ve çok kutuplu dünya düzenine geçişin simgesel bir zaferi olarak okumuştur.[i]

Bu diplomatik angajmanın entelektüel ve tarihsel arka planı, Harvard Üniversitesi akademisyenlerinden Graham Allison tarafından formüle edilen *"Thukydides Tuzağı"* kavramı üzerinden şekillenmiştir. Antik Yunan tarihçisi Thukydides'in, yükselen Atina'nın yerleşik güç Sparta'da yarattığı korkunun savaşı kaçınılmaz kıldığını savunduğu tez, uzun yıllardır Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Çin ilişkilerinin kaçınılmaz bir silahlı çatışmaya evrileceği şeklinde yorumlanmıştır. Ancak Şi'nin zirvede yaptığı en çarpıcı jeopolitik müdahale, Thukydides Tuzağı'nın artık aşıldığını ve iki büyük gücün bu tarihsel determinizmden kurtularak yıkıcı bir savaşa sürüklenmeden yollarına devam edebileceklerini ilan etmesi olmuştur. Çin'in kendi ekonomik, askeri ve teknolojik yükselişini ABD için varoluşsal bir tehdit olarak görmeyi reddeden bu inşacı söylem, Pekin'in hegemonik bir çatışmaya girmeden de küresel sistemde merkez ülkesi olma hedefine ulaşabileceği argümanına dayanmaktadır. Şi'nin bu kavramı ustalıkla yeniden çerçevelemesi, Washington'un Soğuk Savaş dönemi çevreleme stratejilerini boşa çıkarmayı amaçlayan proaktif bir barışçıl yükseliş anlatısıdır.[ii]

Zirvenin güncel politikalarda ve akademik literatürde de uzun yıllar tartışılacak en büyük kavramsal çıktısı, *"Çin Ulusunun Büyük Yeniden Doğuşu"* ile Trump'ın *"Amerika'yı Yeniden Harika Yapma"* vizyonunun birbiriyle uyumlu bir şekilde bir arada var olabileceği tezidir. Geleneksel siyaset bilimi teorileri, milliyetçi, içe kapanmacı ve popülist iki doktrinin uluslararası arenada sıfır toplamlı bir oyun yaratmasını beklemektedir. Ancak Şi'nin bu iki farklı tarihsel anlatının birbirini dışlamadığı yönündeki argümanı, devletlerin salt ulusal çıkar odaklı bir pragmatik izolasyonizm ekseninde uzlaşabileceğini öne sürmektedir. Çin'in Afyon Savaşları ile başlayan ve yüz yıl süren aşağılanma dönemini kalıcı olarak sona erdirip köklü Asya medeniyetinin merkezine dönme ideali ile ABD'nin bozulan sanayi altyapısını ve eriyen orta sınıfını yeniden canlandırma hedefi, paradoksal bir şekilde ortak bir zemin sunmaktadır. Her iki lider de küresel maceralardan ziyade iç siyasi konsolidasyona odaklanarak meşruiyetlerini sağlamlaştırmayı amaçlamaktadır.

Donald Trump'ın 2026 yılı itibarıyla tahkim ettiği MAGA doktrini, Amerikan dış politikasını liberal uluslararasıcılık ve serbest ticaret prensiplerinden uzaklaştırarak, katı bir merkantilizme, ekonomik milliyetçiliğe ve yeni-korumacılığa sürüklemiştir. Bu paradigma değişimi, üretim zincirlerinin Asya'dan ABD kıtasına geri çekilmesini, sınır güvenliğinin radikal ölçüde artırılmasını ve yüksek gümrük tarifeleriyle yerli sanayinin korunmasını varoluşsal bir ulusal güvenlik meselesi olarak kurgulamaktadır. Bu bağlamda Trump'ın Çin'e yönelik stratejisi ideolojik bir rejim değişikliği

talebinden ziyade dış ticaret açıklarını minimize etmeye ve fikri mülkiyet haklarını korumaya dayalı işlemci bir nitelik sergilemektedir. İki liderin basın önünde birbirlerini övmesi ve sıcak ilişkiler sergilemesi, Washington'ın Çin'in iç politikasına ve insan hakları meselelerine yönelik normatif eleştirilerini rafa kaldırdığını ve tamamen çıkara dayalı, reel-politik bir müzakere modeli benimsediğini kanıtlamaktadır.

Diğer cephede ise *"Çin Ulusunun Büyük Yeniden Doğuşu"* vizyonu, Şi idaresindeki Çin Komünist Partisi'nin (ÇKP) en temel ontolojik dayanağıdır. 2049 yılına (Çin Halk Cumhuriyeti'nin 100. yılı) kadar her alanda dünyanın bir numaralı gücü olma stratejisi, özellikle teknolojik bağımsızlık üzerine inşa edilmiştir. ABD'nin yarı iletken ve gelişmiş yapay zeka (AI) ambargoları karşısında Çin, *"Made in China 2025"* ve iç dolaşım mekanizmalarıyla devasa bir inovasyon hamlesi başlatmıştır. Bu zirvenin arkasında yatan Pekin merkezli en büyük motivasyon, zaman kazanma stratejisidir. Çin, Amerikan yüksek teknolojisine ve finansal sistemine olan asimetrik bağımlılığını bütünüyle tasfiye edene dek, ABD ile yıkıcı bir askeri veya ekonomik sıcak çatışmaya girmekten dikkatle kaçınmaktadır. Bu nedenle Şi'nin kullandığı diplomatik nezaket ve uzlaşmacı dil, aslında teknolojik açığı kapatmak için kurgulanan uzun vadeli bir zırh işlevi görmektedir.

Bu kavramsal uzlaşının pratik sahaya yansıması, 20-23 Eylül 2026 tarihleri arasında New York ve Washington'da gerçekleştirilen 8. tur Çin-ABD ekonomik ve ticari istişarelerinde görülmüştür. Çin Ticaret Bakanlığı kaynaklarının resmi açıklamalarına göre, iki ülkenin ekonomi kurmayları liderler düzeyindeki zirveye somut bir zemin kazandırarak pozitif bir konsensüs inşa etmeyi başarmışlardır. Çin Başbakan Yardımcısı He Lifeng ve ABD Hazine Bakanı Scott Bessent arasında yürütülen bu çetin müzakereler, iki dev ekonomi arasındaki gümrük duvarlarının sınırlı da olsa esnetilebileceğini göstermiştir.[iii]

Elde edilen bu pozitif konsensüsün en somut çıktısı, karşılıklı olarak yaklaşık 30 milyar dolar değerindeki ithal üründe gümrük vergilerinin radikal bir şekilde indirilmesi yönündeki anlaşmadır. Ürünlerin yaklaşık %90'ında uygulanacak olan bu tarifelerin en çok kayrılan ülke standartlarına çekilmesi, serbest pazar işleyişine yeniden dönüş açısından kritik bir göstergedir. Bununla birlikte Çin'in 2027 ve 2028 yılları için ABD'den önemli ölçüde kömür ithalatı yapmayı kabul etmesi, Trump'ın kırsal kesimdeki ve geleneksel sanayi bölgelerindeki seçmen tabanına sunabileceği büyük bir siyasi zafer olarak planlanmıştır. Ekonomik kurumsallaşmayı artırmak amacıyla bir yatırım kurulu ve sektörel krizleri aşmak için özel bir tarım çalışma grubu kurulması, ikili ilişkilerin anlık politik tepkilerden arındırılarak kalıcı teknokratik mekanizmalar üzerinden yürütülmek istendiğini teyit etmektedir.[iv]

Günümüz jeopolitik denklemlerinde klasik askeri caydırıcılığın yerini hızla AI ve sınır tanımayan yüksek teknoloji yarışı almıştır. Zirve esnasında teknolojik ayrışmaya kesin bir çözüm getirilememiş olsa da tarafların resmi bir ABD-Çin Yapay Zeka Diyaloğu kurma kararı alması, küresel güvenlik risklerinin yönetişimi açısından eşsiz bir gelişmedir. Trump'ın siyasi retoriğinde Süper Zeka olarak nitelendirdiği bu vizyon ile Çin'in Eylül 2026'da yürürlüğe soktuğu AI Güvenlik Yönetişim Çerçevesi 3.0 arasında yapısal farklar bulunsa da olası algoritmik krizlerin ve otonom siber güvenlik tehditlerinin engellenmesi adına ikili bir acil iletişim kanalının tesis edilmesi tarihi bir uzlaşıdır. Pekin yönetimi, bu diyalog mekanizması üzerinden Amerikan yarı iletken ambargosunu hafifletmeyi hedeflerken, Washington yönetimi Çin'in model kopyalama (distillation) operasyonlarını yavaşlatmayı kurgulamaktadır.

İkili ilişkilerdeki en çözümsüz fay hattı olan Tayvan meselesi, bu zirvede de stratejik belirsizlik perspektifinde ele alınmıştır. Şi Cinping, bölgesel barışın sağlanması ve Çin-ABD işbirliğinin sağlam temellere oturması için Amerikan yönetiminin Tayvan'ın bağımsızlığına koşulsuz karşı çıkması gerektiğini yinelerken, Trump yönetimi "Tek Çin" politikasına olan sözde sadakatini koruyarak resmi bağımsızlık deklarasyonlarından kaçınmış, ancak adanın fiili statüsünü koruyacak askeri destek mesajlarını el altından vermeye devam etmiştir.

İki liderin ekonomik anlaşmazlıkları donduran ateşkes sürecini 10 Ocak 2027 tarihine kadar uzatma kararı, tüm küresel piyasalar nezdinde rahatlatıcı bir etki yaratmıştır. Trump yönetiminin getirdiği belirli tarife muafiyetlerine karşılık Çin'in küresel teknoloji üretimi için hayati öneme sahip nadir toprak elementleri ihracatını serbest piyasa koşullarında sürdürme ve Amerikan tarım ürünlerine uygulanan engelleri kaldırma taahhüdü, küresel tedarik zincirlerinin kırılganlığını doğrudan azaltmıştır.

Ancak diplomaside biçim ile öz çoğu zaman birbirinden farklılaşır. Gerçekleşen zirvenin yarattığı olumlu atmosfere karşın, uluslararası ilişkiler analistleri bu toplantıyı bir fotoğraf verme diplomasisi olarak da okumaktadır. Liderlerin küresel krize dönüşen İran, Kuzey Kore nükleer programı, Rusya-Ukrayna Savaşı gibi can alıcı jeopolitik başlıklarda hiçbir kayda değer adım atmadıklarını ortaya koymaktadır. Şi'nin Joint Base Andrews'ta gördüğü eşi benzeri görülmemiş askeri karşılama merasimi ve hayvanat bahçesine vaat edilen yeni pandalar (Panda Diplomasisi) zirvenin halkla ilişkiler boyutunu parlatırken, casusluk iddiaları, fikri mülkiyet hırsızlığı ve askeri tahkimat gibi temel anlaşmazlık konularında tarafların pozisyonlarından bir milim bile geri adım atmamaları, ilişkinin özünde stratejik bir çıkmaz içinde hapsolduğunu göstermektedir.

Tüm bu dinamikler ışığında, ABD ve Çin ilişkilerinin Soğuk Savaş sonrası paradigmayı terk ederek yepyeni bir yok etmeden rekabet etme evresine adım attığı sonucuna varılmaktadır. ABD'nin eski döneme ait demokratikleşme ve kurumsallaşma beklentileri yerini MAGA'nın işlemci ve korumacı reel-politiğine bırakmış; Çin'in sessizce büyüme taktiği ise yeniden doğuş mottosu altında küresel liderlik iddiasına evrilmiştir.

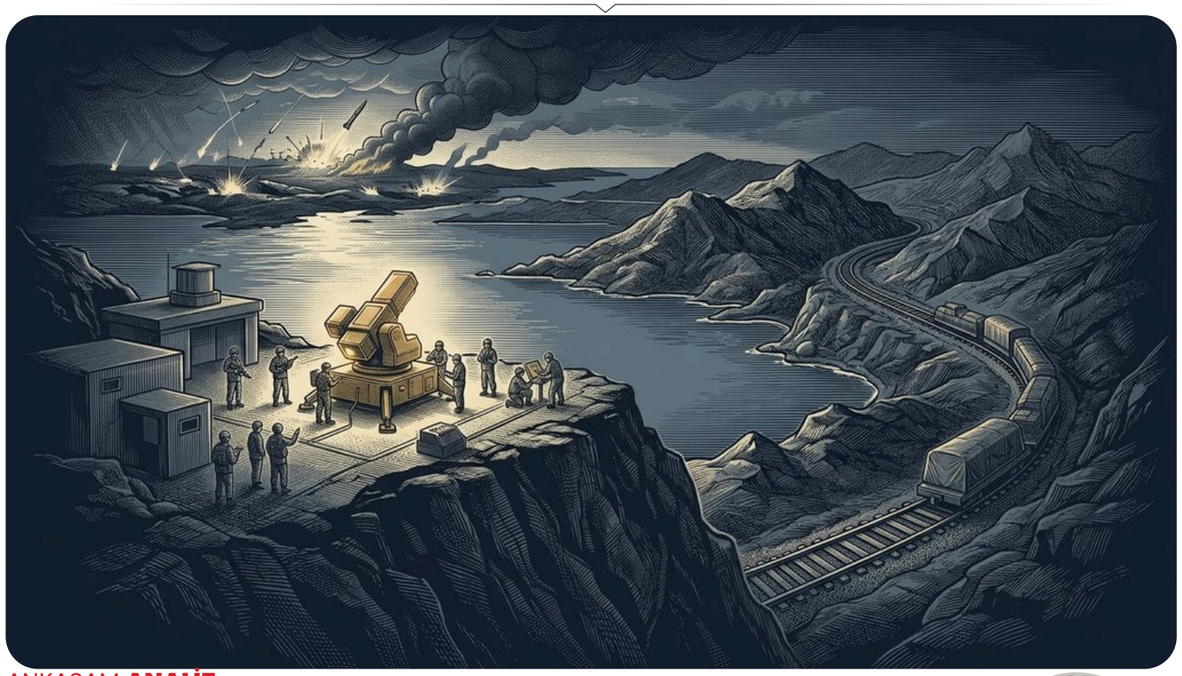
Sonuç olarak Eylül 2026 tarihinde gerçekleşen Trump-Şi zirvesi, salt bir ticaret anlaşmazlığının müzakere edildiği bir masa değildir. Görüşme, 21. yüzyıl küresel düzeninin kurallarının yeniden yazıldığı tarihi bir dönüm noktasıdır. MAGA ile Çin Ulusunun Büyük Yeniden Doğuşu doktrinlerinin birbirini dışlamadan, farklı coğrafi ve ideolojik ekosistemlerde yönetilebilir bir uyuşmazlık zemininde birlikte var olabileceği tezi teorik olarak onaylanmıştır.

[i] "The Limits of Trump and Xi's Photo-Op Summit", *CFR*, https://www.cfr.org/articles/the-limits-of-trump-and-xis-photo-op-summit, (Erişim Tarihi: 28.09.2026).

[ii] "Xi Jinping tests Donald Trump with 'Thucydides Trap'", *The Times of India,* https://timesofindia.indiatimes.com/world/us/xi-jinping-tests-donald-trump-with-thucydides-trap/articleshow/134467004, (Erişim Tarihi: 28.09.2026).

[iii] "Eighth round of China-US economic and trade consultations yields positive consensus, says commerce ministry", *CGTN,* https://news.cgtn.com/news/2026-09-28/Commerce-Ministry-Chinese-US-economic-teams-reach-positive-consensus-1QNCco72p56 (Erişim Tarihi: 28.09.2026).

[iv] *Aynı yer.*

ANKASAM **ANALİZ**

Kuzey Kore'nin Rusya-Ukrayna Savaşı'ndaki Rolü

Başak ERTUNÇ

Ukrayna tarafından Rusya'nın Kursk bölgesinde savaşırken yakalanan iki Kuzey Kore askerinin Güney Kore'ye transfer edilmesi, Rusya-Ukrayna Savaşı'nın Kore Yarımadası açısından yarattığı güvenlik sonuçlarını yeniden gündeme taşımıştır. 28 Eylül 2026 tarihinde açıklanan bilgilere göre askerlerin Güney Kore'de sorgulama ve güvenlik incelemesinden geçirilmesi, ardından Kuzey Koreli sığınmacılara ilişkin mevcut mevzuat çerçevesinde durumlarının değerlendirilmesi beklenmektedir.[i] İki askerin Ukrayna'daki savaş alanından Güney Kore'ye ulaşması bireysel bir transfer vakasının ötesinde Avrupa'da devam eden savaş ile Kuzeydoğu Asya'daki güvenlik dinamikleri arasında giderek güçlenen bağlantının somut bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Kuzey Kore'nin Rusya-Ukrayna Savaşı'ndaki rolü başlangıçta Rusya'ya silah ve mühimmat sağlanması üzerinden şekillenmiş, ilerleyen dönemde ise doğrudan askeri personel konuşlandırılmasına kadar genişlemiştir. Ağustos 2026 itibarıyla yapılan değerlendirmelerde Pyongyang'ın Rusya'ya yaklaşık 14.000-15.000 asker gönderdiği belirtilirken Kuzey Kore'nin milyonlarca topçu ve havan mühimmatı ile yüzlerce balistik füze sağladığı bildirilmektedir. Ayrıca Ukrayna istihbaratı, Rusya'nın Voronej bölgesine yaklaşık 90 personelden oluşan bir Kuzey Kore füze biriminin konuşlandırıldığını öne sürmüştür.[ii] Dolayısıyla Pyongyang'ın savaş içerisindeki konumu, Rusya'nın savaş ekonomisine mühimmat sağlayan dış bir aktörden modern savaş koşullarında doğrudan operasyonel deneyim kazanan askeri bir ortağa doğru genişlemektedir.

Bu dönüşümün kurumsal zeminlerinden biri, Moskova ve Pyongyang arasında 2024 yılında imzalanan Kapsamlı Stratejik Ortaklık Antlaşması'dır. Rusya-Kuzey Kore askeri ilişkilerinin derinleşmesi yalnızca personel hareketliliğiyle sınırlı kalmamaktadır. Çok Taraflı Yaptırım İzleme Ekibi'nin raporuna göre Kuzey Kore'den Rusya'ya topçu sistemleri, balistik füzeler ve askeri araçlar aktarılırken Rusya tarafından Kuzey Kore'ye hava savunma sistemlerinin gönderildiğine ve Rus kuvvetlerinin Kuzey Kore askerlerine eğitim verdiğine ilişkin bulgular bulunmaktadır. Aynı rapor, Ekim 2024 tarihinden itibaren 11.000'den fazla Kuzey Kore askerinin Rusya'ya konuşlandırıldığını belirtmektedir.[iii] Bu nedenle Rusya-Ukrayna Savaşı, iki ülke arasındaki ilişkilerin kısa vadeli askeri alışverişin ötesine geçerek daha kapsamlı ve kurumsallaşmış bir güvenlik ortaklığına dönüşmesinde önemli bir işlev görmektedir.

Kore Yarımadası açısından bu gelişmenin en önemli sonuçlarından biri, Kuzey Kore kuvvetlerinin modern savaş koşullarında doğrudan deneyim kazanmasıdır. Kuzey Kore Ordusu'nun Ukrayna'daki faaliyetleri özellikle insansız hava araçları, karşı-dron yöntemleri, keşif-gözetleme sistemleri ve küçük birlik taktikleri açısından önemli bir öğrenme alanı oluşturmaktadır. Savaşın ilk dönemlerinde Kuzey Kore birliklerinin yüksek kayıplarla ilişkilendirilmesine karşılık daha sonraki gözlemler, birliklerin kamuflaj yöntemleri, hızlı yeniden konuşlanma ve daha küçük ve hareketli formasyonlarla operasyon yürütme gibi alanlarda uyum sağladığına işaret etmektedir. Aynı zamanda Rus kuvvetleriyle birlikte hareket etmek Kuzey Kore birliklerinin dron ve topçu sistemlerinin koordineli kullanımını gözlemlemesine imkân sağlamaktadır.[iv]

Bu deneyimin özellikle düşük maliyetli insansız sistemlerin Kuzey Kore'nin asimetrik savaş kapasitesine daha fazla entegre edilmesini teşvik etme potansiyeli bulunmaktadır. Savaş alanındaki öğrenme yalnızca personel düzeyinde gerçekleşmemektedir. Kuzey Kore yapımı KN-23 kısa menzilli

balistik füzelerinin Ukrayna'da gerçek muharebe koşullarında kullanılması, Pyongyang'a silah sistemlerinin performansına ilişkin daha önce yalnızca test sahalarından elde edilebilecek verilerin ötesinde geri bildirim sağlama potansiyeli taşımaktadır. İlk kullanımlarda rapor edilen doğruluk sorunlarının sonraki dönemde azaldığına ilişkin değerlendirmeler bulunmakla birlikte bu gelişmede Rus teknik desteğinin kapsamı konusunda açık kaynaklardaki belirsizlik devam etmektedir.[v]

Ancak Rusya-Ukrayna Savaşı'nın Pyongyang açısından oluşturduğu askeri kazanımlar yalnızca savaş alanındaki deneyimle sınırlı değildir. Kuzey Kore'nin Rusya'ya sağladığı asker, mühimmat ve füze desteği karşılığında ekonomik kaynaklara ve askeri-teknolojik işbirliğine erişim imkanını artırdığı değerlendirilmektedir. Rusya-Kuzey Kore ilişkilerinin mevcut seyri, iki ülke arasındaki savunma tedarik zincirlerinin daha fazla bütünleşmesi ve bazı gelişmiş askeri teknolojilerin transfer edilmesi ihtimalini de gündeme getirmektedir.[vi] Bu durumda Kuzey Kore'nin Rusya-Ukrayna Savaşı'ndan elde edebileceği kazanımlar iki farklı kanaldan ilerlemektedir: Bir tarafta doğrudan savaş alanında edinilen operasyonel deneyim, diğer tarafta ise Rusya'yla derinleşen askeri ve teknolojik işbirliği bulunmaktadır. Bu iki sürecin birlikte ilerlemesi, savaşın etkilerinin Ukrayna coğrafyasının ötesine taşınması açısından önemlidir.

Bununla birlikte savaş deneyiminin Kuzey Kore'nin askeri kapasitesine etkisini doğrudan stratejik üstünlük olarak değerlendirmek yanıltıcı olabilir. Ukrayna'daki deneyimin önemli bir bölümü piyade ve küçük birlik operasyonlarıyla sınırlıdır. Kuzey Kore'nin hava kuvvetleri, lojistik unsurları ve topçu birliklerinin aynı ölçüde doğrudan muharebe deneyimi kazandığına ilişkin yeterli veri bulunmamaktadır. Bu durum modern savaşın temel unsurlarından biri olan müşterek harekât kapasitesi bakımından önemli bir sınırlılık oluşturmaktadır.[vii] Ayrıca Rusya'ya gönderilen birliklerin önemli kayıplar vermesi, savaş alanında edinilen deneyimin Pyongyang açısından belirli askeri maliyetler de yarattığını göstermektedir. Dolayısıyla Ukrayna'da edinilen deneyimin Kore Yarımadası'nın farklı coğrafi, teknolojik ve operasyonel koşullarına ne ölçüde aktarılabileceği henüz belirsizdir.

Buna rağmen Rusya-Kuzey Kore askeri işbirliğinin derinleşmesi, Kore Yarımadası'ndaki güvenlik hesaplarını yalnızca Kuzey ve Güney Kore arasındaki askeri denge üzerinden değerlendirmeyi giderek zorlaştırmaktadır. Ukrayna'da edinilen operasyonel deneyim ve Rusya'yla geliştirilen askeri-teknolojik işbirliğinin Kuzey Kore'nin kapasitesine yansıma ihtimali, Güney Kore açısından da yeni güvenlik kaygıları yaratmaktadır. Bu süreç, Seul'ün Avrupa-Atlantik güvenlik aktörleriyle geliştirdiği işbirliğinin stratejik önemini de artırmaktadır. Haziran 2026 tarihinde NATO ve Güney Kore arasında gerçekleştirilen askeri görüşmelerde birlikte çalışabilirlik, standardizasyon, siber tatbikatlar ve yeni teknolojiler gibi alanlarda işbirliğinin geliştirilmesi ele alınmıştır. NATO aynı zamanda Hint-Pasifik ve Avrupa-Atlantik bölgelerindeki güvenlik gelişmelerinin, Rusya-Ukrayna Savaşı'nın etkileri de dahil olmak üzere giderek daha yakından bağlantılı hale geldiğini belirtmektedir.[viii]

Bu bağlamda Kuzey Kore'nin Rusya-Ukrayna Savaşı'na katılımı, uluslararası güvenlikte daha geniş bir *bölgelerarasılaşma* eğiliminin parçası olarak değerlendirilebilir. Avrupa'daki savaş Rusya'nın Kuzey Kore'den askeri destek almasını sağlarken Pyongyang'ın modern savaş deneyimi kazanmasına ve Moskova'yla ilişkilerini derinleştirmesine imkân tanımaktadır. Buna karşılık Güney Kore'nin Avrupa-Atlantik güvenlik aktörleriyle geliştirdiği ilişkiler, bu bölgelerarası etkileşimin diğer boyutunu oluşturmaktadır. Böylece Avrupa ve Kuzeydoğu Asya'daki güvenlik dinamikleri arasında karşılıklı bir etkileşim ortaya çıkmaktadır. Bu durum güvenlik tehditlerinin ve ittifak ilişkilerinin coğrafi olarak birbirinden ayrılmış bölgeler içerisinde değerlendirilmesinin giderek zorlaştığına işaret etmektedir.

Sonuç olarak iki Kuzey Kore askerinin Ukrayna'dan Güney Kore'ye transferi, Rusya-Ukrayna Savaşı ile Kore Yarımadası arasındaki güvenlik bağlantısının görünür örneklerinden biridir. Ancak bu bağlantının stratejik önemi askerlerin transferinden çok Pyongyang'ın savaş aracılığıyla elde ettiği operasyonel deneyim, Kuzey Kore silah sistemlerinin gerçek muharebe koşullarında kullanılması ve Rusya'yla derinleşen askeri-teknolojik ilişkilerde ortaya çıkmaktadır. Bu kazanımların Kuzey Kore'nin askeri kapasitesine ne ölçüde aktarılacağı belirsizliğini korumaktadır. Bununla birlikte Moskova-Pyongyang işbirliğinin mevcut seyri, Kore Yarımadası'ndaki güvenlik ortamının Avrupa'daki gelişmelerden bağımsız değerlendirilmesini giderek zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla Rusya-Ukrayna Savaşı, Avrupa-Atlantik ve Kuzeydoğu Asya güvenlik dinamikleri arasındaki bağlantıları güçlendiren bölgelerarası bir güvenlik süreci niteliği de kazanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kuzey Kore, Rusya, Rusya-Ukrayna Savaşı, Güney Kore, NATO, Kore Yarımadası, Bölgelerarası Güvenlik.

[i] Kyu-seok Shim ve Hyun Young Yi, "What comes next for North Korea soldiers transferred from Ukraine to South Korea?", *Reuters*, https://www.reuters.com/world/asia-pacific/what-comes-next-north-korea-soldiers-transferred-ukraine-south-korea-2026-09-28/, (Erişim Tarihi: 28.09.2026).

[ii] "What we know about North Korean forces joining Russia's war against Ukraine", *Reuters*, https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/what-we-know-about-north-korean-forces-joining-russias-war-against-ukraine-2026-08-06/, (Erişim Tarihi: 28.09.2026).

[iii] "Unlawful Military Cooperation Including Arms Transfers between North Korea and Russia", *Multilateral Sanctions Monitoring Team*, https://msmt.info/view/save/2025/06/20/6bb78b9d-aefd-44c4-b34a-8f545c0d9b3a-S_2025_340-EN.pdf, (Erişim Tarihi: 28.09.2026).

[iv] Michael Aldeman, "Drones and Operational Shift: North Korea's Adaptation to a Changing Warfare Environment", *38 North*, https://www.38north.org/2026/04/drones-and-operational-shift-north-koreas-adaptation-to-a-changing-warfare-environment/, (Erişim Tarihi: 28.09.2026).

[v] Vann H. Van Diepen, "The KN-23 Goes to War: Has It Improved North Korea's Missiles?", *38 North*, https://www.38north.org/2026/08/the-kn-23-goes-to-war-has-it-improved-north-koreas-missiles/, (Erişim Tarihi: 28.09.2026).

[vi] Eul-Chul Lim ve Jong Eun Lee, "All the Way With Moscow? Pyongyang's Strategic Calculations in Support of Russia's War", *38 North*, https://www.38north.org/2026/08/all-the-way-with-moscow-pyongyangs-strategic-calculations-in-support-of-russias-war/, (Erişim Tarihi: 28.09.2026).

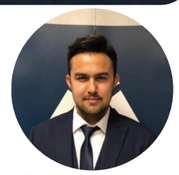
[vii] Aldeman, *a.g.e.*

[viii] "NATO and the Republic of Korea discuss military cooperation", *NATO*, https://www.nato.int/en/news-and-events/articles/news/2026/06/24/nato-and-the-republic-of-korea-discuss-military-cooperation, (Erişim Tarihi: 28.09.2026).

ANKASAM **ANALİZ**

Orta Koridor'un İki Milyon Yeni İş Vaadi: Jeopolitik Güzergâhtan Kalkınma Hattına

Göktuğ ÇALIŞKAN

Orta Koridor için açıklanan iki milyon ilave istihdam tahmini, Avrasya'daki ulaştırma tartışmasını güzergâhların haritadaki rekabetinden iş ve gelir hesabına çekmektedir. Dokuz ülkeyi ve yaklaşık 200 milyon insanı kapsayan hesaplamaya göre demiryolu, liman ve lojistik yatırımları 2040 yılına kadar hat üzerindeki ticareti üç kattan fazla büyütebilir, taşıma süresini yarıya indirebilir, Gayri Safi Yurt İçi Hasıla'yı (GSYİH) da yüzde 3,3 artırabilir.[i] Bu rakamlar ancak ülkelerin birlikte hareket ettiği bir yatırım ve reform senaryosunda gerçekleşebilir.

İki milyonluk rakam, doğrudan ray döşeyen, limanda çalışan ya da yük taşıyan insanların toplamına karşılık gelmemektedir. Hesap daha dolaylı bir zincire dayanmaktadır. Taşımacılık ucuzladıkça firmalar yeni pazarlara ulaşır, üretim büyür, bu büyüme hizmetlerden tarımsal işlemeye kadar farklı alanlarda iş doğurur. Bir trenin sınırı daha hızlı geçmesi başlı başına kalkınma yaratmaz. Aynı tren yerel bir fabrikanın ürününü düzenli olarak dış pazara taşıyorsa güzergâh çevresindeki ekonomik hayat kalıcı biçimde değişebilir.

Bunun maliyeti de oldukça yüksektir. Fiziksel darboğazların giderilmesi için 2040 yılına kadar en az 25 milyar dolara, yerel ekonomileri ana hatta bağlayacak yollar, terminaller, lojistik merkezler, vagonlar ve dijital sistemler için ise yaklaşık 30,5 milyar dolara ihtiyaç vardır. Belirlenen 16 kritik altyapı yatırımının dörtte üçü yürütülmekte ya da ileri hazırlık aşamasındadır.[ii] Hattı çoğu zaman yavaşlatan şey yeni bir köprü ya da ray eksikliğinden ziyade mevcut tesislerin birlikte öngörülebilir biçimde ve ticari mantıkla işletilememesidir.

Orta Koridor'un coğrafyasında bu hemen görülebilir. Seçilen hatta göre bir yük dört veya beş sınır geçebilir, iki kez ray açıklığı değiştirebilir, tren ile gemi arasında dört defaya kadar aktarılabilir ve on ayrı gümrük işleminden geçebilir.[iii] Her aktarma bir gecikme, hasar ya da ek ücret ihtimali demektir. Gönderici ortalama süreden çok teslim gününün önceden bilinmesine bakar. Bir hafta içinde ulaşacağı söylenen konteynerin bazen on, bazen yirmi günde gelmesi hızlı görünen hattı ticari açıdan pahalı hâle getirebilir.

İstihdam vaadinin karşılığı, ana güzergâhla çevresindeki şehirler ve üretim alanları arasında kurulacak bağda ortaya çıkacaktır. Kazakistan bozkırından geçen bir demiryolu, tarım işletmesini soğuk hava deposuna ve ihracat terminaline bağlamıyorsa bölge halkı için metal bir çizgi olarak kalır. Liman büyürken çevresinde bakım, paketleme, depolama ve gümrükleme hizmetleri gelişmezse gelir yine dar bir taşımacılık kesiminde toplanabilir.

Ekonomik getirinin nasıl dağılacağı, hattın bugünkü yük bileşimine bakılarak tahmin edilebilir. Tahıl, gübre, yakıt ve inşaat malzemeleri yüksek hacim ve düşük maliyet isterken konteynerli taşımacılık düzenli sefere, hızlı işleme ve hassas zamanlamaya

dayanır. Koridor dökme yükte büyüyebilir, nitelikli istihdamı ise makine parçaları, işlenmiş gıda, tekstil ve elektronik bileşenler gibi katma değeri yüksek ürünleri çekebildiği ölçüde artırabilir. Böyle bir dönüşümde tren sayısını artırmak işin küçük bir kısmıdır, geri kalanı üreticinin finansmana, standartlara ve güvenilir gümrük bilgisine erişebilmesine bağlıdır.

Altyapıdan önce yönetim sorunu gelir. Hat üzerindeki demiryollarının, limanların ve deniz taşımacılığı şirketlerinin çoğu kamu işletmelerine aittir. Her kurum kendi gelirini ve kapasitesini korumaya yöneldiğinde güzergâhın verimliliği geri planda kalabilir. Bir ülkede liman tarifesinin, diğerinde tren programının, üçüncüsünde sınır kontrolünün ayrı belirlenmesi yük sahibine tek hizmet sunulmasını zorlaştırmaktadır. Ortak performans ölçütleri ve gelir paylaşımına dayanan bir işletme düzeni kurulmadıkça ulusal yatırımlar kesintisiz bir bölgesel hizmet üretmeyebilir.

Önerilen ortak dijital belge bu yüzden teknik bir ayrıntı olarak geçiştirilemez. Taşıma sözleşmesi, transit kaydı ve ticaret verisinin bir kez girilip ülkeler arasında kullanılması, sınır kapılarındaki tekrarları ve beyan uyuşmazlıklarını azaltabilir. Sistem, gümrük idareleri veri paylaşımına güvendiğinde, elektronik imza karşılıklı tanındığında ve küçük firmalar erişebildiğinde işleyebilir. Dijitalleşme büyük lojistik şirketlerinin işini kolaylaştırıp yerel işletmeleri yüksek yazılım maliyetleriyle dışarıda bırakırsa elde edilen verim artışı yerel girişimciliğe yayılmaz.

Koridorun yükselişi, Rusya üzerinden geçen kuzey hattına verilmiş geçici bir jeopolitik tepkiye indirgenemez. Tedarik zincirlerindeki kesintiler, deniz yollarındaki güvenlik riskleri ve aşırı hava olayları şirketleri birden fazla rotayı hazır tutmaya iter. Orta Koridor bu arayışa yanıt verebilir ama kuzey ve deniz güzergâhlarının bütün yükünü devralması beklenemez. Gerçekçi hedef, belirli ürün gruplarında güvenilir bir seçenek sunmak ve bölge ülkelerinin tek bir geçiş hattına bağımlılığını azaltmaktır.

Türkiye'nin hesabında doğudan gelen yükü Avrupa'ya aktarmak kadar kendi üretim bölgelerini demiryoluna bağlamak da yer alır. İstanbul Boğazı'nda planlanan kuzey demiryolu geçişi için Mart 2026 tarihinde iki milyar dolarlık finansman onaylanmış, projenin yıllık yük kapasitesini üç milyon tondan 50 milyon tona çıkarabileceği açıklanmıştır.[iv] Doğu Anadolu'daki hatların yenilenmesiyle birleştiğinde bu yatırım, Kars'tan Avrupa sınırına uzanan akışı güçlendirebilir. Kazancın lojistik merkezlerin bulunduğu birkaç şehirde kalıp kalmayacağını sanayi ve tarım işletmelerinin yeni kapasiteye erişebilmesi belirleyecektir.

Büyük ulaştırma projeleri fırsatın yanında bir dağılım sorunu da yaratmaktadır. Yeni terminaller arazi değerlerini yükseltebilir, kamulaştırma baskısını artırabilir ve geçim alanlarını daraltabilir. İnşaat dönemindeki geçici işler kalıcı istihdam gibi sunulduğunda beklenti şişer. Mesleki eğitim programları tren işletmeciliğine, liman yönetimine, bakıma, yazılıma ve gümrük hizmetlerine göre yeniden kurulmazsa nitelikli kadrolar dışarıdan gelebilir, yerel nüfus düşük ücretli işlerde kalabilir. İki milyonluk vaadin toplumsal karşılığını işlerin nerede, hangi beceri düzeyinde ve ne kadar süreyle oluşacağı belirleyecektir.

Orta Koridor'un başarısı taşınan tonajla birlikte güzergâh boyunca üretilen değerle de ölçülecektir. Liman, ray ve köprü yatırımları akışı hızlandırabilir, istihdamı ise bu akışa üretici, tedarikçi ve hizmet sağlayıcı olarak katılan yerel şirketler büyütebilir. Ülkeler sınır işlemlerini ortaklaştırır, kamu işletmelerini ticari verimlilikle yönetir ve ana hattı iç bölgelerdeki ekonomik merkezlere bağlarsa iki milyon iş ulaşılabilir bir kalkınma hedefi hâline gelebilir. Aksi hâlde Avrasya'da daha fazla yük taşınır ama yükün geçtiği toplumlar beklediği dönüşümü yaşayamayabilir.

Anahtar Kelimeler: Orta Koridor, Orta Asya, Lojistik, Bölgesel Kalkınma, İstihdam.

[i] "Trans-Caspian Transport Corridor Investments Could Spur Growth and Create Millions of Jobs Across Europe and Central Asia", *World Bank,* https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2026/09/28/trans-caspian-transport-corridor-investments-spur-growth-and-create-millions-jobs, (Erişim Tarihi: 02.10.2026).

[ii] "Integration: World-Class Trade Logistics Along the Trans-Caspian Transport Corridor", *World Bank,* https://www.worldbank.org/en/region/eca/publication/world-class-trade-logistics-along-trans-caspian-transport-corridor, (Erişim Tarihi: 02.10.2026).

[iii] "Middle Corridor Investments Could Triple Trade, Add 2 Million Jobs by 2040, Report Finds", *The Astana Times,* https://astanatimes.com/2026/10/middle-corridor-investments-could-triple-trade-add-2-million-jobs-by-2040-report-finds/, (Erişim Tarihi: 2 Ekim 2026).

[iv] "World Bank Approves $2 Billion Financing to Strengthen Türkiye's Rail Connectivity Across the Istanbul Strait", *World Bank,* https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2026/03/31/world-bank-approves-2-billion-financing-to-strengthen-turkiye-rail-connectivity-across-the-istanbul-strait, (Erişim Tarihi: 02.10.2026).

ANKASAM **ANALİZ**

Avrupa Birliği'nde Genişleme ve Derinleşme İkilemi: Jeopolitik Dönüşüm, Kurumsal Reform ve Stratejik Güvenlik

Prof. Dr. Murat ERCAN

Avrupa bütünleşmesinin tarihsel gelişimi incelendiğinde, genişleme ve derinleşme süreçlerinin Birliğin kurumsal, siyasal ve ekonomik dönüşümünü şekillendiren temel dinamikler olduğu görülmektedir. Avrupa bütünleşmesi, başlangıçta ekonomik karşılıklı bağımlılık yoluyla kıta genelinde kalıcı barışın tesis edilmesini amaçlayan bir proje olarak ortaya çıkmış, zaman içerisinde ortak kurumların geliştirilmesi, ulusal politikaların uyumlaştırılması ve ulusüstü karar alma mekanizmalarının güçlendirilmesiyle daha kapsamlı bir siyasal yapıya dönüşmüştür. Bununla birlikte Birliğin coğrafi kapsamının genişlemesi ile kurumsal derinliğinin artırılması arasındaki ilişki, bütünleşme sürecinin her aşamasında farklı siyasal ve ekonomik önceliklerin etkisiyle yeniden şekillenmiştir. Özellikle Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin Birliğe katılımı, Avrupa'nın tarihsel bölünmüşlüğünün aşılması ve kıta genelinde demokratik istikrarın sağlanması bakımından önemli bir aşama oluşturmuştur. Ancak 2004 ve 2007 genişlemeleriyle üye sayısının artması, karar alma süreçlerinin etkinliği, ekonomik yakınsama ve ortak politikaların uygulanabilirliği gibi alanlarda yeni kurumsal sorunları da beraberinde getirmiştir. Bu tarihsel deneyim, genişlemenin yalnızca üye sayısındaki artışla sınırlı olmadığını, aynı zamanda Birliğin kurumsal kapasitesinin, mali kaynaklarının ve ortak siyasal iradesinin yeniden düzenlenmesini gerektiren çok boyutlu bir süreç olduğunu ortaya koymuştur.

Son yıllarda uluslararası sistemde meydana gelen jeopolitik dönüşümler, genişleme ve derinleşme arasındaki bu tarihsel gerilimi daha karmaşık bir boyuta taşımıştır. Özellikle Rusya'nın 2014 yılında Kırım'ı ilhak etmesi ve 2022 yılında Ukrayna'ya yönelik geniş çaplı askerî müdahalede bulunması, Avrupa'nın güvenlik mimarisini doğrudan etkileyerek Avrupa Birliği'nin doğu komşuluğuna yönelik politikalarının yeniden değerlendirilmesine neden olmuştur. Bu gelişmeler ise genişleme politikasının geleneksel olarak dayandığı demokratikleşme, hukukun üstünlüğü, ekonomik uyum ve müktesebatın benimsenmesi gibi koşulların yanı sıra güvenlik ve jeopolitik istikrar hedeflerinin de belirleyici hale gelmesini beraberinde getirmiştir. Bilhassa Ukrayna ve Moldova'nın üyelik perspektiflerinin güçlenmesi, Batı Balkanlar'da uzun süredir devam eden katılım süreçlerinin yeniden stratejik önem kazanması ve Avrupa'nın doğu sınırlarında istikrarlı bir siyasal alan oluşturma arayışı, genişlemeyi teknik bir uyum mekanizmasından çıkararak Birliğin uluslararası sistemdeki konumunu etkileyen stratejik bir politika alanına dönüştüğünü göstermektedir. Bu çerçevede genişleme, bir taraftan Avrupa'nın jeopolitik etki alanını genişletme ve üçüncü aktörlerin bölgesel nüfuzunu sınırlandırma potansiyeli taşırken diğer taraftan aday ülkelerin demokratik standartlara, hukukun üstünlüğüne ve ortak Avrupa değerlerine uyumunun güvence altına alınmasını öngörmektedir. Fakat her ne kadar jeopolitik öncelikler üyelik sürecinde daha fazla ağırlık kazanıp, genişlemenin hızlandırılması

yönündeki beklentileri artırsa da üyelik kriterlerinin tutarlı biçimde uygulanması, Birliğin normatif meşruiyetinin ve kurumsal bütünlüğünün korunması açısından önemini sürdürmektedir.

Bu dönüşümün bir sonucu olarak Avrupa Birliği'nin genişleme politikasında kademeli entegrasyon ve aşamalı üyelik modelleri daha fazla önem kazanmaktadır. Geleneksel katılım sürecinde aday ülkelerin Kopenhag kriterlerini karşılaması, müktesebata uyum sağlaması ve müzakere süreçlerini tamamlaması temel koşullar olarak öne çıkarken, kademeli entegrasyon yaklaşımı tam üyelik gerçekleşmeden önce aday ülkelerin belirli politika alanlarına ve ekonomik mekanizmalara aşamalı biçimde katılımını öngörmektedir. Özellikle Batı Balkanlar için geliştirilen Büyüme Planı, aday ülkelerin Avrupa Tek Pazarı'nın belirli bölümlerine erişimini kolaylaştırmayı, ekonomik reformları desteklemeyi ve bölgesel ekonomik bütünleşmeyi derinleştirmeyi amaçlamaktadır. Bu yaklaşım, aday ülkelerin Avrupa Birliği ile ilişkilerini yalnızca üyelik müzakerelerinin ilerlemesine bağlı olmaktan çıkararak ekonomik ve kurumsal bütünleşmenin daha erken aşamalarda geliştirilmesine imkân tanımaktadır. Örneğin enerji, ulaştırma, dijital altyapı, sanayi ve ticaret gibi stratejik alanlarda sağlanacak aşamalı erişim, aday ülkelerin ekonomik dayanıklılıklarını güçlendire gibi Avrupa değerleri ve düzenleyici standartlarıyla daha kapsamlı bir uyum geliştirmelerine de katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Bununla birlikte kademeli entegrasyonun aday ülkelere ekonomik yükümlülükler getirmesine karşın karar alma süreçlerine sınırlı katılım imkânı sunması, temsil ve sorumluluk arasında yapısal bir asimetri meydana getirebilir. Üyelik perspektifinin açık bir takvime ve öngörülebilir koşullara bağlanmaması durumunda aşamalı entegrasyonun geçici bir geçiş mekanizması olmaktan çıkarak kalıcı bir ara statüye dönüşmesi ihtimali bulunmaktadır. Böyle bir gelişme, aday ülkelerde ikinci sınıf ortaklık algısını güçlendirebileceği gibi üyelik sürecinin dönüştürücü etkisini ve reformlara yönelik siyasal desteği de zayıflatabilir. Bu nedenle kademeli entegrasyonun, tam üyeliğin alternatifi olarak değil, liyakat esasına dayalı ve nihai üyelik hedefini koruyan tamamlayıcı bir mekanizma olarak tasarlanması, genişleme politikasının sürdürülebilirliği bakımından önem taşımaktadır.

Genişleme sürecinin kurumsal ve mali boyutları, Avrupa Birliği'nin gelecekteki siyasal yapılanmasına ilişkin tartışmalarla doğrudan bağlantılıdır. Üye sayısının artması, mevcut karar alma mekanizmalarının etkinliğini korumasını güçleştirebileceği gibi üye devletler arasındaki ekonomik ve siyasal farklılıkların ortak politika üretimine yansımasını da artırabilir. Özellikle Ortak Dış ve Güvenlik Politikası ile vergilendirme gibi stratejik alanlarda oy birliği ilkesinin uygulanması, ulusal egemenlik ile ulusüstü karar alma kapasitesi arasındaki gerilimin belirginleştiği başlıca alanlardan biridir. Oy birliği, üye devletlerin yaşamsal ulusal çıkarlarının korunmasına imkân tanırken tek bir devletin itirazı nedeniyle ortak kararların gecikmesine veya engellenmesine de yol açabilmektedir. Bu nedenle nitelikli çoğunluk oylamasının daha fazla politika alanına yaygınlaştırılması, genişleyen Birliğin karar alma kapasitesini korumaya yönelik reform önerileri arasında yer almaktadır. Bununla birlikte, veto hakkının özellikle küçük ve orta ölçekli üye devletler açısından büyük ülkelerin siyasal ve ekonomik ağırlığı karşısında bir güvence işlevi gördüğü dikkate alındığında, oy birliğinden nitelikli çoğunluğa geçiş yalnızca idari etkinlik temelinde değerlendirilebilecek bir mesele değildir. Bu değişim, aynı zamanda ulusal egemenliğin hangi alanlarda ortak kurumlarla paylaşılacağına, üye devletlerin siyasal eşitliğinin nasıl korunacağına ve ortak kararların demokratik meşruiyetinin hangi mekanizmalarla sağlanacağına ilişkin daha kapsamlı bir kurumsal dönüşümü ifade etmektedir. Nitekim Avrupa Komisyonu'nun genişleme yaklaşımı, aday ülkelerin üyeliğe hazırlanmasının yanı sıra Birliğin daha büyük bir üyelik yapısını karşılayabilecek kurumsal kapasiteye ulaşmasını da gerekli görmektedir. Bu bağlamda karar alma mekanizmalarının yeniden yapılandırılması, genişlemenin ön koşullarından birisi olmakla, reformların üye devletler arasında yeni siyasal ayrışmalar yaratmadan gerçekleştirilmesi de önem taşımaktadır.

Bu çerçevede son zamanlarda AB'de yükselen kurumsal reform tartışmaları, Avrupa Komisyonunun yapısı ve üye devletlerin yürütme organındaki temsili açısından da önemli sonuçlar doğurması kaçınılmazdır. Zira her üye devletten bir komiserin Komisyon bünyesinde yer alması, ulusal temsil ve kurumsal meşruiyet bakımından önemli bir işlev üstlenmektedir. Ancak genişleme sonucunda üye sayısının artması, komiserlerin görev alanlarının belirlenmesi, politika koordinasyonunun sağlanması ve karar alma süreçlerinin etkin biçimde yürütülmesi açısından yeni güçlükler meydana getirebilir. Bugün bu sorunların aşılmasına yönelik AB içerisinde, komiser sayısının sınırlandırılması, dönüşümlü temsil sisteminin geliştirilmesi veya görev dağılımının yeniden düzenlenmesi gibi öneriler tartışılmaktadır. Bununla birlikte, her üye devletin Komisyon bünyesinde temsil edilmesi beklentisinin sınırlandırılması, özellikle küçük ülkelerin karar alma süreçlerinden dışlanma kaygılarını artırabilir. Dolayısıyla kurumsal etkinlik ile siyasal temsil arasında kurulacak denge, Birliğin genişleme sonrasında karşılaşacağı temel yönetişim sorunlarından biri olması kaçınılmaz görünmektedir. Başka bir ifadeyle farklılaştırılmış bütünleşme modelleri, bu soruna yönelik esnek mekanizmalar sunmakla birlikte, ortak hukuki ve siyasal yapının parçalanması riskini de barındırmaktadır. Örneğin bazı üye devletlerin belirli politika alanlarında daha ileri bütünleşmeye yönelirken diğerlerinin daha sınırlı katılım düzeyinde kalması, Avrupa bütünleşmesinin çok katmanlı bir yapıya dönüşmesine neden olabilir. Bu durum, bir yandan farklı ulusal önceliklerin ortak kurumsal çerçeve içerisinde yönetilmesini kolaylaştırabilirken diğer yandan üyeler arasında farklı hak ve yükümlülük kategorilerinin oluşmasına yol açabilir. Bu nedenle farklılaştırılmış bütünleşmenin sürdürülebilirliği, ortak antlaşma çerçevesinin korunmasına, katılım düzeyleri arasındaki geçiş

mekanizmalarının açık biçimde tanımlanmasına ve bütün üye devletler bakımından temel hukuki ilkelerin geçerliliğinin sürdürülmesine bağlıdır.

Avrupa Birliği'nin genişleme sürecinde karşı karşıya bulunduğu bir diğer önemli mesele, mali kaynakların sürdürülebilirliği ve mevcut bütçe mekanizmalarının yeni üyelerin katılımına uyum sağlayabilmesidir. Çok Yıllı Finansal Çerçeve, Birliğin tarım, bölgesel kalkınma, araştırma, inovasyon, altyapı, enerji ve dış ilişkiler gibi politika alanlarındaki harcama önceliklerini belirleyen temel mali mekanizmadır. Yeni üyelerin katılımı, yalnızca bütçe hacminin artırılmasını değil, aynı zamanda mevcut kaynakların dağılımının ve harcama önceliklerinin yeniden değerlendirilmesini gerektirecektir. Özellikle Ukrayna'nın olası üyeliği, geniş tarımsal üretim kapasitesi, nüfusu ve ekonomik yeniden yapılanma ihtiyacı nedeniyle Ortak Tarım Politikası ve Uyum Politikası üzerinde önemli etkiler yaratabilecek bir gelişme olarak öne çıkmaktadır. Ukrayna'nın Avrupa Birliği'ne katılımı durumunda tarımsal desteklerin hangi koşullarla uygulanacağı, mevcut destek mekanizmalarının nasıl dönüştürüleceği ve bölgesel kalkınma fonlarının hangi ölçütlere göre dağıtılacağı, bütçe müzakerelerinin temel başlıkları arasında yer alacaktır. Bununla birlikte, genişlemenin bütçe üzerindeki etkilerinin kapsamı, üyelik koşullarına, geçiş dönemlerine, tarımsal desteklerin yapısına ve gelecekte oluşturulacak bütçe düzenlemelerine bağlı olarak şekillenecektir. **Bu açıdan Avrupa Komisyonu'nun genişleme kapsamında yürüttüğü hazırlıklar, yeni üyelerin katılımıyla ortaya çıkabilecek mali yüklerin ve politika alanlarındaki değişimlerin önceden değerlendirilmesini ve Birliğin mali yapısının genişleme sürecine uygun biçimde yeniden düzenlenmesini gündeme getirmektedir.**

Bu süreç, aynı zamanda Birlik bütçesine katkı sağlayan ülkeler ile bütçeden daha fazla yararlanan ülkeler arasındaki mali öncelik farklılıklarının **daha belirgin bir biçimde ortaya çıkmasına neden olacaktır.** Bu durumda net katkı sağlayıcı ülkeler bütçe harcamalarının etkinliğini ve mali disiplinin korunmasını önceliklendirirken, net yararlanıcı ülkeler mevcut desteklerin devamlılığına ve ekonomik yakınsamanın sürdürülmesine önem verecektir. Bunun yanında, genişleme sonrasında tarımsal destekler, bölgesel kalkınma fonları ve yeni stratejik harcama alanları arasında kaynak rekabetinin artması, üye devletler arasındaki bütçesel uzlaşının sağlanmasını daha karmaşık hâle getirebilir. Ayrıca savunma harcamalarının artırılması, enerji güvenliğinin güçlendirilmesi, dijital dönüşümün desteklenmesi ve Ukrayna'nın yeniden inşası gibi öncelikler, geleneksel bütçe kalemleri üzerinde ilave baskılar oluşturabilir. Bu nedenle genişlemenin mali sürdürülebilirliği, yalnızca yeni kaynakların temin edilmesine değil, aynı zamanda mevcut harcama politikalarının yeniden yapılandırılmasına, mali desteklerin etkinliğinin artırılmasına ve üye devletler arasındaki mali dayanışmanın korunmasına bağlı olacaktır.

Genişleme ve kurumsal reform arasındaki bu karşılıklı bağımlılık, Avrupa Birliği'nin göç ve sınır güvenliği politikalarında da kendisini göstermektedir. Birliğin dış sınırlarının genişleyen coğrafi kapsamı, iç sınırların serbest dolaşıma açık tutulabilmesi için ortak sınır yönetimi, iltica prosedürleri ve güvenlik koordinasyonunun güçlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Schengen sistemi, iç sınır kontrollerinin kaldırılmasına dayalı hareket serbestisini güvence altına alırken dış sınırların ortak standartlar çerçevesinde yönetilmesini ve üye devletler arasında karşılıklı güvenin sürdürülmesini zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle sınır güvenliği, yalnızca ulusal yetki alanları içerisinde ele alınan bir mesele olmaktan çıkarak Avrupa Birliği'nin ortak sorumluluk gerektiren politika alanlarından biri haline gelmiştir. 2024 yılında kabul edilen ve 12 Haziran 2026 itibarıyla uygulanmaya başlayan Göç ve İltica Paktı, üye devletler arasındaki sorumluluk paylaşımını yeniden düzenlemeyi, iltica prosedürlerini uyumlaştırmayı ve dış sınır yönetiminde ortak kapasiteyi güçlendirmeyi amaçlamaktadır.

Paktın temel unsurlarından biri olan esnek dayanışma mekanizması, göç baskısı altında bulunan üye devletlerin diğer üyeler tarafından yeniden yerleştirme, mali katkı veya operasyonel destek yoluyla desteklenmesini öngörmektedir. Bu mekanizma, göç hareketlerinin üye devletler üzerindeki eşitsiz etkilerini azaltmayı ve ortak sorumluluk anlayışının güçlendirilmesini amaçlamaktadır. Bununla birlikte, üye devletlerin dayanışma yükümlülüklerini farklı biçimlerde yerine getirebilmesi, ortak sorumluluğun uygulamadaki kapsamı ve etkinliği konusunda tartışmalara neden olabilir. Özellikle mali katkıların fiziki yeniden yerleştirme yükümlülüklerini ikame edebildiği durumlarda dayanışmanın sahici niteliği sorgulanmakta ve bu durumun göç yönetimini salt bir maliyet dengeleme mekanizmasına indirgediği yönündeki eleştirileri derinleştirmektedir. Bu nedenle Paktın başarısı, yalnızca sınır kontrollerinin güçlendirilmesi veya iltica süreçlerinin hızlandırılmasıyla değil, üye devletler arasında sürdürülebilir bir sorumluluk paylaşımının oluşturulması ve uluslararası korumaya ihtiyaç duyan kişilerin haklarının güvence altına alınmasıyla da bağlantılıdır.

Avrupa Birliği'nin göç politikasında giderek daha fazla önem kazanan bir diğer unsur, sınır yönetiminin dışsallaştırılması ve üçüncü ülkelerle geliştirilen stratejik ortaklıklardır. Bu yaklaşım, düzensiz göç hareketlerinin Avrupa Birliği sınırlarına ulaşmadan önce kaynak ve transit ülkelerle işbirliği aracılığıyla yönetilmesini amaçlamaktadır. Geri kabul anlaşmaları, sınır gözetimi, insan kaçakçılığıyla mücadele, mali destek ve göç yönetimi kapasitesinin geliştirilmesi gibi araçlar, dışsallaştırma politikasının temel bileşenleri arasında yer almaktadır. Bu kapsamda Avrupa Birliği, göç hareketlerinin yönetilmesi ve sınır aşan güvenlik tehditlerinin sınırlandırılması amacıyla komşu ve transit ülkelerle iş birliğini derinleştirmektedir. Ancak göç yönetiminin Birlik sınırlarının ötesine taşınması, hukuki sorumlulukların kapsamı, iltica başvurularına erişim ve temel hakların korunması açısından önemli sorunları da beraberinde getirmektedir. Özellikle güvenli üçüncü ülke uygulamaları, hızlandırılmış sınır prosedürleri ve geri dönüş mekanizmalarının

uygulanması, geri göndermeme ilkesi ve uluslararası koruma yükümlülükleri çerçevesinde değerlendirilmelidir. 1951 Cenevre Mülteci Sözleşmesi'nin temel ilkelerinden biri olan geri göndermeme ilkesi, kişilerin yaşam veya özgürlüklerinin tehdit altında olduğu ülkelere gönderilmesini yasaklamakta ve Avrupa Birliği'nin göç politikalarının hukuki sınırlarını belirlemektedir. Bu nedenle göçün dışsallaştırılması, yalnızca operasyonel etkinlik ve sınır güvenliği bakımından değil, aynı zamanda insan haklarının korunması ve uluslararası hukuka uyum açısından da değerlendirilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla sınır güvenliğinin güçlendirilmesi ile insan haklarının korunması arasında kurulacak denge, Avrupa Birliği'nin hem iç meşruiyeti hem de uluslararası normatif kimliği açısından belirleyici bir nitelik taşımaktadır.

Avrupa Birliği'nin genişleme ve sınır güvenliği politikalarında meydana gelen dönüşüm, Birliğin normatif güç kimliği ile jeopolitik aktörlük kapasitesi arasındaki ilişkinin yeniden değerlendirilmesini de gerekli kılmaktadır. Avrupa bütünleşmesi, tarihsel olarak demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü ve çok taraflı işbirliği gibi ilkelerin kurumsallaştırılması aracılığıyla uluslararası sistemde etki oluşturmayı hedefleyen bir siyasal proje olarak gelişmiştir. Bu çerçevede genişleme politikası, Avrupa'nın çevresinde istikrarlı ve demokratik bir siyasal alan oluşturmanın yanı sıra aday ülkelerin ekonomik ve kurumsal dönüşümünü destekleyen bir araç olarak kullanılmıştır. Ancak büyük güç rekabetinin yoğunlaşması, bölgesel çatışmaların artması, enerji bağımlılıklarının stratejik bir araca dönüşmesi ve kritik teknolojiler üzerindeki rekabet, Avrupa Birliği'nin uluslararası ilişkilerde daha belirgin bir jeopolitik yaklaşım geliştirmesine neden olmuştur.

Rusya-Ukrayna Savaşı sonrasında güvenlik ve savunma kapasitesinin güçlendirilmesi, enerji tedarikinin çeşitlendirilmesi, stratejik ekonomik bağımlılıkların azaltılması ve dış politika koordinasyonunun geliştirilmesi, Birliğin öncelikli politika alanları arasında daha fazla yer edinmiştir. Bu gelişmeler, Avrupa Birliği'nin normatif kimliğini tamamen terk ettiği anlamına gelmemekle birlikte, değer temelli dış politika hedefleri ile stratejik çıkarların aynı kurumsal çerçevede yönetilmesini gerektiren bir dönüşüme işaret etmektedir. Özellikle genişleme politikasının jeopolitik öneminin artması, aday ülkelerin üyelik süreçlerinde stratejik değerlendirmelerin ağırlığını artırırken demokrasi, hukukun üstünlüğü ve temel haklara ilişkin koşulların tutarlı biçimde uygulanmasını da daha önemli hale getirmektedir. Avrupa Komisyonu, 2025 genişleme yaklaşımında kademeli entegrasyonun sağladığı avantajların reform ilerlemesine ve hukukun üstünlüğü gibi temel koşulların karşılanmasına bağlı olması gerektiğini açıkça vurgulamıştır. Bu bağlamda Avrupa Birliği'nin jeopolitik bir aktör olarak güçlenmesi, yalnızca ekonomik ve askerî kapasitesini artırmasına değil, aynı zamanda normatif ilkelerini dış politika uygulamalarında ne ölçüde koruyabildiğine de bağlıdır.

Avrupa Birliği'nin karşı karşıya bulunduğu genişleme, kurumsal reform, mali sürdürülebilirlik ve sınır güvenliği sorunları, birbirinden bağımsız gelişmelerden ziyade bütünleşmenin geleceğini şekillendiren karşılıklı bağımlı dinamikler olarak öne çıkmaktadır. Genişleme, Birliğin coğrafi ve jeopolitik etki alanını genişletme potansiyeli taşırken mevcut kurumsal mekanizmaların, mali kaynakların dağılımının ve ortak siyasal çerçevenin yeniden düzenlenmesini gündeme getirecektir. Kademeli entegrasyon, aday ülkelerin Birliğin ekonomik ve kurumsal yapısına daha erken aşamalarda katılımını sağlayabilecek esnek bir model sunarken, farklı katılım düzeylerinin kalıcı hâle gelmesi ve nihai üyelik perspektifinin belirsizleşmesi gibi riskleri barındırmaktadır. Benzer şekilde, nitelikli çoğunluk oylamasının genişletilmesi ve Komisyonun yeniden yapılandırılması karar alma kapasitesini artırma potansiyeline sahip olmakla birlikte, üye devletlerin ulusal yetkileri ve kurumsal güveni açısından yeni tartışmaları gündeme getirebilir.

Mali alanda genişlemenin yaratacağı kaynak ihtiyacı, Ortak Tarım Politikası ve Uyum Politikası gibi geleneksel harcama alanlarının yeniden değerlendirilmesini gündeme getirirken, göç ve sınır güvenliği alanında ortak sorumluluk mekanizmaları ile üçüncü ülkelerle iş birliğinin güçlendirilmesi önem kazanmaktadır. Bu çerçevede Avrupa Birliği'nin geleceği yalnızca genişlemenin hızına veya üye sayısındaki artışa değil, farklı ulusal önceliklerin ortak hedefler doğrultusunda uzlaştırılmasına, kurumsal kapasitenin geliştirilmesine ve mali dayanışmanın sürdürülmesine bağlıdır. Dolayısıyla Birliğin önündeki temel mesele, genişleme ile derinleşme arasında kesin bir tercih yapmak yerine, her iki sürecin birbirini destekleyebileceği kurumsal ve siyasal koşulları oluşturmaktır. Gelecekteki bütünleşme modelinin sürdürülebilirliği ise güvenilir bir üyelik perspektifinin korunmasına, karar alma süreçlerinin etkinliğine, mali dayanışmaya ve güvenlik politikalarının temel haklarla uyumlu biçimde yürütülmesine bağlı olacaktır.

ANKASAM **BAKIŞ**

Mekke Paktı'nın Riyad Sınavı: Orta Doğu'da "Esnek Savunma" Dönemi, Yeni Güç Dengeleri ve Jeopolitik Genişleme Potansiyeli

Prof. Dr. Mehmet Seyfettin EROL

7 Ağustos 2026 tarihinde imzalanarak Orta Doğu ve Güney Asya güvenlik mimarisinde yeni bir dönemi başlatan Mekke Ortak Savunma Anlaşması (Mekke Paktı), kurumsal inşasını henüz tamamlamadan bölgesel statükoyu sarsan asimetrik bir turnusol testi ile sınanmıştır. Husilerin Suudi Arabistan'ın sivil ve ekonomik altyapısını hedef alan kritik saldırıları üzerine, ittifakın en yüksek karar organı olan **Stratejik Siyasi ve Savunma Komitesi**, 5 Ekim 2026 Pazartesi günü Riyad'da olağanüstü gündemle toplanmış, paktı kâğıt üzerindeki bir niyet beyanı olmaktan çıkararak operasyonel bir gerçekliğe taşımıştır.

Bunun dışında söz konusu zirve, bölgesel güç matrisinin iki kutbu olan **İran** ve **İsrail**'in paktın etki alanını sınırlama veya manipüle etme hamlelerini tetiklerken; küresel aktörler olan **ABD/CENTCOM, Avrupa, Rusya, Çin ve Hindistan**'ın paktın otonom yapısına yönelik küresel jeopolitik okumalarını ve Körfez'deki **Katar, Umman, Kuveyt, BAE** eksenli coğrafi genişleme dinamiklerini de harekete geçirmiştir. Bu çalışma, Riyad Zirvesi'ni ve yayımlanan ortak bildiriyi, **"Mekke Paktı'naErken Doğum Baskısı ve Krizden Çıkış Stratejisi Olarak Esnek Mukavemet Doktrini"** başlıklı ANKASAM analizimde de ön plana çıkardığım, literatürde paktın temel varlık paradigması olarak tanımlanan **"Esnek Mukavemet Doktrini"** ve **"Erken Doğum Baskısı"** kavramsal çerçeveleriyle metodolojik bir analize tabi tutmaktadır.

"Erken Doğum Baskısı" Karşısında Kurumsal Rasyonalite

İttifakın kuruluş aşamasında yapılan en önemli jeopolitik tespitlerden biri, bölgedeki revizyonist aktörlerin (özellikle İran destekli vekil unsurların ve İsrail'in saldırgan genişlemeciliğinin) bu oluşumu henüz olgunlaşmadan reaksiyona zorlayacağı, yani bir **"erken doğum baskısı"** yaratacağı yönündeydi. Nitekim Husilerin füze ve İHA saldırıları, paktın "birine yapılan saldırı hepimize yapılmıştır" şeklindeki kolektif savunma mantığını, kurumsal yapılar (sekreterya, ortak karargâh vb.) tam olarak oturmadan test etmeyi amaçlamıştır. ***Peki, bu ilk olağanüstü toplantı verimli olmuş mudur? Toplantı kesinlikle verimli ve operasyonel anlamda başarılı olmuştur.*** Zira erken doğum baskısı altında panikleyen ya da yükümlülüklerinden kaçan bir yapı yerine, kriz anını kurumsallaşmayı hızlandırmak için bir manivela olarak kullanan bir irade sergilenmiştir. Toplantıda Pakistanlı emekli Korgeneral Nauman Mahmood'un 3 yıllığına Genel Sekreter olarak atanması, ittifakın "kâğıt üzerinde bir niyet beyanı" olmaktan çıkarak kurumsal bir omurgaya kavuştuğunun en net ilanı olmuştur. Toplantı, kriz yönetimini bir kurumsallaşma aşamasına dönüştürerek stratejik bir rasyonalite üretmiştir.

"Esnek Mukavemet Doktrini" Sahada: Ulusal Mevzuat Filtresi

Toplantı sonucunda yayımlanan ortak açıklamada en çok dikkat çeken ve analize muhtaç olan ibare şudur: ***"...Tarafların ulusal mevzuatlarına uygun olmak kaydıyla, üzerinde mutabık kalınan askeri kuvvetler ile yeteneklerin uzlaşılan düzenlemeler çerçevesinde Suudi Arabistan'a sağlanması..."*** Bu formülasyon, paktın krizden çıkış stratejisi olarak önerilen "Esnek Mukavemet

Doktrini"nin tam anlamıyla hayata geçirildiğinin somut kanıtıdır. "Esnek Mukavemet", kolektif bir caydırıcılık şemsiyesi sunarken, üye ülkelerin egemenlik haklarını, iç hukuk mekanizmalarını ve ulusal çıkarlarını koruma altına alan akıllı bir esneklik modelidir.

Bu doktrinin ayırt edici dinamikleri, klasik katı ittifak yapılarıyla karşılaştırıldığında kendini üç ana düzlemde belli etmektedir. İlk olarak, **NATO'nun 5. maddesi** gibi klasik ittifak modellerinde görülen otomatik ve bağlayıcı askeri angajman arayışı içeren **tepki mekanizması**, Esnek Mukavemet Doktrini'nde yerini ulusal mevzuat ve iç hukuk onayına bağlı kademeli bir geçişe bırakmaktadır. İkinci olarak, topyekûn bir cephe savaşı ya da katı bir askeri entegrasyon dayatan geleneksel **yükümlük paylaşımı** yerine; tarafların "uzlaşılan yetenekleri" yani istihbarat, teknoloji ve lojistik gibi stratejik unsurları transfer etmesi esası benimsenmektedir. Son olarak, üst perdeden dayatılan kolektif komuta baskısının yerini, ulusal parlamentoların ve anayasal süreçlerin mutlak üstünlüğünü gözeten ve **egemenliğin korunmasını** önceliklendiren bir yapı almaktadır.

Ortak açıklamada caydırıcılık mesajının "en az sorumluluk alacak şekilde" ulusal mevzuata bağlanarak verilmesi, bir zafiyet veya taahhütlerden kaçış değil; aksine ittifakın sürdürülebilirliğini sağlayan **jeopolitik bir sigorta poliçesi** olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğer pakt, üyelerini otomatik olarak Yemen çöllerinde bir vekil savaşına **("ortak savaşa")** sürükleseydi, bu durum kurumsal ve kimlik inşa süreçleri devam eden paktın ilk krizde dağılmasına yol açabilir ya da "İslam iç savaşına yol açacağı" türünden çok ağır tepkiler almasına yol açabilirdi. ***Esnek mukavemet sayesinde ittifak, Suudi Arabistan'ın toprak bütünlüğünü savunma sözü verirken ("ortak savunma"), operasyonun hukuki ve askeri sınırlarını da her ülkenin kendi başkentinin takdirine bırakmıştır.***

Küresel Güçlerin Jeopolitik Okuması

Mekke İttifakı'nın kurumsallaşması, hiç kuşkusuz, Washington'un Orta Doğu'daki askeri ve stratejik mimarisini doğrudan etkilemektedir. **ABD ve CENTCOM (Merkez Komutanlığı)**, bu otonom paktın doğuşunu ve Riyad'daki kararlılık gösterisini iki farklı boyutta analiz etmekte ve gelecekteki kurumsal ilişkilerini bu eksende kurgulamaktadır:

- **CENTCOM ile "Taktiksel Entegrasyon" ve Erken Uyarı İşbirliği:** ABD, paktın tamamen bağımsız bir komuta merkezine dönüşmesinden ziyade, kendi askeri şemsiyesine eklemlenmesini istemektedir. CENTCOM, özellikle Kızıldeniz ve Körfez hattındaki Husi füze/İHA tehditlerine karşı yürüttüğü ***Prosperity Guardian*** operasyonu ve bölgesel entegre hava savunma ağı konseptine Mekke Paktı'nı dahil etmeye çalışacaktır. Gelecekte, paktın yeni sekreteryası ile CENTCOM arasında veri paylaşım protokolleri imzalanması ve taktiksel erken uyarı istihbaratının paktın **"İstihbarat Havuzu"**na akıtılması kuvvetle muhtemeldir.
- **Washington'un "Yük Paylaşımı" Memnuniyeti:** Washington, uzun süredir Körfez ortaklarının kendi güvenlik sorumluluklarını üstlenmelerini talep etmektedir. Bu noktada Mekke Paktı'nın Suudi Arabistan'a kolektif koruma sağlama iradesi, ABD'nin bölgedeki askeri yükünü hafifleten stratejik bir gelişme olarak kendisini göstermektedir. Dolayısıyla Washington'ın bu yapıyı, Amerikan askerlerini doğrudan riske atmadan İran eksenini dengelemenin "maliyet etkin" bir yolu olarak görmesi ve paktın kurumsal gelişimini lojistik ve teknolojik destekle teşvik etmesi hiç de sürpriz olmayacaktır.
- **"Otonomi Sürtüşmesi" Riski:** Ancak madalyonun diğer yüzünde, paktın Türkiye ve Pakistan gibi NATO dışı veya otonom hareket eden aktörlerin ağırlığıyla yönetilmesi, Washington'da yapısal bir çekince yaratmaktadır. Bu kapsamda ABD, paktın İsrail'e karşı kolektif bir baskı unsuruna dönüşmesini engellemek için kurumsal ilişkiyi "sadece savunma sanayii ve anti-İran terörle mücadele" sınırları içinde tutmaya zorlayabilir.

"Genişletilmiş Hint-Pasifik Jeopolitiğinde 'Mekke Paktı': Cebeli Tarık'tan Malakka'ya Coğrafi İradenin Stratejik İnşası" ***başlıklı ANKASAM analizimde de değindiğim üzere, Mekke İttifakı'nın Riyad'da sergilediği kurumsal irade, Washington dışındaki diğer küresel güç merkezlerinde de derin stratejik yankılar uyandırmıştır. Bu aktörlerin "Esnek Mukavemet" doktrinine ve paktın yeni askeri mimarisine yaklaşımları aşağıdaki gibi özetlenebilir.***

- **Avrupa (İngiltere ve AB), "İhtiyatlı Destek ve Ticari Pragmatizm":** İngiltere ve AB, Körfez'deki enerji altyapısının korunmasını ve Kızıldeniz'deki deniz ticareti güvenliğini hayati buldukları için paktın caydırıcılık adımlarını ihtiyatlı bir memnuniyetle karşılamaktadır. Özellikle Londra, Körfez ülkeleriyle olan geleneksel savunma işbirliklerini sekreterya üzerinden kurumsallaştırmak isteyecek gibi durmaktadır. Ancak Brüksel, ittifakın otonom yapısının ve Türkiye'nin artan bölgesel ağırlığının, AB'nin Orta Doğu politikalarını bypass etmesinden endişeli görünmektedir.
- **Rusya, "Dengeleme Stratejisi ve Diplomasi Odaklılık":** Moskova, paktı Batı'nın bölgedeki mutlak askeri tekelini kıran çok kutuplu bir gelişme olarak değerlendirmektedir. Ancak İran ile stratejik ortaklığı bulunan Rusya, bu yapının katı bir anti-İran blokuna dönüşmesine karşı çıkmaktadır. Rusya'nın stratejisi, ittifakın **"Esnek Mukavemet"** yapısını överek kararların ulusal mevzuatlara bırakılmasını desteklemek ve bu sayede paktın Tahran'a yönelik topyekûn bir askeri harekata girişmesini engellemeye çalışmak olarak kendisini hissettirmektedir.
- **Çin, "Kuşak ve Yol Güvenliği ile Arabuluculuk Kaygısı":** Pekin, bölgedeki devasa enerji yatırımları ve Kuşak ve Yol İnisiyatifi'nin güvenliği açısından istikrarı savunmaktadır. 2023'te Suudi-İran normalleşmesine arabuluculuk eden Çin, paktın kurumsallaşmasının bu diplomatik kazanımı gölgelemesinden çekinmektedir. Bu nedenle Çin, Korgeneral Mahmood liderliğindeki sekreterya ile yakın ilişkiler kurarak paktı askeri bir tırmanma aracı olmaktan ziyade ekonomik hatların güvenliğini sağlayan bir "istikrar unsuru" olarak kalmaya teşvik edebilir.

- **Hindistan, "Pakistan Endişesi ve Koridor Diplomasisi":** Yeni Delhi, paktın kurumsal omurgasına en mesafeli duran aktördür. Nükleer rakibi Pakistan'ın emekli bir generalinin paktın zirvesine oturması, Hindistan'ın İslamabad'ı Körfez üzerinden çevreleme stratejilerine büyük bir darbe vurmuştur. Hindistan, Pakistan'ın Körfez'de askeri ve stratejik bir meşruiyet kazanmasından rahatsızdır. Ayrıca bu paktın, ABD destekli Hindistan-Orta Doğu-Avrupa Ekonomik Koridoru'nun **(IMEC)** güvenliğini Pakistan güdümlü bir askeri şemsiyeye bağımlı kılmasından endişe duyan Yeni Delhi, Suudi Arabistan ile olan ikili savunma ilişkilerini paktı dışarıda bırakacak şekilde derinleştirmeye çalışacak gibi görünmektedir.

Bölgesel Reaksiyon Matrisi: İran ve İsrail'in Olası Tepkileri

Mekke İttifakı'nın kurumsallaşma adımları, Pakistanlı bir genel sekreter tarafından yönetilen yeni sekreterya modeli ve ABD ile olası angajman alanları, bölgenin iki ana jeopolitik kutbu olan **İran** ve **İsrail** tarafından farklı tehdit algılarıyla takip edilmektedir. Bu kapsamda Tahran yönetimi, bu kurumsal yapıyı doğrudan kendisine yönelik bir **"bölgesel çevreleme projesi"** olarak okumaktadır. Ancak ittifakın katı bir blok yerine **"Esnek Mukavemet"** doktrinini benimsemesi, İran'ın tepki stratejisini de farklılaştırmaktadır. Bu kapsamda **İran** şu yollara başvurabilir:

- **Vekil Unsurlar Üzerinden "Kurumsal Dayanıklılık Testi":** İran, paktın ortak refleks yeteneğini ölçmek amacıyla Husiler veya Irak'taki diğer vekil unsurları vasıtasıyla kontrollü tırmandırma politikasını sürdürebilir. Amaç, sekreteryanın koordinasyon hızını felç etmek ve **"Esnek Mukavemet"**in aslında bir eylemsizlik kılıfı olduğunu iddia ederek paktın caydırıcılık zafiyetini ifşa etmek olarak kedisini gösterebilir.
- **Pakistan Faktörü ve Asimetrik Diplomasi:** Korgeneral Mahmood'un Genel Sekreterliği, Tahran için hassas dengeleri beraberinde getirmektedir. Sınır güvenliği ve Belucistan sorununda İslamabad ile ilişkilerini germemeye özen gösteren İran, paktın anti-İran askeri bir taarruz paktına dönüşmesini engellemek için İslamabad ve Ankara hatlarında diplomatik güvence arayışına girebilir.
- **"Ulusal Mevzuat" Boşluklarından Sızma:** İran diplomasisi, ortak bildirideki ulusal mevzuat vurgusunu paktı bölmek için bir manivela olarak kullanabilir. Üye ülkelerin iç siyasi tartışmalarını ve anayasal süreçlerindeki gecikmeleri kaşıyarak, kriz anlarında paktın ortak refleks vermesini engelleyecek enformasyon savaşları yürütebilir.

İsrail ise, bölgede İran'a karşı oluşacak savunma mimarilerini prensipte olumlu bulsa da, Mekke İttifakı'nın Arap-Türk-Pakistan ekseninde, Batı'dan ve kendisinden bağımsız bir bölgesel sahiplenme modeliyle kurulmasından yapısal olarak rahatsızlık duymaktadır. Bu kapsamda İsrail şu yollara başvurabilir:

- **"İbrahim Anlaşmaları" Ekseni ile Entegrasyon Baskısı:** Tel Aviv, Riyad'ın bu pakt vasıtasıyla kendi güvenliğini yerel aktörlerle kurmasını ve genişletmesini, İsrail ile tam normalleşmeyi erteleme stratejisi olarak görebilir. İsrail'in tepkisi, paktın askeri kanadı ve sekreteryası ile dolaylı istihbarat paylaşımı mekanizmaları (Pentagon veya CENTCOM aracılığıyla) kurmaya çalışmak şeklinde olabilir.
- **Teknolojik Üstünlük Kıskançlığı ve Ankara Dengelemesi:** Paktın kurumsallaşması ve yetenek transferi konsepti, Türkiye'nin savunma sanayii ürünlerinin Körfez'de kalıcı bir askeri ayak izi oluşturması demektir. İsrail, kendi hava savunma sistemlerini Suudi Arabistan'a pazarlama hedefini zedeleyen bu Türk-Suudi savunma entegrasyonunu yakından izleyerek kendi teknolojisini alternatif olarak sunmaya çalışabilir.
- **Pakistan'ın Varlığına Yönelik Stratejik Tehdit Algısı:** Pakistanlı bir generalin sekreterya liderliğini yürütmesi, İsrail'in stratejik analizlerinde Körfez güvenliğinin nükleer güç Pakistan ile eklemlenmesi riskini doğurmaktadır. İsrail, bu yapının gelecekte Filistin veya Doğu Akdeniz gibi krizlerde kendisine karşı bir blok oluşturma potansiyelini göz önünde bulundurarak, sekreteryanın askeri yetkilerinin sınırlı kalması yönünde Washington üzerinden lobi yapabilir.

Jeopolitik Genişleme Potansiyeli: Katar ve Umman Senaryoları

Riyad'daki kurumsal rüşt ispatının ardından, sürecin ilerlemesiyle birlikte paktın Körfez içindeki coğrafi ve stratejik genişleme potansiyeli de ön plana çıkacaktır. Bu bağlamda **Katar** ve **Umman** gibi kritik aktörlerin ittifaka katılım ihtimalleri, paktın niteliğini değiştirebilecek iki farklı jeopolitik senaryo sunmaktadır:

- **Katar Senaryosu, "Stratejik Derinlik ve Finansal-Teknolojik Sinerji":** Katar'ın ittifaka katılım ihtimali oldukça yüksektir ve bu durum pakt için çarpan etkisi yaratacaktır. Ankara ile köklü bir askeri ittifaka sahip olan ve Riyad ile ilişkilerini tamamen normalleştiren Doha, paktın kurumsal sekreteryasına muazzam bir finansal güç ve lojistik derinlik kazandırabilir. Katar'ın katılımı, Türkiye'nin Körfez'deki askeri ayak izini (Doha'daki Türk askeri üssü vasıtasıyla) paktın ortak mekanizmalarıyla entegre etmesini kolaylaştıracaktır. Ayrıca, Katar'ın **"Esnek Mukavemet"** doktrinine uyumu, ülkenin savunma sanayii yatırımlarını paktın ortak yetenek havuzuna aktarmasıyla somutlaşacaktır.
- **Umman Senaryosu, "Diplomatik Tampon ve Coğrafi Eşik":** Umman'ın ittifaka katılımı, Katar'a kıyasla daha zor ancak jeostratejik açıdan çok daha kritiktir. Maskat yönetimi, geleneksel olarak İran ile Körfez arasında mutlak bir tarafsızlık ve denge politikası yürütmektedir. Umman'ın pakta dahil edilmesi, ittifakın "İran karşıtı bir savaş paktı" olmadığı yönündeki tezini güçlendirecek diplomatik bir kalkan işlevi görecektir. Coğrafi olarak Hürmüz Boğazı ve Yemen sınırında yer alan Umman'ın paktın istihbarat ve radar ağına dahil olması, Husi saldırılarının erken tespitinde paktın elini olağanüstü güçlendirecektir. Ancak Maskat, anayasal tarafsızlık

ilkesi gereği pakta tam üye olmak yerine, sadece **“Stratejik İstihbarat ve Lojistik Paylaşım Ortağı”** statüsünde eklemlenmeyi tercih edebilir.

Genişleme Sürecinde Kuveyt ve BAE İkilemleri

Mekke İttifakı'nın genişleme potansiyeli, **Kuveyt** ve **Birleşik Arap Emirlikleri (BAE)** için derin jeopolitik ikilemleri beraberinde getirmektedir. Kuveyt, anayasal tarafsızlık geleneği ve İran ile hassas coğrafi komşuluğu sebebiyle paktın anti-Tahran bir askeri bloğa dönüşme riskinden çekinmektedir. Ancak Suudi Arabistan ile kurduğu hayati güvenlik bağları nedeniyle paktın dışında kalarak yalnızlaşma korkusu yaşamaktadır. Diğer taraftan BAE, **“İbrahim Anlaşmaları”** üzerinden İsrail ile inşa ettiği stratejik ortaklığı ve otonom bölgesel nüfuz hedeflerini, Türkiye ile Pakistan'ın ağırlık merkezini oluşturduğu bu yeni paktın kurumsal disiplinine feda etmek istememektedir. Riyad ile rekabet eden Abu Dabi, paktın dışında kalarak bölgesel güvenlik mimarisinin dışına itilme riski ile içeri girerek otonomisini sınırlama açmazı arasında sıkışmış bulunmaktadır. ***Her iki aktör için de “Esnek Mukavemet Doktrini”, egemenliklerini koruyarak pakt ile seçici angajman kurabilecekleri yegâne formül olarak öne çıkmaktadır.***

Türkiye Açısından Durumsal Analiz ve Fırsat Penceresi

Caydırıcılık mesajının ulusal mevzuat filtresine bağlanması, **Türkiye açısından stratejik ve anayasal bir zorunluluktur.** Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 92. maddesi, yabancı ülkelere asker gönderilmesini mutlak surette Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) kararına bağlamaktadır. Riyad'daki ortak metne bu şerhin düşülmesi, Türk diplomasisinin masada anayasal sınırları kırmızı çizgi olarak koruduğunu ve iç hukuku baypas edecek hiçbir uluslararası angajmana izin vermediğini doğrulamaktadır. Bu durum Türkiye açısından üç temel düzlemde değerlendirilebilir:

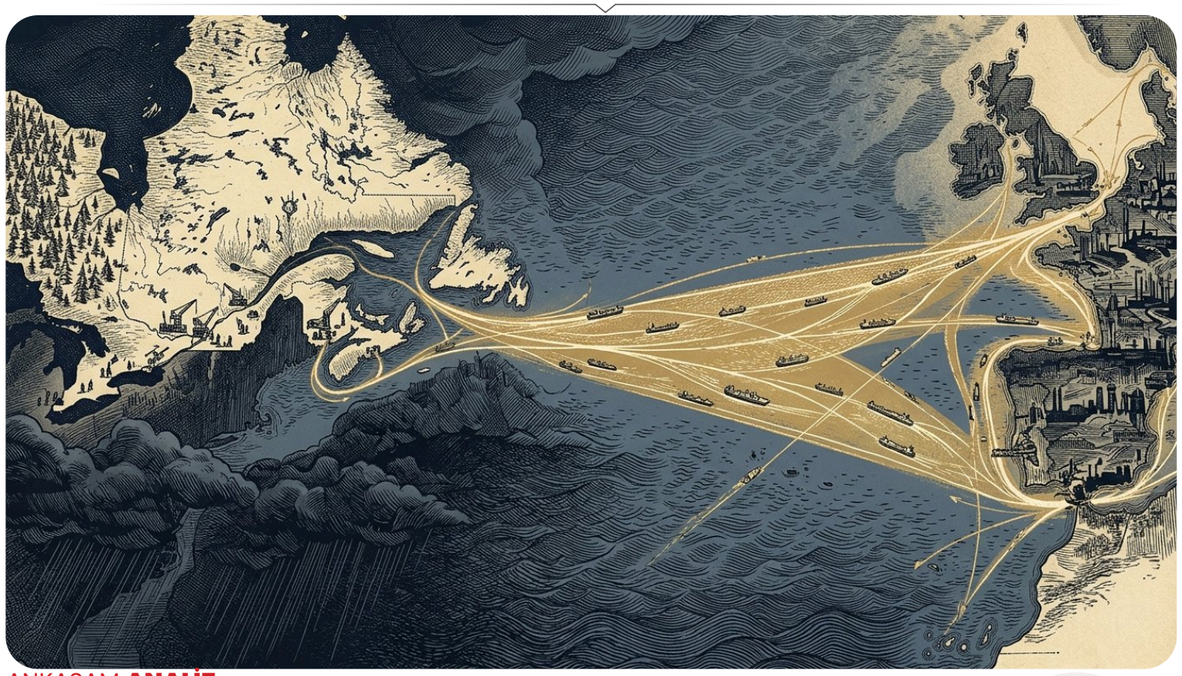
1. **Risk Yönetimi ve Vekil Savaşlarından Kaçınma:** Türkiye, Suudi Arabistan'a yönelik Husi saldırılarını ve kutsal mekanları hedef alma teşebbüslerini en sert şekilde kınayarak Riyad'ın yanında durmuştur. Ancak “ulusal mevzuat” vurgusu, Türkiye'nin İran ile doğrudan karşı karşıya gelmesini önleyen stratejik bir tampon işlevi görmektedir. ***Türkiye, Suudi Arabistan'a yönelik haklı savunma ihtiyacına destek verirken, Yemen'deki karmaşık iç savaşın doğrudan bir muharip unsuru haline gelme riskini bertaraf etmiştir.***
2. **“Askeri Yetenek” Konsepti ve Savunma Sanayii Diplomasisi:** Bildiride geçen “askeri kuvvetler ve yetenekler” ifadesi sadece sıcak asker konuşlandırılması olarak okunmamalıdır. Türkiye'nin sahip olduğu katmanlı hava savunma sistemleri, elektronik harp kabiliyetleri ve **Baykar Akıncı TİHA** gibi yerli platformların Suudi savunma ekosistemine entegrasyonu, bu yetenek paylaşımının özünü oluşturmaktadır. ***Türkiye, sahaya doğrudan muharip piyade göndermek yerine, askeri-teknolojik üstünlüğüyle caydırıcılık inşa etme şansına kavuşmuştur.***
3. **Bölgesel Sahiplenme İlkesi:** Türkiye, Batılı güçlerin veya dış aktörlerin bölge tasarımlarına karşı, “bölge sorunlarının bölge aktörlerince çözülmesi” vizyonunu Mekke Paktı üzerinden kurumsallaştırmaktadır. ***Ulusal mevzuat vurgusu, ittifakın bir hegemonun güdümünde değil, eşit ortakların egemenlik temelinde yükseldiğini göstermektedir.***

Sonuç

Riyad Olağanüstü Zirvesi, **“Erken Doğum Baskısı”** altındaki Mekke İttifakı'nın yapısal olarak çözülmek veya eylemsizliğe gömülmek yerine, kriz anını bir kurumsal sıçrama zeminine dönüştürdüğünü ortaya koymuştur. İttifak, asimetrik tehditler karşısında **“Esnek Mukavemet Doktrini”**ni pratikte işleterek ilk turnusol sınavından başarıyla çıkmıştır. Zirvede Pakistanlı bir genel sekreterin atanmasıyla kurulan otonom sekreterya mimarisi, paktın gelecekte kâğıt üzerinde bir niyet beyanı olarak kalmayıp, üye ülkelerin anayasal sınırlarını harmonize eden dinamik bir **“Yetenek Akreditasyon Havuzu”** işlevi göreceğinin metodolojik kanıtıdır.

Hiç kuşkusuz, söz konusu paktın gelecekteki sürdürülebilirliği ve bölgesel jeopolitikteki ağırlığı, küresel ve bölgesel güç merkezlerinin çok katmanlı baskılarını yönetebilme kabiliyetine bağlı olacaktır. Bu kapsamda yapılan projeksiyonlar; paktın bir yandan İran'ın ve vekil unsurlarının asimetrik yıpratma stratejilerine karşı otonom **“Ortak İstihbarat Havuzu”**nu acilen kurması gerektiğini, diğer yandan ABD/CENTCOM, İsrail ve Hindistan'ın paktı kendi eksenlerine eklemleme veya marjinalleştirme hamlelerine karşı otonom duruşunu korumak zorunda olduğunu göstermektedir. Süreç ilerledikçe Katar ve Umman'ın paktın çeperine dahil edilmesi stratejik mukavemeti tahkim edecek; Kuveyt'in tarafsızlık endişeleri ile BAE'nin otonomi ikilemleri ise paktın esneklik sınırlarını test edecektir. Rusya ve Çin gibi küresel güçlerin çok kutuplu dünya vizyonu ise paktın Batı dışı otonom alanını genişletmesi için diplomatik bir kaldıraç sunmaktadır.

Türkiye açısından ise bu pakt, askeri-teknolojik (özellikle SİHA ve akıllı mühimmat ekosistemi) ve doktrinel üstünlüğünü bölgesel istikrarın hizmetine sunarken, anayasal kırmızı çizgilerini ve TBMM'nin mutlak egemenlik haklarını koruyan rasyonel bir dış politika enstrümanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamda, Mekke İttifakı çerçevesinde caydırıcılığın katı taahhütler yerine her ülkenin **ulusal mevzuat sınırlarına** bağlanarak esnetilmesi bir zafiyet göstergesi değil; aksine hem bölgesel şok dalgalarına hem coğrafi genişleme krizlerine hem de küresel aktörlerin egemenlik törpüleme stratejilerine karşı kırılmadan esneyebilen kolektif mukavemet gücünün en büyük metodolojik güvencesi olarak kabul edilebilir.

ANKASAM **ANALİZ**

Transatlantik İlişkilerde Yeni Arayış: Kanada-Avrupa Birliği Yakınlaşması

Ali Caner İNCESU

Kanada ile Avrupa Birliği (AB) arasında gündeme gelen yeni ortaklık modeli, transatlantik ilişkilerin alışılmış coğrafi ve siyasi sınırlarının yeniden tartışılmasına yol açmaktadır. Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen'in Kanada için “ortak üye” niteliğinde yeni bir statü önermesi, mevcut koşullarda hukuki açıdan tanımlanmış bir AB üyelik biçiminden ziyade iki taraf arasındaki ilişkilerin kapsamını genişletmeye yönelik siyasi bir arayışı ifade etmektedir. Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Başkanı Donald Trump'ın söz konusu girişimin Washington'a karşı gerçekleştirilmesi halinde Avrupa'ya ağır gümrük tarifeleri uygulanabileceğini açıklaması ise Kanada-AB yakınlaşmasını ikili ilişkilerin ötesine taşımaktadır. Böylece tartışma, değişen transatlantik ilişkiler içerisinde orta ölçekli güçlerin ABD karşısında ne ölçüde özerk hareket edebileceği sorusunu da beraberinde getirmektedir.[i]

Kanada açısından AB'yle yakınlaşmanın temelinde ABD'yle yaşanan ticari gerilimler bulunmaktadır. Kanada ekonomisinin ABD pazarıyla sahip olduğu yoğun bütünleşme, Washington tarafından uygulanan ekonomik baskılara karşı Ottawa'nın hareket alanını sınırlandırmaktadır. Trump'ın “Kanada'nın ABD'nin 51. eyaleti olması” yönündeki açıklamaları ve iki ülke arasında ortaya çıkan ticaret savaşı, Başbakan Mark Carney yönetiminin ekonomik ve diplomatik ilişkileri çeşitlendirme arayışını hızlandırmaktadır. Carney'nin Kanada ile AB arasında “benzersiz bir ittifak” kurulmasından söz etmesi bu nedenle yalnızca Avrupa'yla ilişkilerin geliştirilmesi değil, ülkenin ABD'ye olan ekonomik bağımlılığının azaltılması yönündeki daha kapsamlı bir stratejinin parçası olarak değerlendirilebilir.[ii]

Bu arayış aynı zamanda uluslararası sistemde orta ölçekli güçlerin değişen konumuna işaret etmektedir. Carney'nin daha önce dünya düzeninde bir kırılma yaşandığını ve orta ölçekli güçlerin birlikte hareket etmesi gerektiğini savunması, Kanada'nın yeni dış politika yaklaşımının temelini oluşturmaktadır. ABD, Çin veya AB gibi büyük ekonomik merkezlerle tek taraflı bağımlılık ilişkileri kurmak yerine benzer kaygılara sahip aktörler arasında yeni işbirlikleri geliştirilmesi, orta ölçekli devletlerin stratejik hareket alanını genişletebilecek bir seçenek olarak ortaya çıkmaktadır. Kanada-AB yakınlaşması bu bakımdan yalnızca ekonomik değil, uluslararası sistemde artan belirsizliğe karşı geliştirilen siyasi bir tepki niteliği de taşımaktadır.

AB açısından bakıldığında ise Kanada'yla kurulması planlanan ilişkinin kapsamı klasik bir serbest ticaret ortaklığının oldukça ötesine geçmektedir. Ticaret engellerinin azaltılmasının yanı sıra enerji, kritik mineraller, yapay zekâ, teknoloji, siber güvenlik ve savunma gibi stratejik alanlarda işbirliğinin geliştirilmesi tartışılmaktadır. Avrupa ile Kanada arasında denizaltı kablolarının kurulması ve Kanada enerji kaynaklarının Avrupa pazarına daha kolay ulaştırılması gibi seçenekler, ekonomik güvenliğin jeopolitik rekabetten giderek daha fazla etkilendiğini göstermektedir. Özellikle enerji kaynakları, kritik mineraller ve ileri teknoloji altyapısının ulusal güvenliğin bir parçasına dönüşmesi, Kanada'yı Avrupa açısından önemli bir ortak haline getirmektedir.

Bununla birlikte Kanada'nın AB'yle geliştirebileceği ilişkinin hukuki sınırları henüz belirsizdir. AB hukukunda Kanada'ya uygulanabilecek mevcut bir "ortak üyelik" statüsü bulunmamaktadır. Tam üyeliğin önündeki en temel sorun ise AB Antlaşması'nın üyeliği Avrupa devletleriyle sınırlandırmasıdır. Dolayısıyla tartışılan modelin klasik üyelik sürecinden ziyade Kanada'ya özgü yeni bir kurumsal çerçeve oluşturması daha olası görünmektedir. Ticaret, savunma, teknoloji, enerji ve kişilerin dolaşımı gibi farklı alanları kapsayabilecek böyle bir yapı ortaya çıkarsa, AB'nin üçüncü ülkelerle ilişkilerinde de yeni bir ortaklık modeli yaratılmış olacaktır.

İki taraf arasındaki ekonomik ilişkilerin mevcut düzeyi böyle bir yakınlaşma için önemli bir temel sunmaktadır. AB ile Kanada arasındaki Kapsamlı Ekonomik ve Ticaret Anlaşması'nın (CETA) büyük bölümünün 2017 yılında geçici olarak uygulanmaya başlamasından bu yana ticaret hacmi önemli ölçüde genişlemiştir. Mal ve hizmet ticaretinin 2025 yılında 130,8 milyar avroya ulaşması, ekonomik ilişkinin yeni bir siyasi ve stratejik ortaklık için gerekli altyapıya sahip olduğunu göstermektedir.[iii] Bununla birlikte CETA'nın bazı AB üyesi ülkeler tarafından hâlen onaylanmamış olması, daha ileri bir Kanada-AB bütünleşmesinin Avrupa içerisinde de siyasi ve hukuki engellerle karşılaşabileceğine işaret etmektedir.

Trump yönetiminin yaklaşımı ise söz konusu yakınlaşmanın jeopolitik boyutunu güçlendirmektedir. Trump'ın Kanada ile Avrupa arasındaki yeni düzenlemeyi niyetine bağlı olarak "düşmanca bir eylem" şeklinde değerlendirebileceğini ve AB'ye ağır tarifeler uygulayabileceğini açıklaması, ticaret politikasının dış politika aracı olarak kullanılmaya devam ettiğini göstermektedir. Von der Leyen'in Kanada'yla kurulacak ilişkinin herhangi bir aktöre karşı oluşturulmadığını özellikle vurgulaması da Avrupa'nın Washington'la doğrudan bir karşıtlık görüntüsü vermekten kaçındığını ortaya koymaktadır. Bu durum, AB ve Kanada'nın bir taraftan ABD'ye bağımlılıklarını azaltmaya çalışırken diğer taraftan dünyanın en büyük ekonomik ve güvenlik aktörlerinden biri olan Washington'la ilişkilerini koruma zorunluluğuyla karşı karşıya olduklarını göstermektedir.[iv]

Kanada kamuoyundaki eğilimler de dış politikadaki bu arayışın toplumsal bir karşılığının bulunduğunu ortaya koymaktadır. Kamuoyu araştırmalarında Kanadalıların büyük çoğunluğunun AB'yle dış politika, savunma ve ekonomi alanlarında daha yakın işbirliğini desteklemesi dikkat çekmektedir. Buna karşılık tam AB üyeliğine yönelik desteğin aynı düzeye ulaşmaması, Kanada toplumunda Avrupa'yla yakınlaşma ile egemenliğin devri arasında belirgin bir ayrım yapıldığını düşündürmektedir. Muhalefetin Kanada'nın ne ABD'nin 51. eyaleti ne de AB'nin 28. üyesi olması gerektiği yönündeki söylemi de tartışmanın ülke içinde giderek bir egemenlik meselesine dönüştüğünü göstermektedir.[v]

Sonuç olarak Kanada-AB yakınlaşması, yalnızca yeni bir ticaret anlaşması veya sıra dışı bir üyelik tartışması olarak değerlendirilmesi eksik bir yaklaşım olacaktır. Ortaya çıkan tablo, Trump döneminde ABD'nin müttefikleriyle ilişkilerinde ekonomik baskı araçlarını daha yoğun kullanmasının geleneksel ortakları alternatif ilişkiler geliştirmeye yöneltebildiğini göstermektedir. Kanada'nın Avrupa'ya yönelmesi ve AB'nin bu yakınlaşmaya açık olması, transatlantik sistem içerisinde Washington merkezli ilişkilerin daha çeşitlendirilmiş bir yapıya dönüşebileceğine işaret etmektedir. Bununla birlikte Kanada'nın ABD ekonomisiyle sahip olduğu derin bütünleşme ve Avrupa'nın güvenlik alanındaki transatlantik bağları, Washington'dan bütünüyle bağımsız bir eksenin kısa vadede ortaya çıkmasını sınırlamaktadır. Bu nedenle Kanada-AB girişiminin asıl önemi, yeni bir blok oluşturmasından ziyade orta ölçekli güçlerin ve ABD'nin geleneksel müttefiklerinin daha geniş bir stratejik özerklik alanı aramaya başlamasında yatmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kanada, AB, ABD, Dış Politika, Strateji

[i] Harvey, Lex, and Hanna Ziady. "Trump Says Canada Becoming 'Associate Member' of EU Could Be a 'Hostile Act.'", *CNN*, https://edition.cnn.com/2026/09/15/americas/canada-mark-carney-eu-trump-hnk, (Erişim Tarihi: 04.10.2026).

[ii] *Aynı yer.*

[iii] *Aynı yer.*

[iv] *Aynı yer.*

[v] *Aynı yer.*

ANKASAM **BAKIŞ**

Türk Dünyasına "Asimetrik Sabotaj": Polemik ve Manipülasyonlara Karşı "Stratejik Sağduyu" ve "Merkez Güç Paradigması"

Prof. Dr. Mehmet Seyfettin EROL

Küresel güç dengeleri, Batı'nın durağanlaştığı ve Doğu'nun radikal şekilde yükseldiği tarihi bir dönüşüm sürecinden geçmektedir. Bu büyük dönüşüm, geleneksel hegemonya yapılarını derinden sarsarken, uluslararası ilişkilerde bilinçli olarak üretilen krizler ve **kaos düzeni** üzerinden yeni bir küresel mimari inşasını beraberinde getirmektedir. Rusya-Ukrayna savaşı ve Orta Doğu'da tırmanan bölgesel çatışmalar, bu makro-operasyonun yalnızca birer başlangıcı niteliğindedir. Hedef, istikrarsızlık üzerinden küresel bir hegemonya kurmaktır.

Bu jeopolitik fırtınanın tam merkezinde ise, dünyanın en stratejik yer altı kaynaklarını ve lojistik ticaret koridorlarını bünyesinde barındıran **Türk dünyası jeopolitiği** yer almaktadır.

Bugün Türk dünyası, küresel aktörlerin açık operasyon sahası ve nüfuz mücadelelerinin nesnesi olma riski ile tarihin akışını değiştirecek güçlü bir "Merkez Aktör" olma fırsatı arasında, geri dönüşü olmayan kritik bir eşiktedir. Coğrafyanın sunduğu bu benzersiz ve eşsiz fırsatı değerlendirmenin yegâne yolu; hırsların, yapay polemiklerin ve mikro çıkarların ötesine geçerek, tarihsel derslere dayalı ortak bir kader bilinciyle hareket etmekten geçmektedir. Türk devletleri, entegrasyon süreçlerini sabote etmeye yönelik her türlü dış müdahaleye karşı tek bir stratejik akıl altında birleşmek, birlik, beraberlik ve dayanışma iradesini sahada kurumsallaştırmak zorundadır.

Mevcut konjonktürde Türk dünyasının karşı karşıya olduğu riskleri ve taşıdığı potansiyeli anlamak için yeni bir kavramsal çerçeveye ihtiyaç duyduğu aşikardır. Bu kapsamda, sürece aşağıdaki şu üç kavramsal pencereden bakmakta fayda mülahaza edilmektedir:

- **Asimetrik Sabotaj Riski:** Küresel aktörler, yükselen entegrasyon süreçlerini baltalamak adına hedef coğrafyalarda mikro-milliyetçiliği ve aşırı ulus-devletçi çıkışları tetiklemektedir. AB gibi köklü yapıların bile dağılma emareleri gösterdiği bu dönemde, inşa halindeki Türk bütünleşmesi **"ölü doğuma"** zorlanmaktadır.
- **Dengesizliğin Dengeleyicisi (Merkez Aktör):** Türk dünyası, Doğu ile Batı arasındaki jeopolitik boşlukta sadece bir köprü değil, küresel istikrarsızlığı absorbe edebilecek ve küresel dengesizliği dengeleyebilecek yegâne **"Merkez Aktör"** potansiyeline sahiptir.
- **Stratejik Tuzaklar (Tukidides ve Pirus):** Uluslararası ilişkilerin kaygan zemininde, tarafların kısa vadeli ve büyük maliyetli kazanımları (Pirus Zaferi), uzun vadede küresel güçlerin çatışma tuzaklarına (Tukidides Tuzağı) düşmelerine neden olmaktadır. Bölgesel aktörlerin bu tuzaklara karşı bağışıklık kazanması şarttır.

Eğer Türk dünyası mevcut süreci ortak bir irade ile yönetemezse, önümüzdeki dönemde şu senaryoların gerçekleşmesi kaçınılmaz olacaktır:

- **"Yeni Büyük Oyun"un Sahnesi Olmak:** Tedarik zincirleri, enerji koridorları (Kuşak-Yol, Orta Koridor vb.) ve stratejik yer altı kaynakları, Türk dünyası tarafından ortaklaşa yönetilemediği takdirde, küresel güçlerin doğrudan kontrolüne geçecek ve coğrafya bir operasyon sahasına dönecektir.
- **Yüzyıllık Beka Krizi:** Entegrasyon sürecine ve bu bağlamda her bir üye devletin başta bekası olmak üzere, hayati çıkarlarına-hedeflerine zarar verecek fevri ve tek taraflı ulus-devletçi hamleler, bölge devletlerini farklı arayışlara ve çok da arzulanmayan "mecburi denge" arayışlarına itecektir. Bu durum, hiç kuşkusuz, Türkistan ve Kafkasya coğrafyasında en az yüz yıl sürecek bir parçalanma ve beka sorununu tetikleyebilir.

- **Topyekûn Kayıp ve Yıkım:** Küresel sistemin yeniden inşa edildiği bu dönemde parçalı hareket etmek, her bir devletin tek tek küresel operasyonlara açık hale gelmesi demektir. Bu kayıp, jeopolitik kırılganlığı yüksek olan ve hassas geçiş sürecinde bulunan bazı bölge ülkeleri için çok daha yıkıcı olabilir.

Çözüm İçin Proaktif Öneriler ve Stratejik Akıl Ahengi

Bu noktada, Türk dünyasının doğrudan ve dolaylı yollardan karşı karşıya kaldığı bu küresel tuzak ve kuşatmayı yarması, bir cazibe merkezine dönüşmesi için uygulaması gereken acil eylem planı şu sütunlar üzerine yükselebilir:

- **"Stratejik Sabır" ve "Sağduyu Doktrini":** Aktörler, provokasyonlar, dezenformasyonlar, tehdit-baskılar ve "tatlı vaatler" karşısında soğukkanlılığını korumalıdır. Günübirlik refleksler yerine, uzun vadeli vizyonu koruyan bir **stratejik sabır** mekanizması işletilmelidir.
- **"Kolektif Stratejik Akıl" ve "Milli Güç Entegrasyonu":** Bu kritik süreçte, "politika, strateji ve araçlar" arasında tam bir ahenk sağlanmalıdır. Devletlerin askeri, ekonomik, teknolojik ve demografik milli güç unsurları, ortak bir havuzda küresel ölçekte çarpan etkisi yaratacak şekilde koordine edilmelidir.

Bu doğrultuda **Stratejik Akıl Ahengi** şu doğrusal akışla inşa edilmelidir: Süreç ilk olarak ortak vizyonu temsil eden **Politika** aşamasıyla başlar; bu vizyon, uygulanabilir bir eylem planına dönüştürülerek **Strateji** aşamasına aktarılır ve son olarak milli güç unsurlarının etkin kullanıldığı **Araçlar** safhasıyla sahada icra edilir.

Kurumsal Altyapı, Diplomasi ve Medya Koridoru

a) TDT Bünyesinde Ortak Kriz Yönetim ve İstişare Mekanizması:

Küresel kaos düzeninin ürettiği anlık ve asimetrik tehditlere karşı, Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) bünyesinde **Kurumsal İstişare ve Daimî Kriz Yönetim Merkezi (TDT-KRM)** kurulabilir. Bu yapı, üye ülkelerin dışişleri, savunma ve istihbarat birimlerini dijital ve güvenli bir ağ üzerinden **7/24 kesintisiz iletişim** modunda birbirine bağlamalıdır. Mekanizma, bölgesel bir sınır ihlali, siber saldırı veya terör tehdidi anında proaktif olarak **"Erken Uyarı Sistemini"** devreye sokacaktır.

Kriz anlarında fevri ve tek taraflı ulus-devletçi reflekslerin önüne geçmek adına, **"Stratejik Eşgüdüm Konseyi"** aracılığıyla ortak kararlar alınması yasal bir zemine oturtulabilir. Bu yapı, ilişkilerin "kaygan zemininde" üyelerin farklı arayışlara itilmesini engelleyerek kolektif bir zırh işlevi görecektir. Böylece asimetrik operasyonlara karşı refleks hızı artırılacak, hırsların ve manipülasyonların ortak omurgayı çatlatması engellenerek, **birlikte yönetim ve kolektif güvenlik** iradesi kurumsallaşacaktır.

b) Küresel Manipülasyonlara Karşı Önleyici Kamu Diplomasisi Yöntemleri:

Entegrasyon süreçlerini baltalamayı hedefleyen dezenformasyon ve süreç sabotajcılarına karşı, proaktif bir **Türk Dünyası Medya ve İletişim Doktrini** hayata geçirilebilir. Bu doğrultuda, ortak bir veri merkezi ve **"Yapay Zekâ Destekli Algı İzleme Birimi"** kurulmalıdır. Küresel medyadaki manipülatif içerikler daha sahaya yayılmadan tespit edilmeli ve eş zamanlı çok dilli yayınlarla yalanlanmalıdır. Doğrudan diplomasinin tıkandığı gri alanlarda dolaylı diplomasi kanalları çalıştırılmalıdır.

Bu kapsamda, milli eğitim müfredatlarına eklenecek ortak tarih ve jeopolitik bilinci, genç nesilleri hibrit savaş ajanlarına karşı bağışık hale getirecektir. Küresel kamuoyuna yönelik ise "Kuşak ve Koridorların" güvenliği, enerji arzının istikrarı gibi temalar işlenerek Türk dünyasının **"Dengesizliğin Dengeleyicisi"** ve barışçıl bir **"Merkez Aktör"** olduğu anlatılmalıdır. Savunma hatları henüz algılar manipüle edilmeden dijital cephede kurulmalıdır.

c) Küresel Algı Yönetimi İçin Somut Medya Eylem Planı:

Küresel manipülasyonları kırmak adına **"Ortak Türk Medya ve Dijital Yayın Platformu"** kurulabilir. Bu platform bünyesinde, yapay zekâ destekli ve 12 dilde yayın yapan **"TDT Haber Ajansı"** hayata geçirilebilir. Eylem planının ilk fazında, sosyal medya algoritma manipülasyonlarına karşı ortak bir **"Dijital Strateji Merkezi"** yapılandırılıp, genç içerik üreticileri desteklenebilir. İkinci fazda, jeopolitik kırılma anlarında manipülasyonu engellemek için üye ülkelerin ulusal kanallarında ortak ve eş zamanlı **"Stratejik Gündem"** yayınları formatı uygulanabilir.

Ayrıca, dolaylı diplomasi ve kamu diplomasisi kanallarını etkin kılabilmek ve mobilize etmek amacıyla küresel ölçekte **"Türkistan Jeopolitik Forumları"** düzenlenebilir ve dijital ağlar üzerinden uluslararası kamuoyuna ulaştırılabilir. Enerji hatları ve Orta Koridor'un güvenliğine odaklanan yüksek bütçeli belgeseller ve dijital içerikler, küresel canlı yayın platformlarında yayına sokulabilir. Böylece savunma hattı, reaktif yalanlamalardan proaktif içerik inşasına kaydırılarak **"Merkez Aktör"** anlatısı üzerine inşa edilebilir.

Ortak Kaderin Eşiğinde Tarihi Sorumluluk

Türk dünyası jeopolitiği, hiçbir iç polemiğe kurban edilemeyecek kadar hayati bir ana omurgadır. Küresel fay hatlarının yerinden oynadığı bu fırtınalı çağda, hırsların ve yapay gerilimlerin stratejik aklı kör etmesine izin verilmemelidir. Türk devletleri ya küresel kaosun ve hibrit operasyonların girdabında edilgen birer nesneye dönüşecek ya da **ortak stratejik akıl ve sağduyu pusulasıyla** birleşerek geleceğin çok kutuplu dünyasını şekillendiren "Merkez Aktör" konumunu tescilleyecektir.

Bu doğrultuda kurumsallaşması önerilen "TDT Kriz Yönetim Merkezi", "Önleyici Kamu Diplomasisi Doktrini" ve "Çok Katmanlı Medya Eylem Planı", afaki birer temenni olmanın ötesinde, Türk dünyasının asimetrik tehditlere karşı geliştirmesi gereken hayati zırhları temsil etmektedir.

Savunma hatlarını dijital cephede, istihbarat havuzlarında ve entelektüel sahada proaktif olarak kuramayan bir coğrafyanın, fiziki sınırlarını ve stratejik kaynaklarını koruması imkânsızdır. Entegrasyon süreçlerini baltalamaya yönelik mikro-milliyetçi tuzaklara ve dezenformasyonlara karşı "stratejik sabır" ve kamu diplomasisinin stratejik aklı ve koordinasyon merkezi konumundaki "dolaylı diplomasi faktörü" en büyük güvencemizdir.

Sonuç olarak ifade etmek gerekirse, Doğu ile Batı arasındaki bu kaygan zeminde ayakta kalabilmek, eldeki devasa enerji ve tedarik avantajlarını kaybetmemek ve geleceği ortaklaşa yönetebilmek adına birlik ve beraberlik, artık romantik bir ideal değil; mutlak, kaçınılmaz ve tarihi bir varoluşsal beka mecburiyetidir.

Türk dünyası jeopolitiği ve sağduyusu, kaynağı her kim ve neresi olursa olsun her türlü polemiğin ve manipülasyonun üstündedir!

ANKASAM **BAKIŞ**

Paris'teki Okul Sıralarından Jeopolitik Kırılma Hattına: Avrupa Sokakları Neyi Fısıldıyor?

Prof. Dr. Mehmet Seyfettin EROL

Avrupa, tarihsel kodlarında saklı olan kitlesel huzursuzluk dalgalarından bir yenisiyle daha karşı karşıya bulunmaktadır. Fransa'da lise öğrencileriyle başlayan ve kısa sürede Belçika'ya sirayet eden eylemler, kıtanın köklü yapısını derinden sarsmaktadır. **İlk bakışta kalabalık sınıflar, bütçe kesintileri, altyapı çöküşü ve artan harç ücretleri gibi mikro eğitim sorunlarına verilen izole bir gençlik reaksiyonu olarak görünen bu dalga, aslında suyun altındaki devasa bir jeopolitik buzdağına işaret etmektedir.** Zira, Batı liberalizminin kalesi konumundaki metropollerde yanan barikatlar, sadece yerel birer protesto değil; sosyo-ekonomik sistemin tıkanıklığının, egemenlik krizinin ve küresel güç savaşlarının sokaktaki somut yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır.

Süreç, bilindiği üzere, eğitimde tasarruf kesintileri ve genç nesillerde baş gösteren geleceksizlik hissi gibi mikro dinamiklerle tetiklenmiştir. Ancak bu kıvılcım; Ukrayna Savaşı'nın getirdiği devasa maliyetler, savunma bütçesi baskısı ve Rus gazından Amerikan LNG'sine geçişle katlanan enerji faturası gibi **makro jeopolitik baskılarla** hızla birleşmiştir. Açıkça gündeme getirilmese de, **Gazze ve Lübnan çizgisinde büyüyen toplumsal kutuplaşma da sokağın tansiyonunu arka planda artıran faktörler olarak değerlendirilmektedir.** Nihai aşamada ise karşımıza, **"Yeniden Avrupa"** ve **"Stratejik Özerklik"** arayışlarının sabote edilmesi ile Atlantikçi statüko arasındaki sistemik egemenlik savaşı çıkmaktadır. **Kıta Avrupası, küresel dengelerin yeniden dağıtıldığı bu kritik tarihsel eşikte, kendi iç barışı ile Atlantik ötesi statüko arasında sıkışmıştır.**

Bu analiz; öğrenci isyanlarının arkasında yatan makro tasarımı, aktörleri, hibrid savaş manipülasyonlarını, entegrasyon krizini ve Avrupa'nın geleceğini inşa edecek kırılma hatlarını tüm boyutlarıyla masaya yatırmaktadır.

Sosyo-Ekonomik Sınırların Ötesi: İç ve Dış Siyasetin Kesişimi

Olayları sırf ekonomik refahın gerilemesi ya da "kamusal tasarruf tedbirleri" parantezinde okumak eksik bir analiz olacaktır. Olayların iç siyasete bakan yönü, **Avrupa'daki merkez siyasetin meşruiyet krizidir**. Hükümetlerin halk tabanından kopması, radikal sağ ve radikal sol hareketlerin zeminini beslemektedir.

Avrupa Merkez Bankası'nın (ECB) enflasyonu dizginlemek adına uyguladığı faiz politikaları ile eğitim ve sağlık gibi kamusal alanların tasfiyesi arasında doğrudan bir bağ bulunmaktadır. ECB'nin enflasyonu dizginlemek adına uzun süre yüksek tuttuğu faiz oranları, üye devletlerin borçlanma maliyetlerini sürdürülemez seviyelere ulaştırmıştır. Devletler, devasa borç faizlerini ödeyebilmek ve bütçe açıklarını kapatabilmek için en kolay feda edilebilir alanlara yönelmiş; yani eğitim, sağlık ve sosyal yardımlarda radikal tasfiyelere

gitmiştir. Dolayısıyla gençliğin öfkesi, yapısal finans kapital sisteminin faturasının doğrudan okullara ve geleceğe kesilmesine duyulan bir isyan olarak kendisini göstermektedir.

Dış siyasette ise durum çok daha çarpıcı bir denkleme açılmaktadır: **Kıta Avrupası, dış dinamiklerin ve küresel aktörlerin açık müdahale ve manipülasyon alanına dönüşmüştür. Bu kapsamda iki temel husus karşımıza çıkmaktadır:**

- **Avrupa Ordusu ve Sarı Yelekliler Paradoksu:** Geçmişte Fransa ne zaman NATO'dan bağımsız bir "Avrupa Ordusu" fikrini yüksek sesle dillendirdiyse, birdenbire kendisini "Sarı Yelekliler" kriziyle sokaklarda bulmuştu. Bugün de Paris ve Brüksel hattında Washington eksenli **Atlantikçi statükoya** karşı çıkıp "Stratejik Özerklik" arayan, Ukrayna-Rusya Savaşı'nda daha itidalli veya bağımsız bir diplomasi yürütmeye yeltenen Fransa'nın eş zamanlı bir kaos sarmalına sürüklenmesi rastlantısal bir kronolojiyle açıklanamaz.
- **"Cezalandırılan" Bağımsız Çizgi:** Rusya-Ukrayna krizinde angajman seviyesini tartmaya çalışan, İsrail'in Gazze, Batı Şeria ve Lübnan'daki saldırganlığına karşı Filistin devletini tanıma alternatifini masaya koyan, iki devletli çözümü zorlayan bir Avrupa/AB vizyonu, hegemonik odaklar tarafından **istikrarsızlaştırma kartı** ile terbiye edilmek istenmektedir. Sosyal medya algoritlamalarından sokaktaki marjinal grupların fonlanmasına kadar uzanan hibrid müdahale araçları, bağımsızlık iddiasındaki **"Yeniden Avrupa"** arayışına net bir uyarı niteliğindedir.

Hibrid Savaş, Algoritmalar ve Siber Dezenformasyon

Bu protestoların yayılma hızını incelediğimizde dijital gözetim toplumu araçları ve yeni nesil sosyal medya algoritmalarının etkisi açıkça görülmektedir. **Siber dezenformasyon ve sosyal medya manipülasyonları, organik halk tepkilerini jeopolitik birer silaha dönüştürmüştür.** TikTok, X ve Telegram algoritmaları, doğrulanmamış dezenformasyon içeriklerini ve polis şiddeti videolarını öne çıkararak kitlesel öfkeyi körüklemektedir. Hibrid savaş doktrinleri doğrultusunda, kıta dışı aktörlerin siber bot çiftlikleri üzerinden koordinasyon sağladığı ve toplumsal fay hatlarını kaşıdığı tespit edilmektedir. Yapay zekâ destekli derin sahte (deepfake) içerikler ve manipülatif anlatılar, sokaktaki gençleri manipüle ederken ulus-devletleri güvenlik krizine sokmaktadır. Diğer taraftan devletlerin yapay zekalı gözetim sistemleri de kitleleri fişlemek ve bastırmak için kullanılmaktadır. Sosyal medya, dış aktörler için hibrid bir manipülasyon alanı yaratırken, ulus-devletler için otoriter bir kontrol mekanizmasına dönüşmektedir.

Aktörlerin Çıkar Çatışması, İttifaklar ve Seçim Stratejileri

Bu kaos iklimi hem küresel hem de yerel düzeyde belirli aktörlerin işine yaramaktadır:

1. **Anglosakson/Atlantikçi Blok:** Avrupa'nın askeri, ekonomik ve diplomatik olarak Washington'a tamamen bağımlı kalmasını, enerji krizinde ABD'ye mahkûm olmasını ve savunma sanayi ihalelerini Atlantik ötesine kaptırmasını arzulamaktadır. Kuşkusuz, Avrupa'nın içe dönmesi, stratejik özerklik iddialarını rafa kaldıracak ya da en azından uzun bir süreliğine sekteye uğratacaktır.
2. **Rusya:** Avrupa'nın kendi iç meseleleriyle felç olması, Ukrayna'ya giden finansal ve askeri desteğin kesilmesi Moskova'nın jeopolitik elini güçlendirmektedir. Protestolarda gençlerin ***"Bütçeler silahlanmaya değil, eğitime harcansın"*** sloganları atması bu açıdan manidardır.
3. **Kıta İçi Radikal Odaklar:** Avrupa içinde sistem karşıtı marjinal sol gruplar ve düzensiz göçmen karşıtlığı üzerinden konsolide olan aşırı sağ partiler, dış güçlerin hibrid operasyonlarıyla doğrudan ya da dolaylı olarak aynı çizgide buluşmaktadır. Bu gruplar mevcut AB yapılarını çökertmek isteyen dış dinamiklerden lojistik, medya ve finansman desteği devşirmektedir.

Aşırı sağ partiler, sokaktaki bu kriz ortamını ve öğrenci eylemlerini yaklaşan seçimler için stratejik bir sermayeye dönüştürmektedir. Fransa'da Ulusal Birlik (RN) ve Belçika'da Vlaams Belang gibi yapılar, sol eğilimli gençlerin protestolarını "mevcut liberal elitlerin ve kontrolsüz küreselleşmenin iflası" olarak nitelendirerek popülist bir retorik geliştirmektedir. Güvenlik ve düzen temalarını işleyen bu partiler, merkez hükümetlerin kamu düzenini sağlayamadığını savunarak orta sınıf seçmenin elitlere olan güvensizliğini sandığa tahvil etmeyi hedeflemektedir. Sol marjinal grupların vandalizmini öne çıkaran aşırı sağ, kendisini istikrarın tek güvencesi olarak sunarak siyasi yelpazedeki yükselişini kalıcı hale getirmeye çalışmaktadır.

Burada gözden kaçırılmaması gereken bir diğer yapısal soru, Kıta Avrupası'nın enerji bağımlılığında eksen değiştirmesinin (Rus gazından Amerikan LNG'sine geçiş) bu toplumsal maliyetlere etkisidir. Ucuz Rus gazının kesilmesiyle sanayisi daralan ve enerji maliyetleri katlanan Avrupa, Amerikan LNG'sine bağımlı hale gelmiştir. Bu durum, Avrupa ekonomisinin rekabet gücünü eritmiş, devasa bir bütçe açığı yaratmış ve hükümetleri eğitim bütçelerini kısmaya zorlamıştır. ***Sokaktaki öğrencilerin yaşadığı yoksullaşma, aslında Avrupa'nın enerji savaşlarında kaybettiği bağımsızlığın doğrudan bir faturasıdır.***

Krizin Kesişen Fay Hatları: Göç ve Entegrasyon

Gençlik hareketlerinin ulaştığı bu kitlesellik, Avrupa'nın kronikleşen göç politikaları ve entegrasyon kriziyle de doğrudan göbekten bağlıdır. Protestolara katılan varoşlardaki ikinci ve üçüncü nesil göçmen kökenli gençler, eğitimdeki fırsat eşitsizliği ve bütçe kesintilerinden en ağır darbeyi alan kesimi oluşturmaktadır. Kurumsal ırkçılık, gettolaşma ve istihdam piyasasından dışlanma gibi yapısal sorunlar, eğitim hakkı savunuculuğu üzerinden sokağa yansıyan öfkeyi daha da radikalleştirmektedir. Hükümetlerin entegrasyon politikalarındaki başarısızlığı, bütçe kısıtlamalarıyla birleştiğinde bu gençlerde sisteme karşı derin bir yabancılaşma yaratmaktadır. Dolayısıyla öğrenci eylemleri, sadece akademik taleplerin ötesinde, Avrupa'nın çok kültürlülük vaadinin çöküşüne ve çevreye itilmiş toplumsal sınıfların sisteme karşı biriken yapısal patlamasına ayna tutmaktadır.

Domino Etkisi: Almanya ve İtalya'ya Sıçrama Potansiyeli

Fransa ve Belçika ekseninde gelişen bu olayların, AB'nin diğer iki lokomotifi olan Almanya ve İtalya'ya sıçrama potansiyeli oldukça yüksektir. Almanya, bütçe krizleri, sanayisizleşme korkusu ve kemer sıkma politikaları nedeniyle toplumsal açıdan zaten patlamaya hazır bir barut fıçısı görünümündedir. Eğitim altyapısının alarm verdiği ve bütçe disiplini tartışmalarının hükümeti sarstığı Berlin'de, benzer lise boykotlarının tetiklenmesi an meselesidir. İtalya ise yüksek genç işsizliği, güvencesiz çalışma koşulları ve Başbakan Giorgia Meloni hükümetinin bütçe kısıtlamaları nedeniyle bu dalgaya karşı son derece kırılgandır. Roma ve Milano gibi metropollerdeki üniversite ve lise gençliği, Fransa'daki kıvılcımı kendi hak arayışları için bir esin kaynağı olarak görmektedir. Ekonomik daralma ve sosyal devletin tasfiyesi, bu domino etkisini kaçınılmaz kılmaktadır.

1848 Devrimleri ile Benzeşim Ne Kadar Doğru?

Sokak hareketlerinin Avrupa metropollerine sıçrama eğilimi, akıllara **1848 "Halkların Baharı Devrimleri"**ni getirmektedir. Bu iki tarihsel dönemi belirli boyutlar üzerinden kıyaslamak mümkündür:

Öncelikle, 1848 Devrimleri'nde ana itici güç endüstrileşme, mutlakıyet karşıtlığı, milliyetçilik ve açlık iken; günümüz Avrupa olaylarında post-endüstriyel çöküş, refah devleti krizi ve güvencesizlik olarak öne çıkmaktadır. Yayılım dinamiği açısından bakıldığında ise, 1848'de kulaktan kulağa ve dönemin kısıtlı basınıyla aylar süren bir dalga söz konusuyken; günümüzde sosyal medya ağları ve siber manipülasyonlarla gün içinde sınır aşımı gerçekleşmektedir. Son olarak hedef boyutu incelendiğinde, 1848 Devrimleri eski rejimi yıkıp ulus-devletler kurmayı amaçlarken; günümüz olayları küresel oligarşiye karşı kamusal hakları korumayı ve mevcut elitleri devirmeyi hedeflemektedir.

Dolayısıyla bu olayları 1848 ile özdeşleştirmek sosyolojik olarak kısmen doğrudur; çünkü her iki dönemde de mevcut sistem yeni neslin taleplerini karşılayamaz hale gelmiştir. Ancak günümüzdeki fark, sokakların vekalet savaşlarının hibrid bir cephesi haline getirilmiş olmasıdır. 1848 tabandan tavana organik bir patlamayken, mevcut gelişmeler organik bir hoşnutsuzluğun inorganik aktörlerce manipüle edilme riskini bağrında taşımaktadır.

Ufuktaki Senaryolar ve Stratejik Özerkliğin Geleceği

Gelişmeler, AB'den yükselen küresel çıkışları derinden sarsacaktır. Bu bağlamda, **Avrupa'nın küresel bir aktör olma iddiasını simgeleyen "Stratejik Özerklik" kavramı, bu iç çalkantılar ve jeopolitik raporların analizleri ışığında tamamen rafa kalkma riskiyle karşı karşıyadır.** Brüksel merkezli düşünce kuruluşlarının raporları, iç istikrarını koruyamayan ve bütçesi sokak olaylarıyla sarsılan bir Avrupa'nın, küresel güç rekabetinde bağımsız bir kutup olamayacağını net biçimde ortaya koymaktadır. Güvenlik harcamalarını artırmak zorunda kalan üye devletler, sosyal bütçeleri kıstıkça sokağı kaybetmekte; sokağı yatıştırmak için harcama yaptıklarında ise savunma vizyonlarından ödün vermektedir. **Paris ve Brüksel, iç barışı sağlamak adına savunma ve enerji bağımsızlığı yatırımlarını ertelemek zorunda kalabilirler.** Bu durum, stratejik özerklik vizyonunu entelektüel bir temenniden öteye geçiremeyecek ve kıtayı yeniden tamamen Atlantik şemsiyesine sığınmaya zorlayacaktır.

Bu kapsamda, önümüzdeki süreçte iki temel makro senaryo öne çıkacak gibi görünmektedir:

- **Senaryo A (Geri Adım ve Uydulaşma):** Avrupa liderleri, sokak baskısına, yapay hibrid istikrarsızlaştırmalara ve ekonomik yıpratmaya dayanamayarak bağımsızlık iddialarından vazgeçerler. Dış politikada Gazze, Ortadoğu ve Rusya hususunda tamamen Atlantikçi çizgiye teslim olan, içeride ise protestoları bastırmak adına sert güvenlikçi politikalara kayan, küresel vizyonunu kaybetmiş bir "Uydulaşmış Avrupa" dizayn edilir.
- **Senaryo B (Kutuplaşmış Radikalizm ve Çöküş):** Devletler sokaktaki gösterileri bastırmak için özgürlükleri kısıtladıkça liberal demokrasi miti çöker. Bu durum iç politikada sokağın yarattığı güvenlik kaygısını arkasına alan aşırı sağın iktidara yürüyüşünü hızlandırır. Sonuç; stratejik özerkliğini tamamen kaybetmiş, sınırların içeride yeniden örüldüğü ve jeopolitik iddialardan tamamen arındırılmış, uysal ve parçalı bir birliktir.

Sonuç: Küresel Dizayn Laboratuvarında Avrupa

Nihayetinde, Fransa ve Belçika sokaklarında yanan çöp konteynerleri ve yükselen barikatlar, salt lokal bütçe kesintilerine duyulan yüzeysel bir öfkenin ifadesi değildir. Bu sarsıntı, küresel sisteme tek kutuplu yön vermek ve kendi hegemonik çıkarlarını dayatmak isteyen Atlantikçi odakların, dış politikada bağımsızlık ve stratejik özerklik arayışındaki Brüksel ve Paris eksenine kestiği hibrid bir jeopolitik faturadır. Kıta Avrupası, sosyolojik olarak 1848 ruhunu andıran bu kitlesel ve organik kırılmayı ya köklü bir sosyo-ekonomik restorasyonla aşarak kendi özgün refah devleti modeline ve bağımsız dış politika çizgisine dönecek ya da dış güçlerin siber dezenformasyon ağlarıyla beslenen hibrid dizayn laboratuvarında parçalanan edilgen bir coğrafyaya dönüşecektir. **Eğitimi feda eden, gençliğini gettolara iterek entegrasyon krizini derinleştiren ve kendi jeopolitik geleceğini siber manipülasyonlara kaptıran vizyonsuz Avrupalı merkez elitler için zaman hızla daralmaktadır.** Almanya ve İtalya gibi diğer lokomotif ülkelerin de bu domino etkisinin menziline girmesiyle birlikte, kriz artık tüm kıtanın ortak beka meselesi haline gelmiştir. Avrupa sokaklarından yükselen bu isyan çığlığı, küresel hegemon güçlerin çizdiği teslimiyetçi sınırları uysalca kabullenmek ile kendi kaderini hür iradesiyle tayin etmek arasında verilecek olan o son büyük, kaçınılmaz tarihsel ve stratejik medeniyet kavgasının en net habercisidir. Kıta, ya bu sinsi vesayet zincirlerini tamamen sarsıp kıracak ya da küresel sistemin marjinal bir kenar mahallesi olmaya mahkûm kalacaktır.

ANKASAM **ANALİZ**

Okul Saldırıları: Çocukların Öfkesi mi, Toplumsal Kriz Uyarısı mı?

Dr. Defne YILMAZ

Dünya'da son yıllarda okullarda artan şiddet olayları, çocukların ve gençlerin güvenliğini aşan bir toplumsal soruna işaret etmektedir. Yakın dönemde Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) yayımlanan bir rapora göre, yalnızca 2026 yılı içerisinde gerçekleşen okul ve okul çevresindeki 46 saldırı 31 can kaybı ile sonuçlanmıştır.[i] Ölenlerin arasında çocuklar da dahil öğrenciler çoğunluktadır. Avrupa'da ise öğrencilerin öfke, kaygı ve endişelerinin artık okul dışına taştığı görülmektedir. Fransa'da 2026 yılı Ekim ayı başında eğitim sistemindeki kaynak yetersizliği, öğretmen açığı, kalabalık sınıflara yönelik başlayan protestolarda artık liselerden üniversitelilere dek öğrenciler şiddet sergilemekte ve şiddete maruz kalmaktadır.[ii]

Son yıllarda ülkemizde de görülmeye başlayan bu türdeki olayları belli bir kuşağın geçici tepkisi, öfkeli ergenlerin davranışı, ekonomik sıkışmışlık veya sosyal medyanın etkisi gibi etiketlerle açıklamak, çok nedenli bir olguyu tek nedene indirgemektir ve durumun asıl boyutlarından uzaklaşmaktır. ***Okul saldırılarını anlamak için "failler"e odaklanmak yerine şiddeti mümkün kılan ilişkiler ağını incelemek gerekmektedir.*** Ancak çocukların ve gençlerin şiddete yönelmesini anlamak, şiddeti mazur görmek değildir; önlemek için hangi ilişkilerin, kurumların ve toplumsal koşulların eksik kaldığını ve neler yapması gerektiğini araştırmaktır.

"Z Kuşağı Değil", Kuşaklar Arasındaki Bağlar Krizde

Okul saldırılarından sonra sık dile getirilen "sorunlu Z kuşağı" söylemi, yetişkinlerin kurumsal sorumluluklarını göz ardı eden bir etiketlemedir. Ergenlik; bedensel değişimin, kimlik arayışının, aidiyet ihtiyacının, dürtü kontrolünün, akran ilişkilerinin ve gelecek yaşam beklentilerinin yoğun biçimde geliştiği bir dönemdir. Bu özellikler saldırganlığı ortaya çıkarmamaktadır. ***Şiddetin ortaya çıkışında bireysel hassasiyetlerin yanı sıra aile ilişkileri, akran zorbalığı, dışlanma, şiddete maruz kalma, silaha erişim ve toplumsal koşullar birlikte rol oynamaktadır.***

Burada önemli kavram, "**görünmez dışlanma**"dır: Çocuğun, okulda ya da aile içerisinde bulunmasına rağmen görülmemesi, dinlenmemesi ve bir topluluğun anlamlı üyesi olduğunu hissedememesidir. Başarısızlık, aşağılanma, yalnızlık veya adaletsizlik algısı birikerek öfkeyi besleyebilir. Fakat dışlanan her çocuk şiddete yönelmez; saldırganlık, belirli risklerin ve koruyucu etkenlerin etkileşimi içinde değerlendirilmelidir.

Liselerden ortaokullara uzanan olaylar, yaş gruplarını ya da risk altındaki çocuk ve gençleri topluca tehlikeli ilan etmek yerine daha erken yaşlarda başlayan akran, aile ve toplum zorbalıklarını, duygularını ifade edebilme becerilerini, yetişkinlere güveni ve çocuk için destek kaynaklarının etkililiğini incelememizi gerektirmektedir.

Şiddetin Tek Bir Nedeni ya da Sorumlusu Yok: Ekonomi, Dijital Dünya ve Madde Kullanımı

Ekonomik eşitsizlik, gelecek kaygısı, güvencesizlik ve ailelerin kaynaklara erişimindeki farklılıklar çocukların gelişim fırsatlarını daraltmaktadır. Kalabalık sınıflar, yetersiz destek hizmetleri ve başarıyı sınav sonuçlarına indirgeyen eğitim anlayışı da bazı öğrencilerin aidiyetini zayıflatabilir. Ancak yoksulluk saldırganlığın doğrudan nedeni değildir; benzer koşullarda büyüyen çocukların farklı yollar izlemesi, koruyucu ilişkilerin önemini göstermektedir.

Dijital ortamlar bu tabloya yeni bir katman eklemektedir. Şiddetin gösteriye dönüştürülmesi, saldırgan figürlerin kahramanlaştırılması, siber zorbalık ve yanlış bilginin hızla yayılması, bazı gençlerin davranışlarını ve şiddet algısını etkileyebilmektedir. Çevrim içi çatışmaların akranlar arasında okul koridorlarına taşınması da olasıdır. Bununla birlikte ekran süresi veya bir oyun tek başına saldırının nedeni sayılamaz. Dünya Sağlık Örgütü'nün (2019) de önerdiği gibi, çevrim içi şiddetin önlenmesinde dijital güvenliği akran ilişkileri, aile katılımı ve okul temelli çalışmalarla birlikte ele almak gerekmektedir.[iii]

Dijital kullanımın kontrol kaybına dönüşmesi bilişsel işlevlerde zorlanma, uyku ve işlevsellikte bozulma, yalnızlaşma ve dürtüsellik gibi sorunlarla birlikte görülebilmektedir. Alkol ve diğer maddelerin kullanımı da karar verme becerilerini ve dürtü kontrolünü olumsuz etkilemektedir. Ancak bağımlılıklar ile saldırganlık arasında doğrudan bir neden-sonuç ilişkisi bulunmamaktadır. Her çocuk bireysel ve çevresel bağlamıyla değerlendirilmelidir.

Aile, Okul ve Toplum Arasındaki Kopukluk

Ailede güvenli ve sevgiyi hissettiren bağların, tutarlı sınırların ve sağlıklı rol modellerinin bulunması koruyucu bir etkendir. Fakat aileyi tek başına sorumlu tutmak da çözüm değildir. Ebeveynlerin ekonomik ve psikolojik yüklerle baş etme biçimleri, uzun çalışma saatleri, ekran ve dijital dünya ile ilişkileri ya da kendi şiddet deneyimleri çocukla kurdukları ilişkiyi etkilemektedir. Sağlıklı otorite, korkutma değil; sınır koyarken ilişkiyi ve çocuğunu koruyabilen davranışlar içermelidir.

Okul ise yalnızca bilgi aktaran değil, çocuğun kabul görmeyi, ilişkiler içerisinde kendini ifade etmeyi öğrendiği ve adalet duygusunu deneyimlediği bir kurum olmalıdır. Öğretmenlerin hem saldırgan hem mağdur bakımından şiddetin belirtilerini tanıma, zorbalıklar karşısında rolüne uygun ve gerekli biçimde müdahale etme ve öğrenciyi damgalamadan yönlendirme becerileri önemlidir. Bu bağlamda okul psikolojik danışmanlarının eğitim kurumlarında gerek meslek etiği gerek yasal bakımdan çocuğu tanıma, izleme, psikolojik destek ve gerektiğinde güvenlik ve sağlık kuruluşlarıyla birlikte çalışarak çocukların sağlıklı gelişimini destekleme yükümlülükleri olduğu gözden kaçmamalıdır.

Dünyada bugün yaygınlaşan ve hem gençlerin hem toplumun geleceğini ve güvenliğini etkileyen bu sorun konusunda Türkiye'de de Millî Eğitim Bakanlığı'nın önlemleri gündemdedir. Eğitim kurumlarında psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin düzenlemeleri, gelişimsel ve önleyici hizmetler ile öğrenci-aile-öğretmen işbirliğini esas almaktadır.[iv] Okul ruh sağlığı uzmanları erken tanıma ve önlemede, psikososyal destek ve kriz sonrası iyileştirmede; toplum ruh sağlığı ve çocuk-ergen ruh sağlığı uzmanları ise gerektiğinde klinik değerlendirme ve tedavide rol oynamaktadır. ***Okul saldırıları özelinde, tehditleri ciddiye alan, ancak her öfkeli ya da içine kapanık çocuğu potansiyel saldırgan ilan etmeyen bir yaklaşım gerekmektedir.*** Psikolojik danışman gerçekleştireceği görüşme ve programlarla her çocuğu sürekli bireysel gözetim altında tutamaz ya da tek başına iyileştirmesi mümkün değildir. ***Risk belirtilerine karşı okul, aile ve ilgili ruh sağlığı, sosyal ve güvenlik hizmeti birimleri eşgüdüm halinde hareket etmelidir.*** Dolayısıyla psikolojik danışmanların çocukları etkili izlemeleri için gerekli koşullar gündeme gelmektedir. Öğrenci başına düşen "yetkin" okul psikolojik danışmanı sayısı, çocuğa karşı sorumluluklar ve gizlilik sınırları, ailenin etkin katılımı, yönlendirme mekanizmaları ve uzmanlara erişim birlikte incelenmelidir.

Güvenlik Görevlisi Yeterli mi? Uluslararası Etkiler ve Ulusal Politikalar

Okullarda güvenlik görevlileri, kontrollü girişler, silah ve kesici aletlere erişimin azaltılması, acil durum planları ve hızlı müdahalenin can kaybı riskini düşürebileceği varsayılmaktadır. Fakat bu türde, saldırı olasılığının yaklaşmasına yönelik hazırlıklar, saldırının öncesinde çocuğu bu noktaya getiren dışlanmayı, tehdidi veya biriken çatışmayı tek başına çözemezler. ***Amerikan Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezi (CDC) de okul şiddetini bireysel, ilişkisel, toplumsal ve yapısal risklerin birlikte değerlendirilmesini gerektiren bir alan olarak ele almaktadır.[v]***

ABD ve Avrupa'daki saldırıların haberleri, dijital topluluklardaki paylaşımlar ve şiddeti yücelten içerikler, Türkiye'deki gençlerin karşılaştığı modelleri etkileyebilmektedir. Ancak doğrudan dış siyasi müdahale veya belirli bir ülkenin politikalarının bu saldırılara neden olması gibi bir durum söz konusu olamaz. ***Küresel kutuplaşma, cezasızlık algısı, kamusal dilde sertleşme ve şiddetin günlük toplum hayatında sıradanlaşıp cezasız kalmasının yansımaları araştırılmaya değer etkenlerdir.*** Siyasetin sorumluluğu, kurumların karşılıklı birbirini suçlamasına neden olmadan, sistematik verileri değerlendirmek, kurumları denetlemek ve çocuk haklarını güvence altına almaktır.

Ne Değişmeli, Bizi Ne Bekliyor?

Okul saldırıları ve zorbalık için düzenli, karşılaştırılabilir ulusal verilerin yayımlanması temel bir adım olarak görülebilir. Bu kapsamda, olay öncesi uyarıların, aile ve okul müdahalelerinin, silaha erişimin ve sosyal çevrenin rolü bağımsız biçimde incelenmelidir.

Okullarda zorbalığın kabul edilmeyeceğine ilişkin somut uygulamalar, öğrenci katılımı, aile eğitimleri ve işlevsel uzman desteği süreklilik kazanmalıdır. Hukuk, hızlı ve adil soruşturmanın yanında mağdurların korunmasını ve çocukların gelişimsel gereksinimlerine uygun müdahaleleri sağlamalıdır.

Aksi halde en sakıncalı olan şeyler gerçekleşmektedir: Daha fazla güvenlik önlemi, daha sert cezalar ve çocuk ve gençlere yönelik daha yoğun gözetim talepleri artmaktadır. Üstelik anlaşılamayan, sevildiğini hissedemeyen, şefkat görmeyen, şımartılırken özdenetim kazandırılmayan, kendini ifade edemeyen çocuk ve ergende korku, damgalanma, öfke, nefret ve okuldan uzaklaşma da derinleşmektedir. İşlevsel seçenek, güvenlik ile özgürlüğü karşıt kutuplar gibi görmeden, ikisini güven ilişkisi üzerinden yaşatmaktır.

Bu nedenle şu sorular da sorulmalıdır: Okulda kimler görünmez kalmaktadır? Öğrenciler haksızlığa uğradıklarında başvurabilecekleri güvenilir bir yetişkin bulabilmekte midir? Şiddet tehdidi bildiren çocuklar neden korkmakta, bildirimi sonrası süreç uygulamada nasıl işlemektedir? Kurumlar uyarıları kayıt altına alıp izlemekte midir? Nasıl izlemektedir? Uygulamadaki uzmanlar ne kadar yetkindir? Çocukların ruh sağlığı desteğine erişimi ekonomik gelire göre değişmekte midir? Şiddet haberleri saldırganı istemeden kahramanlaştırmakta mıdır? Aile kültürü ekran ve sanal dünyadaki şiddetten çocuğunu koruyucu mudur? Aile içerisinde tanık olunan ya da maruz kalınan şiddet karşısında çocuğa karşı sorumlu kurumsal destek kaynakları çocuğu koruyucu işlemler yapmakta mıdır?

Sonuç

Okulla ilgili şiddet olgusu, çocuk ve ergenlerin eğitim, sağlık ve iyi oluş haklarının önünde bir engeldir. Öğrenciler okulda şiddetle yüz yüze olduğu sürece hiçbir ülkede kapsayıcı ve eşit kalitede eğitimi gerçekleştirilememektedir.[vi] ***Okul saldırıları yalnızca çocuk ve ergenlere özgü sorunların değil, aslında toplumun çocuklarla kurduğu ilişkinin niteliğini de sınamaktadır. Aileden okula, toplumsal ilişkilerden kamusal politikalara uzanan çok katmanlı bir yapının sorgulanmasını gerektirmektedir.***

Şiddetin önlenmesi; çocukların aidiyet, güven, adalet ve anlaşılma ihtiyaçlarının karşılanmasını, ailelerin desteklenmesini, eğitimcilerin ve okul psikolojik danışmanlarının güçlendirilmesini, ruh sağlığı hizmetlerine erişimin kolaylaştırılmasını gerektirmektedir. ***Güvenlik önlemleri elbette önemlidir; ancak çocukları şiddet içerisinde büyüten koşulları değiştirmeyen hiçbir uygulama tek başına yeterli olmamaktadır.*** Erken uyarıların dikkate alınması, şiddet tehdidinin ciddiyetle değerlendirilmesi ve çocukların damgalanmadan desteklenmesi, koruyucu yaklaşımın temelini oluşturmalıdır.

Çocukların sessizliğini, öfkesini ve yardım çağrılarını zamanında fark edebilen bir toplum, şiddetle mücadelede cezalandırmanın ötesine geçerek önleyici, adil ve uygulanabilir çözümler üretebilir. Dijital risklerden toplumsal eşitsizliklere, kurumsal ihmallerden şiddeti sıradanlaştıran söylemlere kadar bütün etkenler birlikte değerlendirilmelidir. Asıl hedef, çocukları koruyan ve kurumlar arası işbirliğini güçlendiren bir sistem kurmaktır.

Çünkü çocukları korumak, geleceği korumaktır!

[i] "School Shootings in The US: Fast facts", *CNN US*, https://edition.cnn.com/us/school-shootings-fast-facts-dg, (Erişim Tarihi: 10.10.2026).

[ii] "Fransa'da okul protestoları büyüyor: Yaklaşık 2000 gözaltı", *DW Türkçe*, https://tinyurl.com/2mu29v9j, (Erişim Tarihi: 11.10.2026).

[iii] "New report showcases strategies to keep children safe online", *Dünya Sağlık Örgütü (WHO)*, https://www.who.int/news/item/02-12-2022-new-report-showcases-strategies--to-keep-children-safe-online, (Erişim Tarihi: 10.10.2026).

[iv] "Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği", *Millî Eğitim Bakanlığı*, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=34760&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5, (Erişim Tarihi: 10.10.2026).

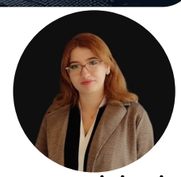
[v] "Youth Violence Prevention: About Youth Violence", *ABD Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezi (CDC)*, https://www.cdc.gov/youth-violence/about/about-school-violence.html, (Erişim Tarihi: 10.10.2026).

[vi] "Behind the numbers: Ending school violence and bullying", *Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO)*, https://www.unesco.org/en/articles/behind-numbers-ending-school-violence-and-bullying, (Erişim Tarihi: 10.10.2026).

ANKASAM **ANALİZ**

Fransa'da Okul Protestolarından Siyasal Meşruiyet Krizine

Sena BİRİNCİ

Fransa'da eğitim sistemindeki sorunlara karşı başlayan öğrenci protestoları, kısa sürede ekonomik eşitsizlik, kamu hizmetlerinin niteliği ve siyasal temsil tartışmalarını bir araya getiren geniş çaplı bir toplumsal harekete dönüşmüştür. Ekim 2026 tarihinde ülke genelinde düzenlenen gösterilere öğrencilerin yanı sıra sendikalar, kamu çalışanları ve yaşam maliyetlerinden etkilenen farklı toplumsal kesimler de katılmıştır. Gösterilerin bir bölümünde yaşanan şiddet olayları, kamu binalarına yönelik saldırılar ve polis müdahaleleri ise krizin güvenlik boyutunu öne çıkarmıştır.[i] Ancak gelişmeleri yalnızca kamu düzeninin bozulması üzerinden değerlendirmek, protestoların arkasındaki siyasal ve toplumsal dinamikleri gözden kaçırmak anlamına gelecektir. Asıl mesele, eğitim alanında görünür hâle gelen hoşnutsuzluğun nasıl daha geniş bir meşruiyet tartışmasına dönüştüğüdür.

Protestoların başlangıç noktası, özellikle Paris'in işçi sınıfının yoğun olarak yaşadığı banliyölerdeki liselerde karşılaşılan öğretmen eksikliği, kalabalık sınıflar ve yetersiz eğitim koşulları olmuştur. Eylül ayında başlayan gösterilerin diğer kentlere yayılmasıyla öğrencilerin talepleri, kamu hizmetlerinin niteliği ve gençlerin geleceğe ilişkin beklentileriyle ilişkilendirilmiştir. 13 Ekim 2026 tarihinde Fransa Ulusal Meclisi'nde 2027 bütçesi görüşülürken protestoların devam etmesi, sorunun yalnızca eğitim politikasıyla sınırlı olmadığını göstermiştir.[ii] Hükümetin eğitim alanında kaynak artışı ve öğretmen açığını gidermeye yönelik önlemler açıklamasına rağmen tepkilerin sürmesi, alınan kararlarla toplumsal beklentiler arasındaki uyumsuzluğa işaret etmektedir.

Eğitim, Fransa'nın siyasal kimliği açısından özel bir yere sahiptir. Cumhuriyetçilik, laiklik ve fırsat eşitliği ilkeleri üzerine kurulan Fransız siyasal geleneğinde kamusal eğitim, toplumsal bütünleşmenin temel araçlarından biri olarak görülmektedir. Bu nedenle okullar arasındaki imkân farklılıkları, yalnızca idari bir eksiklik değil, cumhuriyetin eşitlik iddiasının sorgulanmasına yol açan bir mesele olarak değerlendirilebilir. Gençlerin eğitim yoluyla toplumsal konumlarını değiştirebileceklerine ilişkin inançlarının zayıflaması, eğitim politikalarına yönelik itirazı daha geniş bir sistem eleştirisine dönüştürebilmektedir.

Hareketin genişlemesinde, öğrenci taleplerinin 2018 yılında ortaya çıkan Sarı Yelekliler hareketinin ekonomik ve siyasal itirazlarıyla birleşmesi de etkili olmuştur. Başlangıçta akaryakıt vergileri ve yaşam maliyetleri etrafında şekillenen bu hareket, zamanla gelir dağılımı, ekonomik adalet ve karar alma süreçlerine katılım taleplerinin sembolü hâline gelmiştir. Ekim 2026 tarihindeki gösterilerde öğrencilerin, sendikaların ve Sarı Yelekliler destekçilerinin buluşması, birikmiş toplumsal hoşnutsuzluğun yeniden görünürlük kazanmasını sağlamıştır.[iii]

Bu farklı grupların talepleri aynı olmasa da devletin kaynakları nasıl dağıttığı ve toplumun hangi kesimlerinin önceliklendirildiği sorusunda kesişmektedir. Öğrenciler eğitim koşullarına, kamu çalışanları ücretlere ve çalışma şartlarına, diğer kesimler ise alım gücüne odaklanmaktadır. Dolayısıyla protestoların büyümesi, tek bir talebin yaygınlaşmasından ziyade farklı grupların mevcut ekonomik ve siyasal düzen içerisinde yeterince temsil edilmediklerini düşünmeleriyle ilişkilidir.

Bu hoşnutsuzluğun siyasi krize dönüşmesinde 2027 bütçesi etrafındaki tartışmalar da belirleyicidir. Kamu açığını azaltma ve mali sürdürülebilirliği sağlama hedefleri doğrultusunda gündeme gelen harcama kısıntıları, kamusal hizmetlerin finansmanına ilişkin kaygıları artırmıştır. Hükûmet açısından mali disiplin öncelik taşırken vatandaşlar bu politikaları yaşam koşullarının daha da ağırlaşması ihtimali üzerinden değerlendirebilmektedir.[iv] Böylece ekonomik politikaların teknik gerekçeleri ile toplumsal sonuçları arasındaki gerilim, siyasal meşruiyet tartışmasının merkezine yerleşmektedir.

Fransa'da 2024 parlamento seçimlerinden sonra ortaya çıkan parçalı siyasal tablo da bu süreci zorlaştırmaktadır. Hiçbir siyasi bloğun tek başına çoğunluğu elde edememesi, bütçe ve kamu politikaları konusunda uzlaşma sağlanmasını güçleştirmiştir. Bu koşullarda sokak protestoları, yalnızca belirli kararlara itiraz etmenin değil, siyasi aktörlerin toplumsal talepleri temsil etme kapasitesini sorgulamanın da aracı hâline gelmektedir. Demokratik kurumlar varlığını sürdürse bile vatandaşların bu kurumlar aracılığıyla taleplerinin sonuç doğuracağına ilişkin inançlarını kaybetmesi, temsil krizini derinleştirebilir.

Gösteriler sırasında yaşanan şiddet olayları ise güvenlik yaklaşımını tartışmanın merkezine taşımıştır. Kamu binalarına yönelik saldırılar ve polisle göstericiler arasında yaşanan çatışmalar, devletin kamu düzenini sağlama sorumluluğunu gündeme getirmiştir. Bununla birlikte şiddet olayları ile protestolara katılanların tamamını aynı kategoride değerlendirmek doğru değildir. Devletin gösterilere yaklaşımı, yalnızca güvenlik meselesi değil, demokratik hakların korunması açısından da önem taşımaktadır. Protestoların sadece kontrol edilmesi gereken bir sorun olarak ele alınması, onları ortaya çıkaran ekonomik ve toplumsal nedenlerin geri plana itilmesine yol açabilir. Bu nedenle kamu düzeninin korunması ile gösteri hakkının güvence altına alınması arasında denge kurulması gerekmektedir.

Yaşanan gelişmeler, aşırı sağın yükselişi açısından da önemlidir. Marine Le Pen'in toplumsal hoşnutsuzluğu kabul ederken hareketin aşırı sol tarafından yönlendirildiğini savunması, krizin farklı siyasi aktörler tarafından kendi söylemleri doğrultusunda yorumlandığını göstermektedir.[v] Ekonomik güvensizlik ve düzensizlik algısı, göç ve kimlik üzerinden siyaset yapan aktörlere yeni fırsatlar sunabilmektedir. ABD Başkanı Donald Trump'ın Fransa'daki gösterileri göçmenlik meselesiyle ilişkilendirmesi de protestoların uluslararası siyasi söylemlerde nasıl yeniden çerçevelendirilebildiğini ortaya koymaktadır.[vi] Böylece eğitim, bütçe ve yaşam maliyetleri üzerinden gelişen bir hareket, ulusal kimlik ve göç tartışmalarının da parçası hâline gelebilmektedir.

Buradaki temel risk, ekonomik ve kurumsal sorunların göçmenler gibi belirli toplumsal gruplara yöneltilen suçlamalarla açıklanmasıdır. Böyle bir yaklaşım, kaynak dağılımı, kamu hizmetlerinin niteliği ve siyasal temsil gibi yapısal meselelerin geri plana itilmesine yol açabilir. Bununla birlikte protestoların gelecekteki siyasi sonuçlarını şimdiden belirlenmiş kabul etmek de doğru değildir. Toplumsal tepkinin hangi aktörler tarafından temsil edileceği, krizin nasıl yönetileceğine ve siyasi partilerin toplumsal taleplere ne ölçüde yanıt verebileceğine bağlıdır.

Fransa'daki okul protestolarının geniş bir siyasi krize dönüşmesi, tek başına eğitim sistemindeki aksaklıklarla veya sokaklarda yaşanan şiddet olaylarıyla açıklanamaz. Gelişmeler, ekonomik güvensizlik, kamu hizmetlerine ilişkin beklentiler ve siyasi temsil mekanizmalarına duyulan güvenin aynı anda aşınmasının sonucudur. Öğrencilerin taleplerinin Sarı Yelekliler hareketi ve sendikalarla birleşmesi, farklı toplumsal kesimlerin sorunlarını ortak bir adalet ve temsil tartışması içerisinde değerlendirebildiğini göstermektedir. Hükümetin bütçe disiplini ve kamu düzeni konusundaki öncelikleri ile vatandaşların sosyal güvence ve katılım beklentileri arasındaki gerilim ise krizin çözümünü zorlaştırmaktadır.

Bu gelişmeler, Fransa'nın ötesinde Avrupa siyaseti açısından da önem taşımaktadır. Ekonomik sorunların siyasal temsil krizine dönüştüğü ortamlarda aşırı sağ, toplumsal hoşnutsuzluğu kendi söylemi doğrultusunda yönlendirme fırsatı bulabilmektedir. Ancak bu sonuç kaçınılmaz değildir. Belirleyici olan, demokratik kurumların toplumsal taleplere yanıt üretme ve vatandaşların karar alma süreçlerine katılabildiğine ilişkin güveni yeniden tesis etme kapasitesidir. Fransa'daki gelişmelerin ortaya koyduğu temel mesele, devletin yalnızca düzeni yeniden sağlayıp sağlayamayacağı değil, toplumsal düzeni besleyen adalet ve temsil beklentilerine ne ölçüde karşılık verebileceğidir. Kalıcı bir çözüm, sokaklardaki şiddeti önlemek kadar protestoları ortaya çıkaran koşulları da ele almayı gerektirmektedir.

[i] Sylvie Corbet & Jade Le Deley, "Clashes, fires and looting break out as protesters rally across France, joining students", *AP News*, https://apnews.com/article/france-school-protests-yellow-vest-44b9d3ba91ffad4029f975dced7e31cb, (Erişim Tarihi: 18.10.2026).

[ii] Estelle Nilsson-Julien, "'Act five': National Assembly opens budget debate amid ongoing student protests in France, *Euronews*, https://www.euronews.com/2026/10/13/act-five-national-assembly-opens-budget-debate-amid-ongoing-student-protests-in-france, (Erişim Tarihi: 18.10.2026).

[iii] Caolán Magee, "Why have France's school protests become a wider political crisis?", *Al Jazeera*, https://www.aljazeera.com/news/2026/10/18/why-have-frances-school-protests-become-a-wider-political-crisis (Erişim Tarihi: 18.10.2026).

[iv] Romain Gutkind, "France reels after cost-of-living protests see widespread violence", *Euronews*, https://www.euronews.com/2026/10/18/france-reels-after-cost-of-living-protests-see-widespread-violence (Erişim Tarihi: 18.10.2026).

[v] *Aynı yer.*

[vi] "Live: Trump says 'France is burning', blames 'immigration' for nationwide protests", *France 24*, https://www.france24.com/en/live-news/20261018-%F0%9F%94%B4live-trump-says-france-is-burning-blames-immigration-for-nationwide-protests, (Erişim Tarihi: 18.10.2026).

ANKASAM **ANALİZ**

Katolikliğin Yeni Ağırlık Merkezi: "Afrika"

Göktuğ ÇALIŞKAN

Katolik dünyası uzun zamandır bir yön arayışındadır. Vatikan'ın 16 Ekim 2026 tarihinde açıkladığı veriler, bu değişimi artık açık bir şekilde ortaya koymuştur. Buna göre; Afrika'daki Katoliklerin sayısı 288 milyon 312 bine ulaşırken; Avrupa'daki sayı 287 milyon 240 binde kalmıştır. Böylece Afrika, son istatistiklerde Avrupa'yı geçmiştir.[i] Aradaki fark henüz dar görünse de Katolikliğin insan kaynağının, gündelik canlılığının ve geleceğe ilişkin beklentilerinin hangi yönde ilerlediğini anlatan güçlü bir işaret ortaya çıkmıştır.

Bu değişim, Avrupa'daki Katolik varlığının bir anda erimesinden çok Afrika'daki düzenli büyümenin sonucudur. Dünya genelindeki Katolik nüfus 1 milyar 422 milyona çıkarken bir yıllık artışın 7 milyon 580 bini Afrika'da gerçekleşmiştir.[ii] Avrupa'da da sayısal bir yükseliş kaydedilmiştir. Ancak yaşlanan nüfus, düşük doğum oranları ve kiliseye devamın zayıflaması kıtanın toplam içindeki payını aşağı çekmektedir. Afrika'da ise genç nüfus, güçlü aile bağları ve cemaat hayatının toplumsal ağırlığı büyümeyi besleyen daha geniş bir zemin oluşturmaktadır.

Demografik üstünlük, ruhban yetiştirme kapasitesinde de karşılık bulmaya başlamıştır. Afrika, büyük ruhban okulu öğrencilerinin sayısını artıran tek kıta olmuş ve toplam 35 bin 710 öğrenciye ulaşmıştır. Rahip sayısı Afrika'da 1.676 artarken Avrupa'da 2.483 azalmıştır.[iii] Buna rağmen pastoral yük oldukça ağırdır. Çünkü Afrika'da bir rahibe yaklaşık 5 bin Katolik düşerken Avrupa'da bu sayı 1.800 civarındadır. Dolayısıyla büyüme, Kilise'ye canlılık kazandırdığı kadar eğitim, örgütlenme ve insan kaynağı baskısı da getirmektedir.

Afrika Katolikliğinin gücü ayinlere katılan kalabalıklarla sınırlı kalmamaktadır. Kiliseye bağlı okullar, hastaneler ve yardım kurumları, devlet hizmetlerinin yetersiz kaldığı birçok bölgede toplumun gündelik hayatına doğrudan dokunmaktadır. Güncel istatistiklerde Afrika, Katolik ilkokullarında okuyan 21 milyondan fazla öğrenciyle ilk sırada yer alırken hastane ve dispanser sayısında da diğer kıtaların önüne geçmektedir.[iv] Bu yaygın ağ, Kilise'yi inanç kurumu olmanın yanında eğitim, sağlık ve sosyal dayanışma sağlayan yerel bir aktöre dönüştürmektedir.

Yine de sayıların öne çıkması, karar gücünün kendiliğinden Afrika'ya taşındığı anlamına gelmez. Roma'daki yönetim yapıları, finansman kaynakları, büyük ilahiyat merkezleri ve uluslararası Katolik kuruluşlarının önemli bölümü hâlâ Avrupa ile Kuzey Amerika'da yoğunlaşmaktadır. Cemaatlerin çoğaldığı yer ile kurumların karar aldığı yer arasındaki mesafe büyüdükçe temsil tartışması da derinleşecektir. Afrikalı piskoposların daha görünür hâle gelmesi bu açığı azaltabilir, fakat gerçek etki atamalarda, bütçe dağılımında ve öğretisel tartışmalarda söz sahibi olmakla ölçülecektir.

Kıtanın kendi içindeki büyük farklılıklarını hesaba katmak da önem taşımaktadır. Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Angola ve Uganda gibi ülkelerde Katoliklik geniş toplumsal tabana dayanırken Cezayir, Fas veya Somali'de küçük cemaatler üzerinden varlık göstermektedir. Fransızca, İngilizce, Portekizce ve yüzlerce yerel dilin kullanıldığı bir coğrafyayı tek bir "Afrika Kilisesi" ifadesiyle anlatmak kolaydır, ancak bu ifade farklı tarihleri, siyasi şartları ve ibadet geleneklerini örtebilir. Yeni ağırlık merkezi, tek biçimli bir bloktan çok çeşitlilik içinde ortak yön arayan geniş bir alandır.

Bu çeşitlilik, inancın yerel kültürlerle kurduğu ilişkide belirginleşmektedir. Afrika'daki ayinlerde müzik, dans, sözlü anlatı ve topluluk duygusu güçlüdür; bununla birlikte yerel geleneklerin Katolik öğretisiyle nasıl bağdaştırılacağı her ülkede farklı tartışmalar doğurmaktadır. Kilise, evrensel niteliğini korurken Afrikalıların gündelik tecrübelerine temas edebildiği ölçüde kalıcılaşacaktır. Dışarıdan taşınmış kalıpların olduğu gibi tekrarlanması genç kuşakları uzaklaştırabilir, yerel kültürün ölçüsüz biçimde kutsallaştırılması ise ortak inanç dilini zayıflatabilir.

Şehirleşme bu dengeyi daha da karmaşık hâle getirmektedir. Lagos, Kinşasa, Nairobi ve Luanda gibi hızla büyüyen kentlerde insanlar köy cemaatlerinin tanıdık ilişkilerinden koparak daha hareketli ve rekabetçi bir dinî ortama girmektedir. Pentekostal kiliseler, bağımsız vaizler ve dijital platformlar gençlere hızlı cevaplar, güçlü aidiyet ve kişisel başarı anlatıları sunmaktadır. Katolik Kilisesi'nin köklü kurumsal yapısı önemli bir avantajdır, fakat gençlerin işsizlik, göç, barınma ve kimlik kaygılarına temas etmeyen bir dil bu avantajı zamanla aşındırabilir.

Mali yapı da büyümenin geleceğini belirleyecek başlıklardan biridir. Avrupa'daki cemaatler küçülürken Afrika'daki piskoposlukların dış bağışlara uzun süre aynı ölçüde dayanması güçleşebilir. Yerel gelir kaynaklarının geliştirilmesi, harcamaların açık biçimde izlenmesi ve cemaatlerin maddi sorumluluğa katılması kurumsal bağımsızlığı güçlendirecektir. Burada amaç, Kilise'yi ticari bir işletmeye çevirmekten çok okulun, kliniğin, ruhban okulunun ve yardım faaliyetinin ekonomik dalgalanmalar karşısında ayakta kalmasını sağlamaktır. Mali bağımsızlık oluşmadığında demografik büyüklük, karar süreçlerinde beklenen ağırlığı üretmeyebilir.

Afrika'daki Katolik kurumları siyaset karşısında da hassas bir yerde durmaktadır. Piskoposlar bazı ülkelerde seçimlerin güvenilirliği, yolsuzluk, şiddet ve doğal kaynakların paylaşımı hakkında toplumun en çok dinlediği sesler arasındadır. Bu konum barış görüşmelerine ve toplumsal uzlaşmaya katkı sağlayabilir, fakat iktidar mücadelelerinin içine fazla yaklaşılması Kilise'nin farklı kesimler arasındaki güvenini zedeleyebilir.

Öğreti alanındaki tartışmalar önümüzdeki dönemde daha fazla Afrika merkezli olacaktır. Aile, cinsellik, kadınların Kilise içindeki rolü, iklim krizi, göç ve yoksulluk gibi konularda Afrikalı din adamları kendi toplumlarının tecrübesinden hareket eden daha açık bir dil kurmaktadır. Bu yaklaşım zaman zaman Avrupa'daki eğilimlerle çatışabilir, lakin söz konusu gerilim Katolikliğin küresel niteliğinin doğal sonucudur. Önemli olan farklılıkların suskunlukla bastırılması veya kültürel üstünlük iddiasına dönüşmesi yerine, ortak öğretinin sınırları içinde ciddi bir müzakereye taşınmasıdır.

Katolikliğin ağırlık merkezi Afrika'ya kaymıştır, ancak bu hareket tamamlanmış bir devir teslimden çok uzun bir dönüşümün başlangıcıdır. Nüfus, ruhban adayları ve toplumsal hizmet ağı kıtaya güçlü bir gelecek hazırlarken temsil, finansman ve düşünce üretimi henüz aynı hızla ilerlememektedir. Afrika'daki Kilise kendi çeşitliliğini koruyup yerel insan kaynağını güçlendirdiğinde Roma'nın çevresinde büyüyen bir cemaat olmaktan çıkacak, Katolikliğin küresel yönünü belirleyen başlıca aktörlerden birine dönüşecektir. Bundan sonraki dönem, sayıların kurumsal ve fikrî ağırlığa çevrilip çevrilemeyeceğini gösterecektir.

[i] "Catholics in Africa Outnumber Those in Europe, Vatican Says," *Reuters,* https://www.reuters.com/world/catholics-africa-outnumber-those-europe-vatican-says-2026-10-16/, (Erişim Tarihi: 18.10.2026).

[ii] "Catholics Increase Worldwide as Number of Priests Edges Upward", *Vatican News,* https://www.vaticannews.va/en/church/news/2026-10/fides-agency-2026-annual-church-statistics.html, (Erişim Tarihi: 18.10.2026).

[iii] "New Data of Annuario Pontificio 2026 Shows Catholics Growing in Africa", *Vatican News,* https://www.vaticannews.va/en/vatican-city/news/2026-03/new-data-from-annuario-pontificio-2026-shows-catholics-growing.html, (Erişim Tarihi: 18.10.2026).

[iv] "Catholic Church Statistics 2026", *Agenzia Fides,* https://www.fides.org/en/attachments/view/file/Catholic_Church_Statistics_2026-ENG.pdf, (Erişim Tarihi: 18.10.2026).

ANKASAM **ANALİZ**

AB-Ukrayna Siber Güvenlik İşbirliği: Avrupa'da Çok Aktörlü Güvenlik Mimarisi

Başak ERTUNÇ

Avrupa Birliği (AB) ve Ukrayna arasında 9 Ekim 2026 tarihinde Brüksel'de gerçekleştirilen Beşinci Siber Diyalog, Avrupa'nın değişen güvenlik mimarisinde siber işbirliğinin kazandığı stratejik önemi ortaya koymuştur. Görüşmeler kapsamında AB kurumlarının siber güvenliğinden sorumlu CERT-EU ile Ukrayna Devlet Özel İletişim ve Bilgi Koruma Servisi (SSSCIP) arasında idari bir düzenleme imzalanmıştır. Düzenleme, CERT-EU ile Ukrayna'nın siber olaylara müdahale birimi CERT-UA arasında bilgi paylaşımının geliştirilmesini hedeflemektedir.[i] Diyalogda ayrıca siber savunma, kriz yönetimi, özel sektör ortaklıkları ve Avrupa siber güvenlik standartlarına uyum ele alınmıştır. Bu gelişmeler, Ukrayna'nın Avrupa güvenlik mimarisiyle ilişkilerinin kurumsal ve operasyonel düzeyde derinleştiğine işaret etmektedir.

Rusya-Ukrayna Savaşı, siber güvenliği Avrupa'nın ortak tehdit algısının önemli bileşenlerinden biri hâline getirmiştir. Enerji altyapıları, kamu hizmetleri ve iletişim sistemlerine yönelik saldırılar, siber faaliyetlerin askerî operasyonları tamamlayan ve sivil yaşamın sürekliliğini doğrudan etkileyen araçlara dönüşebildiğini göstermektedir. Bu koşullarda siber dayanıklılık, saldırıların önlenmesi kadar temel hizmetlerin sürdürülmesi ve sistemlerin yeniden işler hâle getirilmesiyle de ilişkilidir. Ukrayna'nın karşı karşıya kaldığı tehditler, Avrupa ülkelerinin benzer saldırılara hazırlık kapasitesi açısından da önem taşımaktadır. Dolayısıyla Kiev'e sağlanan siber destek, Ukrayna'nın savunma ihtiyaçlarının karşılanmasının ötesinde Avrupa'nın ortak güvenlik kapasitesinin geliştirilmesiyle bağlantılıdır.

AB ile Ukrayna arasındaki kurumsal yakınlaşmanın temelleri savaşın ilk yıllarında atılmıştır. Avrupa Birliği Siber Güvenlik Ajansı (ENISA), Kasım 2023 tarihinde Ukrayna'nın Ulusal Siber Güvenlik Koordinasyon Merkezi ve SSSCIP ile kapasite geliştirme, iyi uygulamaların paylaşılması ve ortak tehdit farkındalığının artırılmasına yönelik bir çalışma düzenlemesi imzalamıştır.[ii] Ekim 2026 tarihindeki yeni düzenleme ise doğrudan siber olaylara müdahale eden CERT-EU ve CERT-UA arasındaki bilgi alışverişine odaklanmaktadır. Böylece işbirliği, genel kapasite geliştirme hedeflerinden doğrudan operasyonel koordinasyona doğru genişlemektedir. Bununla birlikte söz konusu mekanizma, iki tarafın siber güvenlik sistemlerinin tek bir kurumsal yapı altında birleştiği anlamına gelmemektedir.

Bu yakınlaşmanın dikkat çekici aşamalarından biri, AB Konseyi'nin 15 Haziran 2026 tarihinde Ukrayna'nın AB Siber Güvenlik Rezervi'nden destek almasını onaylamasıdır. 2026/1354 sayılı karar, Ukrayna'nın büyük ölçekli siber olaylarla mücadelede rezerv kapsamında sunulan müdahale hizmetlerinden yararlanabilmesinin hukuki zeminini oluşturmuştur.[iii] ENISA tarafından yürütülen rezerv, güvenilir özel sektör sağlayıcılarının uzmanlığını siber krizlere müdahale ve toparlanma süreçlerine dâhil etmektedir. Böylece Avrupa'nın siber güvenlik kapasitesi, kamu kurumlarının mevcut imkânlarının ötesine taşınmaktadır. Ukrayna'nın bu mekanizmaya erişimi ise AB üyeliği gerçekleşmeden belirli Avrupa güvenlik araçlarından yararlanabilmesine imkân tanıyan işlevsel entegrasyonun somut bir örneğidir.

Avrupalı teknoloji şirketlerinin Ukrayna'yla geliştirdiği ilişkiler, bu dönüşümün özel sektör boyutunu görünür kılmaktadır. Finlandiya merkezli WithSecure, Ekim 2025 tarihinde Ukrayna Ekonomi Bakanlığı ile siber dayanıklılığın güçlendirilmesine yönelik bir mutabakat zaptı imzalamıştır. Anlaşma, güvenlik çözümlerinin test edilmesini, pilot uygulamaları, uzmanlık paylaşımını ve teknik desteği kapsamaktadır.[iv] Slovakya merkezli

ESET ise Nisan 2022 tarihinde Ukrayna'nın enerji altyapısını hedef alan Industroyer2 saldırısının incelenmesinde CERT-UA ile birlikte çalışmıştır.[v] Bu örnekler farklı işbirliği biçimlerine işaret etmektedir: İlki teknoloji geliştirme ve kapasite paylaşımına yönelik kurumsal bir ortaklığı, ikincisi ise gerçekleşmiş bir siber saldırıya karşı operasyonel koordinasyonu göstermektedir.

Özel sektörün rolü, Tallinn Mekanizması üzerinden yürütülen uluslararası destek faaliyetlerinde de belirginleşmektedir. Ukrayna'nın sivil siber güvenlik kapasitesini güçlendirmek amacıyla 2023 yılında oluşturulan mekanizma kapsamında, Mart 2026 itibarıyla 302,6 milyon avroluk kaynak taahhüt edilmiştir.[vi] Aynı yıl özel şirketlerin donör ülkelerle işbirliğini kolaylaştıracak yeni katılım imkânları geliştirilmiştir. Estonya Uluslararası Kalkınma Merkezi (ESTDEV) de Mart 2026 tarihinde yedi ülkeden on iki şirketle siber güvenlik projelerine yönelik çerçeve anlaşmaları imzalamıştır.[vii] Bu anlaşmalar, belirli projelerin tamamlandığını göstermese de özel sektörün uluslararası siber yardımın uygulanmasında giderek daha sistematik bir konum kazandığını ortaya koymaktadır.

Söz konusu gelişmeler, siber güvenliğin çok aktörlü yönetişim niteliğini güçlendirmektedir. Geleneksel güvenlik anlayışında savunma kapasitesi büyük ölçüde devlet kurumları ve askerî yapılar üzerinden değerlendirilirken siber alanda uzmanlık, altyapı ve müdahale kapasitesi farklı aktörler arasında dağılmaktadır. AB kurumları düzenleyici ve finansal çerçeveyi oluştururken özel şirketler teknik uzmanlık ve hizmet sağlamaktadır. Ukrayna ise operasyonel ihtiyaçların belirlenmesinde ve savunma pratiklerinin geliştirilmesinde merkezi bir konuma sahiptir. Güvenlik kapasitesi, bu aktörler arasındaki koordinasyon üzerinden şekillenmektedir. Bununla birlikte özel hizmet sağlayıcılarına artan bağımlılık, veri güvenliği ve hesap verebilirlik açısından yeni sorunlar da yaratabilir.

Ukrayna'nın bu ekosistemdeki konumu, ilişkinin tek yönlü bir yardım mekanizması olarak değerlendirilmesini güçleştirmektedir. Rusya'nın siber faaliyetleriyle uzun süredir karşı karşıya kalan Ukrayna kurumları, tehditlerin tespit edilmesi, kritik altyapının korunması ve saldırı sonrasında hizmetlerin yeniden sağlanması alanlarında önemli deneyim edinmiştir. ESET ile CERT-UA'nın Industroyer2 saldırısına yönelik ortak çalışması, farklı aktörlerin uzmanlığının operasyonel süreçlerde nasıl bir araya getirilebildiğini göstermektedir. Ukrayna'nın bu deneyimi, Avrupa kurumları ve teknoloji şirketleri açısından ortak tehditlere yönelik müdahale yöntemlerinin geliştirilmesine katkı sağlayabilecek bir bilgi kaynağıdır. Bu nedenle işbirliği, AB'nin Ukrayna'ya teknik kapasite aktardığı tek yönlü bir süreç olarak değerlendirilmemelidir. Bununla birlikte karşılıklı öğrenmenin kurumsallaşması, operasyonel bilgilerin paylaşılmasına, taraflar arasında güvenin gelişmesine ve ortak uygulamaların sürekliliğine bağlıdır.

Bu süreç aynı zamanda Ukrayna'nın AB üyelik perspektifiyle bağlantılıdır. Beşinci Siber Diyalog'da Ağ ve Bilgi Sistemleri Güvenliği Direktifi (NIS2), Siber Dayanıklılık Yasası ve 5G Siber Güvenlik Araç Kutusu gibi düzenleyici çerçeveler ele alınmıştır. Ukrayna'nın Avrupa standartlarına uyumu, dijital altyapıların korunmasında ortak kuralların geliştirilmesine katkı sağlayabilir. Ancak mevcut işbirliğinin stratejik önemi, mevzuat yakınlaşmasının operasyonel mekanizmalarla desteklenmesidir. Bu açıdan Ukrayna'nın Avrupa güvenlik mimarisine katılımı, üyelik müzakerelerinin ilerleyişinden bağımsız olarak belirli alanlarda derinleşebilmektedir. Bu yönüyle siber güvenlik, Ukrayna'nın AB üyeliğinden önce ilerleyen işlevsel entegrasyonunun önemli alanlarından biridir.

Bu yakınlaşmanın sınırları da göz ardı edilmemelidir. AB Siber Güvenlik Rezervi'ne erişim, Ukrayna'nın bütün Avrupa siber güvenlik mekanizmalarına koşulsuz katılımı anlamına gelmemektedir. Benzer şekilde özel şirketlerle imzalanan anlaşmaların kapsamı, fiilî uygulamalar ve elde edilen sonuçlarla değerlendirilmelidir. Sivil siber dayanıklılık ile askerî siber savunma arasındaki yetki farklılıkları da kurumsal koordinasyonu karmaşıklaştırabilir. Dolayısıyla Avrupa'nın çok aktörlü siber güvenlik yapısının etkinliği, geliştirilen mekanizmaların sayısından çok bunların kriz anlarında birlikte çalışabilmesine bağlıdır.

Sonuç olarak Beşinci AB-Ukrayna Siber Diyaloğu, Avrupa güvenlik mimarisinde devam eden daha geniş bir dönüşümün güncel göstergesidir. AB kurumları, Ukrayna'nın siber güvenlik yapıları ve Avrupalı teknoloji şirketleri arasında gelişen ilişkiler, güvenlik kapasitesinin çok aktörlü bir çerçevede üretildiğini ortaya koymaktadır. Ukrayna'nın savaş koşullarında edindiği deneyim, bu yapının gelecekteki gelişimi açısından önemli bir potansiyel taşımaktadır. Ancak kalıcı bir güvenlik entegrasyonu için teknik işbirliğinin kurumsal güven, ortak standartlar ve sürdürülebilir müdahale kapasitesiyle desteklenmesi gerekmektedir. Avrupa'nın siber dayanıklılığının geleceği, bu farklı aktörlerin bilgi ve kaynaklarını ortak güvenlik hedefleri doğrultusunda ne ölçüde bir araya getirebildiğine bağlı olacaktır.

[i] "EU-Ukraine: Deepening Cooperation on Cyber Security at 5th Cyber Dialogue", *European External Action Service (EEAS)*, https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-ukraine-deepening-cooperation-cyber-security-5th-cyber-dialogue_en, (Erişim Tarihi: 15.10.2026).

[ii] "Enhanced EU-Ukraine Cooperation in Cybersecurity", *European Union Agency for Cybersecurity (ENISA),* https://www.enisa.europa.eu/news/enhanced-eu-ukraine-cooperation-in-cybersecurity, (Erişim Tarihi: 17.10.2026).

[iii] "Council Implementing Decision (EU) 2026/1354 of 15 June 2026 Authorising the Provision of Support from the EU Cybersecurity Reserve to Ukraine", *Council of the European Union*, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1787786098665&uri=CELEX%3A32026D1354, (Erişim Tarihi: 17.10.2026).

[iv] "WithSecure and Ukraine's Ministry of Economy, Environment and Agriculture Sign Memorandum of Understanding to Strengthen Cyber Resilience", *WithSecure*, https://www.withsecure.com/fr/ressources/espace-presse/withsecure-ukraine-mou/, (Erişim Tarihi: 17.10.2026).

[v] "Industroyer2: Industroyer Reloaded", *ESET,* https://blog.eset.ie/2022/04/12/industroyer2-industroyer-reloaded/, (Erişim Tarihi: 17.10.2026).

[vi] "Joint Statement from Tallinn Mechanism Member States: 10 March 2026", *UK Foreign, Commonwealth & Development Office*, https://www.gov.uk/government/news/joint-statement-from-tallinn-mechanism-member-states-10-march-2026, (Erişim Tarihi: 17.10.2026).

[vii] "ESTDEV Signs Contracts with Twelve Companies from Seven Countries to Implement Cybersecurity Projects until 2030", *Estonian Centre for International Development (ESTDEV),* https://estdev.ee/en/articles/estdev-signs-contracts-twelve-companies-seven-countries-implement-cybersecurity-projects, (Erişim Tarihi: 17.10.2026).

ANKASAM **ANALİZ**

Orta Asya'da Ticari Jeopolitiğin Yükselişi

Göktuğ ÇALIŞKAN

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Dışişleri Bakanı Marco Rubio'nun 19 Ekim 2026 tarihinde Semerkant'a kalabalık bir iş dünyası heyetiyle gelmesi, Washington'ın Orta Asya'ya bakışında belirginleşen yeni yönü ortaya koymaktadır.[i] Ziyaretin merkezinde askerî üsler veya yüksek perdeden siyasi talepler yerine şirketler, yatırım imkanları ve tedarik zincirleri bulunmuştur. Rubio'ya 200'ü aşkın Amerikan iş insanının eşlik etmesi, bu dönüşün sıradan bir diplomatik ziyaretten öteye geçtiğini göstermektedir. Bölge, kriz çıktığında hatırlanan uzak bir coğrafyadan ekonomik güvenlik hesaplarının parçasına dönüşmektedir.

Semerkant'taki iş programı bu yaklaşımın ölçeğini açık biçimde göstermiştir. Toplantılara 100'den fazla Amerikan şirketi, diğer Orta Asya ülkelerinden 100 şirket ve Özbekistan'dan 200 işletme katılmış; görüşmeler dijital teknolojilerden madenciliğe, enerjiden ulaştırmaya kadar altı alanda yürütülmüştür.[ii] Devlet diplomasisi ile ticari temas aynı salonda birleşirken dış politika da soyut ortaklık ifadelerinden somut proje arayışına ilerlemiştir. Washington'ın mesajı oldukça açıktır: ABD bölgeye şirketlerinin sermayesi, teknolojisi ve pazar bağlantılarıyla dönmektedir.

Bu durum "ticari jeopolitik" kavramını daha anlamlı hale getirmektedir. Günümüzde nüfuz her zaman askerî varlıkla kurulmamaktadır. Zira bir demiryolunun finansmanı, maden işleme tesisinin teknolojisi veya dijital ödeme altyapısı da ülkelerin uzun vadeli yönelimini etkileyebilir. Şirketler yatırımla beraber teknik standart, hukuk düzeni ve tedarik ilişkisi taşımaktadır. Bu yüzden Semerkant'ta imzalanan ticari bir anlaşma, bölgenin hangi pazara bağlanacağını ve hangi kurallarla üretim yapacağını belirleyen siyasi sonuçlar doğurabilir.

C5+1 formatı, 2015 yılında yine Semerkant'ta dışişleri bakanları düzeyinde başlamıştı. Aradan geçen on yılda güvenlik ve sınır aşan tehditler öne çıkarken bugünkü gündem daha geniş bir ekonomik içeriğe kavuşmuştur. Son ortak bildiride Trans-Hazar Ticaret Güzergâhı'nın geliştirilmesi, gümrük işlemlerinin uyumlaştırılması, bölge içi ticaretin artırılması, kritik minerallerin çıkarılması ve Orta Asya'da işlenmesi birlikte ele alınmıştır.[iii] Bu tercih, Washington'ın beş ülkeyi birbirine bağlandığında değer kazanan bir ekonomik alan olarak görmeye başladığını düşündürmektedir.

Kritik mineraller bu yeni ilginin en stratejik boyutunu oluşturmaktadır. Kazakistan'ın uranyumu, Özbekistan'ın altın ve bakır kapasitesi, Kırgızistan ile Tacikistan'ın zengin rezervleri, enerji dönüşümü ve savunma sanayisi açısından giderek daha önemli hale gelmektedir. Buna karşılık bölge ülkeleri, ham cevheri çıkarıp dışarı gönderen eski modele mesafeli durmaktadır. Asıl kazanç, madenin yerel tesiste işlenerek sanayi girdisine dönüştürülmesiyle ortaya çıkacaktır. Amerikan şirketlerinin kalıcı yer edinmesi de yerel işleme, mesleki eğitim ve teknoloji aktarımı konusunda verecekleri somut taahhütlere bağlıdır.

Özbekistan ile ABD arasında açıklanan 54 ticaret, yatırım ve teknoloji anlaşmasının, hayata geçirilmesi halinde 12 milyar dolara ulaşacağı bildirilmiştir.[iv] Paket; demiryolu ekipmanlarının yerelleştirilmesinden uçak motorlarına, madencilikten finans ve uydu haberleşmesine kadar geniş bir alanı kapsamaktadır. Buradaki rakamlar oldukça etkileyici olsa da uygulamaya geçtiğinde somut faydaları görülecektir. Finansman bulunmadığında veya idari engeller çözülemediğinde niyet belgesi fabrikaya dönüşmez. Semerkant'ın başarısı, iki ya da üç yıl sonra çalışan tesisler, açılan istihdam alanları ve artan ihracat kapasitesi üzerinden ölçülebilir.

Ulaştırma meselesi de ticari açılımın zayıf halkasıdır. Denize doğrudan çıkışı bulunmayan Orta Asya, büyük pazarlara ulaşmak için komşularının altyapısına ihtiyaç duymaktadır. Trans-Hazar hattı Kazakistan'dan Hazar Denizi'ne, oradan Azerbaycan, Gürcistan ve Avrupa'ya uzanan alternatif bir güzergah sunmaktadır. Ancak liman kapasitesi, vagon uyumu, gümrük beklemeleri ve taşıma maliyetleri çözülmeden Amerikan yatırımlarının küresel pazara düzenli biçimde bağlanması güçtür. Maden anlaşmaları ile demiryolu, liman, depolama ve sigorta projeleri arasında bütünlük kurulması, ticari jeopolitiğin gerçek sınavını oluşturacaktır.

Washington'ın sahada büyük bir boşluk bulamayacaktır. Çünkü Çin, kredi, altyapı ve ticaret yoluyla bölgede güçlü bir ekonomik ağ kurmuş; Rusya ise dil, göç, enerji hatları ve güvenlik kurumları üzerinden etkisini sürdürmüştür. ABD'nin gelişini bu iki aktörü bölgeden çıkaracak bir hamle olarak okumak doğru olmayacaktır. Başkentler de ortaklarını birbirinin yerine koymak istememektedir. Aranan şey, tek bir merkeze bağımlılığı azaltan ve pazarlık alanını genişleten çok yönlü ilişkiler düzenidir. Amerikan şirketleri bu dengeye yeni seçenek eklediği ölçüde kabul görecektir.

Asıl fırsat, büyük güç rekabetini kalkınma hedeflerine bağlayabilmektir. Özbekistan üretim ve lojistik merkezi olmayı, Kazakistan maden zenginliğini ileri sanayiyle birleştirmeyi, küçük ekonomiler ise ulaşım bağlantılarından pay almayı hedeflemektedir. Her ülke yatırımcı çekmek için vergi indirimi ve ucuz hammadde üzerinden ayrı bir yarışa girerse dış şirketler kazançlı çıkarken bölgesel değer zinciri zayıflayabilir. Ortak standartlar, geçiş kolaylığı ve birbirini tamamlayan sanayi yatırımları geliştirilirse beş ülkenin pazarlık gücü artabilir.

Ticari jeopolitiğin parlak tarafı kadar riskleri de vardır. Maden ve altyapı projeleri şeffaf sözleşmelerle yönetilmezse kamu gelirleri dar bir çevrede toplanabilir; yoğun su ve enerji kullanan tesisler yerel gerilimler doğurabilir. Amerikan finansmanının siyasi şartlara, yaptırım düzenine veya Washington'daki yönetim değişikliklerine fazla bağlı kalması da projelerin devamlılığını etkileyebilir. Bölge hükümetleri sermayenin kaynağı kadar sözleşmenin yerel üretime, istihdama ve bilgi birikimine ne kattığını hesaba katmaktadır. Kalıcı ortaklık, büyük rakamların ötesinde güvenilir ve öngörülebilir bir iş ortamı ister.

ABD açısından temel mesele sürekliliktir. Washington, geçmişte Orta Asya'ya Afganistan, terörle mücadele veya Rusya ve Çin rekabeti üzerinden yaklaşmış; gündem değiştiğinde ise ilgisini azaltmıştır. Şirketlerin sahaya girmesi bu dalgalanmayı sınırlayabilir; çünkü fabrika, demiryolu ekipmanı veya finansal ortaklık yıllara yayılan bir ilişki kurar. Yine de özel sektör tek başına siyasi devamlılık sağlayamaz. Kredi garantileri, diplomatik takip, düzenli C5+1 toplantıları ve bölgenin önceliklerine saygı gösteren bir yaklaşım bulunmadığında ilk heyecanın kısa sürede sönmesi mümkündür.

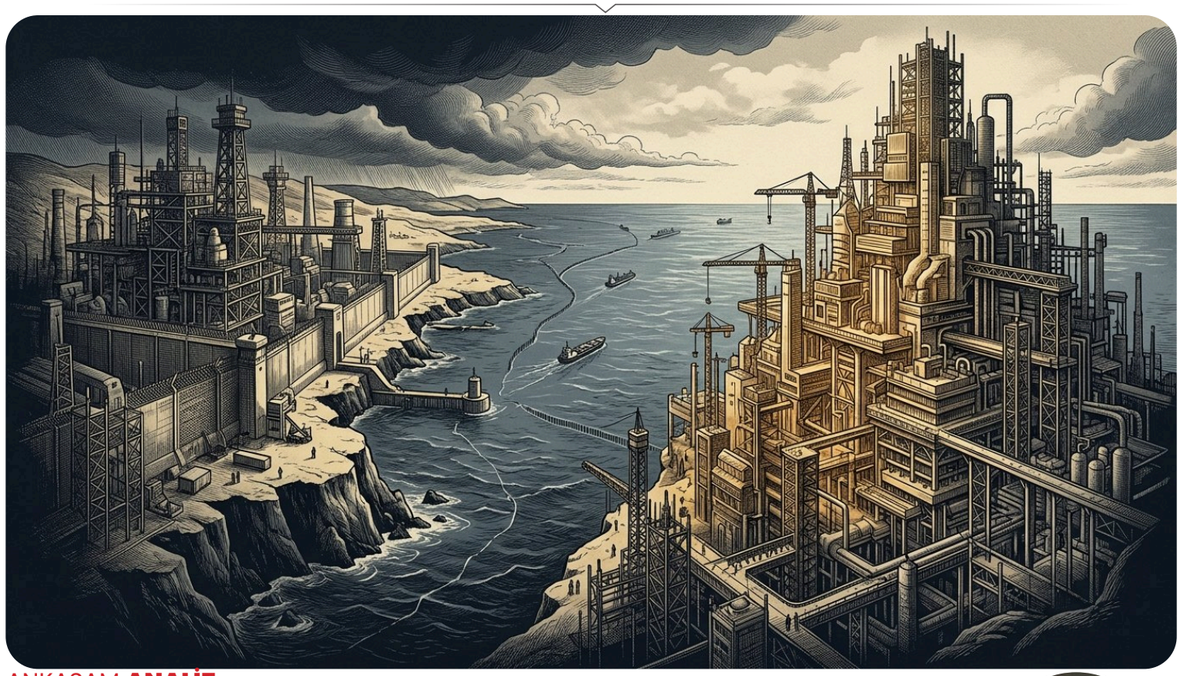
Semerkant buluşması, Orta Asya'nın edilgen bir geçiş sahası olarak görülme döneminin geride kaldığını göstermektedir. Bölge ülkeleri kaynaklarını, ulaşım konumlarını ve genç nüfuslarını kullanarak dış ortaklar arasında daha seçici davranmaktadır. Washington'ın şirketlerle dönüşü yeni bir kanal açmıştır; lakin bu kanalın kalıcı nüfuza dönüşmesi ticaret hacminden çok yatırımın niteliğine bağlıdır. Yerel üretimi büyüten, güzergâhları birbirine bağlayan ve bölgesel işbirliğini güçlendiren projeler hayata geçerse Semerkant yeni bir dönemin başlangıcı sayılabilir. Aksi durumda yüksek rakamlar, ticari jeopolitiğin gösterişli fakat kısa ömürlü bir sahnesi olarak kalacaktır.

[i] "Rubio Seeks to Expand Central Asia Ties with Pomp-Filled Uzbekistan Visit", *Reuters*, https://www.reuters.com/world/asia-pacific/rubio-seeks-expand-central-asia-ties-with-pomp-filled-uzbekistan-visit-2026-10-19/, (Erişim Tarihi: 22.10.2026).

[ii] "Large-Scale C5+1 Business Program Kicks Off in Samarkand", *Ministry of Investment, Industry and Trade of the Republic of Uzbekistan*, https://gov.uz/en/miit/news/view/234891, (Erişim Tarihi: 22.10.2026).

[iii] "C5+1: Historic Partnership, Prosperous Future", *Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Uzbekistan*, https://gov.uz/en/mfa/news/view/234672, (Erişim Tarihi: 22.10.2026).

[iv] "Agreements Worth $12 Billion Signed between Uzbekistan and the USA," Government Portal of the Republic of Uzbekistan, https://gov.uz/en/news/view/235113, (Erişim Tarihi: 22.10.2026).

ANKASAM **ANALİZ**

DeepSeek'in Çip Hamlesi ve ABD-Çin Rekabeti

Atakan KÖPRÜLÜ

7 Temmuz 2026 tarihinde Çinli yapay zeka şirketi DeepSeek, kendi yapay zekâ çipini geliştirdiğini duyurmuştur.[i] Söz konusu çip, yeni modellerin eğitimi için değil; hâlihazırda eğitilmiş modellerin kullanıcı sorularına yanıt ürettiği "çıkarım" aşaması için tasarlanmaktadır. Ekim ayının üçüncü haftasında yaşanan iki gelişme ise bu hamlenin anlamını belirginleştirmiştir: DeepSeek'in Huawei ile yeni nesil Ascend çiplerinin tasarımı üzerinde birlikte çalıştığı bildirilmiş, aynı günlerde ABD İç Güvenlik Bakanlığı (DHS), DeepSeek ürünlerini federal sivil kurumların bilişim sistemlerinden ve tedarik süreçlerinden çıkaran karara imza atmıştır.[ii] Bu üç gelişme birlikte okunduğunda, DeepSeek'in çip girişimini yalnızca bir şirketin tedarikçi çeşitlendirmesi olarak görmek doğru olmayacaktır. Bu, esasında ABD-Çin teknoloji rekabetinin çip ihracat kontrolleri ekseninden, model, donanım ve yazılımı kapsayan bütünleşik bir "teknoloji yığınları" mücadelesine kayması olarak yorumlanabilir.

DeepSeek'in donanım alanına yönelmesinin arka planında ABD'nin ihracat kısıtlamaları bulunmaktadır. Şirketin Ocak 2025 tarihinde piyasaları sarsan modeli, Washington'ın 2023 sonunda Çin'e satışını yasakladığı Nvidia H800 çipleriyle eğitilmiş; yasakların ardından şirketin Huawei'ye bağımlılığı artmıştır. Bu süreçte Huawei, yaklaşık 50 milyar dolarlık Çin yapay zekâ çipi pazarının yarısına yakınını elinde tutmuştur.[iii] Bu tablo, ABD kısıtlamalarının Çin'in kapasitesini durdurmaktan çok talebi yerli tedarikçilere yönlendirdiğini göstermektedir. Ancak ortaya çıkan yapı, DeepSeek açısından bir bağımlılığın yerini bir başkasının almasıdır. Şirketin çip hamlesi, bu ikinci bağımlılığı yönetme arayışı olarak okunabilir.

Çıkarım çipine odaklanılması da tesadüf değildir. Yapay zekâ uygulamaları yaygınlaştıkça sektörün hesaplama yükü model eğitiminden modellerin çalıştırılmasına kaymaktadır; bu alan genel amaçlı grafik işlemcilere kıyasla daha ucuz ve daha az enerji tüketen çiplerle karşılanabilmektedir. DeepSeek'in küresel tanınırlığı düşük maliyetli ve verimli modellere borçlu olduğu düşünüldüğünde, hizmet maliyetinin büyük kısmını oluşturan donanımı kendi modellerine göre şekillendirmek, yazılımda kurulan verimlilik avantajını donanım katmanına taşıma girişimidir. Bu nedenle hamle, şirketin iş modelinin mantıksal uzantısıdır.

Pekin açısından meselenin özü, çipten çok söz konusu çipin etrafındaki yazılım ekosistemidir. Çin resmi medyası, DeepSeek'in Nisan 2026 tarihinde yayımladığı V4 modelinin Huawei Ascend çiplerine tam uyarlanmasını, yerli çiplerin "seçenek" olmaktan çıkıp "zorunluluk" haline geldiği bir dönemin işareti olarak sunmuş; Nvidia'nın CUDA ekosistemine bağımlılığın Çin'i "modeli olan ama hesaplama gücü olmayan" edilgen bir konuma ittiğini vurgulamıştır.[iv] Bu söylem, Pekin'in rekabeti bir performans farkından öte yapısal bir sorun olarak gördüğünü açıkça göstermektedir. Nitekim yazılım bağımsızlığı olmadan yerli çipler güçlense dahi geliştiriciler ABD standartlarına bağlı kalacaklardır.

DeepSeek'in izlediği yol, birbirini tamamlayan iki hattan oluşmaktadır. Bir yandan Huawei ile, büyük dil modellerinin çalıştırılmasında karşılaşılan hesaplama sorunlarını Ascend çiplerinin bellek bant genişliğine ve çipler arası bağlantı mimarisine yansıtacak bir ortak tasarım süreci yürütülmektedir. Öte yandan şirket, kendi çıkarım çipi için çip tasarım, dökümhane ve bellek şirketleriyle görüşmekte ve çip tasarım mühendisi istihdamını artırmaktadır. Bu ikili yapı, binlerce çipin eşzamanlı çalıştığı model eğitiminde Huawei'nin ölçeğine dayanırken, maliyetin belirleyici olduğu çıkarım alanında kendi kontrolünü kurma tercihidir. Böylece DeepSeek, yerli pazarda tek bir tedarikçiye mahkûm olmaktan kaçınan bir pazarlık gücü inşa etmektedir.

Çinli dev Huawei açısından bu işbirliği, şirketi Nvidia'nın yerini dolduran bir ikame tedarikçi olmaktan çıkarıp ekosistemin taşıyıcı unsuruna dönüştürme potansiyeli taşımaktadır. Şirketin CANN yazılım platformunu CUDA'ya rakip olacak güçlendirme planı da 2027 yılı için açıkladığı Ascend 960 yol haritası da bu hedefe hizmet etmektedir. [v] Önde gelen bir model geliştiricinin gerçek iş yüklerinin çip tasarımına girdi olması, Nvidia'nın yıllardır ABD'li laboratuvarlarla sürdürdüğü geri besleme döngüsünün Çin'deki karşılığıdır. Bununla birlikte DeepSeek'nin kendi çipi, uzun vadede Huawei'nin müşterisini rakibine dönüştürebilecek bir unsurdur.

Dolayısıyla iki şirketin ilişkisi, işbirliği ile rekabetin iç içe geçtiği bir yapıdır. Bu gerilim, Pekin'in tercihleriyle çelişmemektedir. Alibaba ve Baidu'nun da kendi yapay zekâ çiplerini geliştirerek pazar payı kazanması ve Cambricon, Moore Threads ile Hygon gibi yerli üreticilerin V4 modeline yayım gününde uyum sağlaması, Çin'in tek bir ulusal şampiyon yerine birbirini dengeleyen çoğul bir yerli ekosistemi hedeflediğini göstermektedir. Bu yaklaşım, olası bir yaptırımın ya da üretim aksaklığının tüm sistemi felç etmesini önleyen bir dayanıklılık stratejisidir. Dolayısıyla DeepSeek'in çip hamlesi, Pekin'in bilim ve teknolojide kendine yeterlilik hedefinin şirket düzeyindeki yansıması olarak değerlendirilebilir.[vi]

Sonuç olarak DeepSeek'in kendi çipini geliştirme girişimi ve Huawei ile derinleşen ortak tasarım süreci, Çin'in model, donanım ve yazılımı birlikte kurgulayan bütünleşik bir Tekno-Hub inşa ettiğini göstermektedir. Washington'ın yanıtı da bu doğrultuda girdileri kısıtlamaktan çıktıları dışlamaya uzanmıştır: DHS kararı, DeepSeek ürünleriyle birlikte DeepSeek modelleri üzerine inşa edilmiş üçüncü taraf ürünleri de federal sivil kurumların sistemlerinden çıkarmayı öngörmektedir. Çin Halk Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Mao Ning ise 20 Ekim 2026 tarihinde ulusal güvenlik kavramının genişletilmesine ve teknolojik ile ekonomik meselelerin siyasallaştırılmasına karşı olduklarını, Çinli şirketlerin meşru haklarını kararlılıkla koruyacaklarını ifade etmiştir.[vii] Bu tepkinin somut bir karşılık barındırmaması, Pekin'in yasağı bir kayıptan çok yerli teknoloji söylemini doğrulayan bir gelişme olarak gördüğüne işaret etmektedir. Dolayısıyla önümüzdeki dönemde iki yığın arasındaki ayrışmanın derinleşmesi ve üçüncü ülkeler için hangi ekosistemin tercih edileceği sorusunun giderek daha stratejik bir hal alması beklenmektedir.

[i] "China's DeepSeek developing its own AI chip, sources say", *Reuters*, https://www.reuters.com/world/china/chinas-deepseek-developing-its-own-ai-chip-sources-say-2026-07-07/, (Erişim Tarihi: 23.10.2026).

[ii] "DeepSeek and Huawei team up on AI chip design to challenge Nvidia", *Dataconomy*, https://dataconomy.com/2026/10/20/deepseek-huawei-ai-chip-design-challenge-nvidia/, (Erişim Tarihi: 23.10.2026); "Notice of Order Regarding Exclusion and Removal of DeepSeek Products from Federal Civilian Executive Branch Information Technology Systems and Procurements", *U.S. Department of Homeland Security – Federal Register*, https://www.federalregister.gov/d/2026-21447, (Erişim Tarihi: 23.10.2026).

[iii] "China's DeepSeek developing its own AI chip, sources say", *Reuters*, https://www.reuters.com/world/china/chinas-deepseek-developing-its-own-ai-chip-sources-say-2026-07-07/, (Erişim Tarihi: 23.10.2026).

[iv] "瞭望 | 国产算力突围重塑产业竞争逻辑", *新华社*, https://finance.eastmoney.com/a/202605073729524171.html, (Erişim Tarihi: 23.10.2026).

[v] "DeepSeek and Huawei team up on AI chip design to challenge Nvidia", *Dataconomy*, https://dataconomy.com/2026/10/20/deepseek-huawei-ai-chip-design-challenge-nvidia/, (Erişim Tarihi: 23.10.2026).

[vi] "瞭望 | 国产算力突围重塑产业竞争逻辑", *新华社*, https://finance.eastmoney.com/a/202605073729524171.html, (Erişim Tarihi: 23.10.2026).

[vii] "2026年10月20日外交部发言人毛宁主持例行记者会", *中华人民共和国驻印度尼西亚共和国大使馆*, https://id.china-embassy.gov.cn/fyrth/202610/t20261020_12043799.htm, (Erişim Tarihi: 23.10.2026).

ANKASAM **ANALİZ**

Sokaktan Kurumlara: Fransa'daki Fay Hatları ve Avrupa Birliği'nin Meşruiyet Çıkmazı

Prof. Dr. Murat ERCAN

Fransa'da Ekim 2026 tarihinde ülkenin farklı kentlerine yayılan kitlesel protestolar, ekonomik hoşnutsuzluk, kamu düzenine ilişkin sorunlar ve siyasal temsil krizinin iç içe geçtiği çok boyutlu bir toplumsal hareketi ortaya koymaktadır. Zira Paris, Marsilya, Lyon, Toulouse ve Limoges gibi kentlerde ortaya çıkan gösterilerde hayat pahalılığı, eğitim sistemindeki aksaklıklar, kamu hizmetlerinin yetersizliği, çalışanların satın alma gücündeki gerileme ve hükümet politikalarına yönelik güvensizliğin aynı siyasal zeminde birleştiği görülmektedir. Son günlerde ulusal ve uluslararası medyada yer alan haberlere göre, Fransa genelinde düzenlenen gösterilere yüz binlerce kişi katılmış ve protestolar bazı bölgelerde şiddet olaylarına dönüşerek kamu binaları ve ticari işletmelerde ciddi hasara yol açmıştır. Başlangıçta öğrencilerin eğitim koşullarına ilişkin talepleriyle belirginleşen hareket, kısa sürede ekonomik ve siyasal hoşnutsuzlukların bir araya geldiği daha geniş kapsamlı bir toplumsal itiraza dönüşmüştür.

Fransa'da yaşanan bu gelişmelerin temelinde, devletin ekonomik ve sosyal politikaları ile toplumun adalet, refah ve temsil beklentileri arasındaki mesafenin giderek büyümesi bulunmaktadır. Protestocuların talepleri birbirinden farklı olsa da bu taleplerin ortak noktasını, mevcut siyasal düzenin toplumun önemli bir bölümünün gündelik sorunlarına yeterli karşılık veremediği düşüncesi oluşturmaktadır. Enerji faturaları, kira giderleri ve gıda fiyatlarındaki artış, özellikle düşük ve orta gelirli kesimlerin ekonomik hareket alanını daraltırken; eğitim kurumlarındaki öğretmen eksikliği, bakımsız okul binaları ve kamu hizmetlerinin niteliğine ilişkin sorunlar, toplumsal memnuniyetsizliği ekonomik alanın dışına taşımaktadır. **Dolayısıyla Fransa'daki protestolar, gelir dağılımına ilişkin ekonomik çatışmaların yanı sıra devletin sunduğu sosyal güvencelerin, kamusal hizmetlerin ve vatandaşların geleceğe yönelik beklentilerinin de sorgulandığı kapsamlı bir toplumsal ve siyasal krize işaret etmektedir.**

Bu krize ekonomik boyut açısından bakıldığın da ekonomik büyüklük ile toplumsal refah arasındaki ilişki özel bir önem taşımaktadır. Fransa, Avrupa'nın önde gelen ekonomilerinden biri olmasına rağmen ulusal ekonomik kapasitenin yüksek olması, bu kapasitenin toplumun bütün kesimleri tarafından eşit biçimde hissedildiği anlamına gelmemektedir. Makroekonomik göstergeler ile hanehalklarının gündelik ekonomik deneyimleri arasındaki farklılık, siyasal hoşnutsuzluğun temel kaynaklarından biridir. Bir ülkenin toplam üretimi, kamu maliyesinin sürdürülebilirliği veya uluslararası rekabet gücü üzerinden başarılı kabul edilmesi, yurttaşların barınma, ulaşım, eğitim ve temel tüketim ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandıkları koşullarda siyasal meşruiyeti tek başına güvence altına alamaz. Toplum açısından belirleyici olan yalnızca ekonomik büyümenin gerçekleşmesi değil, büyümenin sonuçlarının nasıl dağıtıldığı ve ekonomik dönüşümün maliyetini hangi toplumsal kesimlerin üstlendiğidir.

Bu noktada Fransa hükümetinin ekonomik politikaları ile protestocuların adalet beklentileri arasında belirgin bir gerilim ortaya çıkmaktadır. Hükümet, mali disiplinin korunmasını, kamu harcamalarının kontrol edilmesini ve ekonomik reformların sürdürülmesini gerekli görürken

toplumun çeşitli kesimleri bu politikaların kendi yaşam koşulları üzerindeki sonuçlarına odaklanmaktadır. Kamu harcamalarının azaltılması veya sosyal politikaların yeniden düzenlenmesi, bütçe dengeleri açısından savunulabilir gerekçelere dayansa bile eğitim, sağlık, ulaşım ve sosyal güvenlik gibi alanlarda hizmet kalitesinin gerilemesi durumunda toplumsal maliyet üretmektedir. Özellikle ekonomik baskıların zaten yoğun hissedildiği dönemlerde devletin sosyal koruma kapasitesinin zayıfladığı düşüncesi, ekonomik sorunları doğrudan siyasal bir itiraza dönüştürmektedir. Dolayısıyla Fransa'da düzenlenen protestoların temelinde de hayat pahalılığı ve kamu hizmetlerinin yetersizliği gibi ekonomik ve toplumsal sorunlar öne çıkmaktadır.

Fransa'daki gelişmelerin tarihsel arka planı, ülkede protestonun siyasal kültür içindeki konumuyla yakından ilişkilidir. 1789 Fransız Devrimi, yalnızca monarşinin sona erdirilmesiyle sonuçlanan bir iktidar değişimi değil, egemenliğin kaynağı, yurttaşlık, eşitlik ve siyasal meşruiyet konularında Avrupa tarihini etkileyen köklü bir dönüşümdür. Devrim, devlet otoritesinin yalnızca geleneksel veya hukuki varlığına dayanarak kabul edilemeyeceği, bunun yanında toplumsal düzenin meşruiyetinin adalet, temsil ve siyasal katılım gibi ilkelerle de ilişkili olduğu düşüncesini güçlendirmiştir. 1789 Devrimi ile günümüz Fransa'sındaki protestolar, farklı tarihsel koşullarda ortaya çıkmış olsa da ekonomik eşitsizlikler, toplumsal adaletsizlik algısı ve siyasal iktidara duyulan güvenin zayıflaması bakımından benzer dinamikler taşımaktadır. Günümüzdeki protestolar monarşiyi ortadan kaldırmayı hedefleyen bir devrimden ziyade demokratik sistem içerisinde ekonomik güvencelerin güçlendirilmesi, toplumsal taleplerin siyasal karar alma süreçlerine yansıtılması ve iktidarın hesap verebilirliğinin artırılması yönündeki beklentilerden beslenmektedir. Ancak bu farklılık, iki dönem arasındaki tarihsel bağı ortadan kaldırmamaktadır. Her iki dönemde de mevcut toplumsal düzenin adaletsiz olduğu düşüncesinin yaygınlaşması, siyasal iktidarın meşruiyetini aşındırmakta ve sokak hareketlerini toplumsal taleplerin dile getirildiği başlıca mücadele alanlarından birine dönüştürmektedir.

Fransız Devrimi'nin mirası, günümüz protestolarının yalnızca bir güvenlik meselesi olarak değerlendirilemeyeceğini ortaya koymaktadır. Fransa, sendikaların, öğrencilerin, işçilerin ve farklı siyasal grupların devlet politikalarına karşı kolektif itiraz geliştirdiği köklü bir toplumsal mücadele geleneğine sahiptir. Ancak bu gelenek, her protestonun veya her eylemin meşru olduğu anlamına gelmemektedir. Bu noktada barışçıl gösteri hakkı ile yağma, kundaklama ve fiziksel şiddet içeren eylemler arasında açık bir ayrım yapılmalıdır. Paris'te mağazaların yağmalanması, Marsilya'da işletmelerin kundaklanması ve Limoges'daki tarihî belediye binasının ateşe verilmesi gibi olaylar, barışçıl protestolarla özdeşleştirilemeyecek eylemlerdir. Bununla birlikte şiddet olayları protestoların arkasındaki ekonomik ve sosyal sorunların göz ardı edilmesini haklı çıkarmaz. Barışçıl göstericileri şiddet eylemlerine katılan gruplarla aynı çerçevede değerlendirmek, toplumsal taleplerin kriminalize edilmesine, güvenlik politikalarının ön plana çıkmasına ve yapısal sorunların geri planda kalmasına yol açabilir.

Bu noktada 2018 yılında başlayan Sarı Yelekliler hareketi, günümüzdeki protestoları anlamak açısından önemli bir tarihsel karşılaştırma sunmaktadır. Sarı Yelekliler başlangıçta akaryakıt vergilerine yönelik tepkiler etrafında şekillenmiş, ancak kısa sürede kırsal ve çevresel bölgelerde yaşayanların ekonomik dışlanmışlık duygusunu, çalışan kesimlerin satın alma gücü sorunlarını ve siyasal karar alma süreçlerinden uzaklaştırıldıkları düşüncesini içeren geniş bir harekete dönüşmüştür. Hareketin temel özelliklerinden biri, geleneksel sendikal örgütlenmelerin ve yerleşik siyasi partilerin dışında kalan toplumsal kesimlerin doğrudan eylem yoluyla siyasal görünürlük kazanmasıydı. Bu bakımdan Sarı Yelekliler, ekonomik bir talebin nasıl daha kapsamlı bir temsil krizine dönüşebileceğini göstermiştir.

Ekim 2026 tarihinde Sarı Yelekliler hareketinin yeniden görünürlük kazanması, geçmişteki toplumsal gerilimlerin bütünüyle ortadan kalkmadığına işaret etmektedir. Günümüzdeki protestoların eğitim sorunlarıyla başlaması, ardından hayat pahalılığı, kamu hizmetleri ve ekonomik adalet gibi konulara yayılması, farklı toplumsal kesimlerin birbirinden ayrı görünen sorunlarının ortak bir hoşnutsuzluk alanında birleşebildiğini göstermektedir. Başka bir ifadeyle Fransa'daki protestolar, başlangıçtaki öğrenci taleplerini aşarak daha geniş ekonomik ve toplumsal şikâyetleri kapsadığını ortaya koymaktadır.

Buradaki belirleyici unsur, toplumsal hareketlerin tek bir talep etrafında örgütlenmesinden çok, farklı taleplerin ortak bir siyasal anlatı içinde birleştirilmesidir. Eğitim sistemindeki sorunlar, genç kuşaklar açısından geleceğe ilişkin belirsizliği temsil ederken hayat pahalılığı çalışanlar açısından mevcut yaşam standartlarının korunamamasını ifade etmektedir. Emeklilik sistemine ilişkin tartışmalar ise çalışma yaşamının uzatılması, sosyal hakların korunması ve kuşaklar arası adalet meselelerini gündeme taşımaktadır. Bu farklı sorunlar bir araya geldiğinde protestolar, yalnızca belirli bir reformun geri çekilmesini talep eden eylemler olmaktan çıkmakta ve devletin ekonomik kaynakları nasıl dağıttığı, hangi toplumsal kesimlerin ihtiyaçlarına öncelik verdiği ve vatandaşların beklentilerine ne ölçüde karşılık verdiği gibi temel meseleleri gündemin merkezine taşımaktadır.

Emeklilik reformu bu gerilimin en belirgin örneklerinden biridir. Macron yönetiminin emeklilik yaşının yükseltilmesini kamu maliyesinin sürdürülebilirliğiyle ilişkilendirmesi, nüfusun yaşlanması ve emeklilik sisteminin finansmanı gibi uzun vadeli sorunlara dayanmaktadır. Buna karşılık sendikalar ve muhalif siyasi hareketler, reformun maliyetinin çalışanlara yüklendiğini ve özellikle fiziksel açıdan ağır işlerde çalışanların daha uzun süre çalışmaya zorlandığını savunmaktadır. Buradaki çatışma, yalnızca emeklilik yaşının kaç olacağıyla ilgili değildir. Asıl mesele, ekonomik sürdürülebilirlik hedeflerinin hangi toplumsal ilkeler doğrultusunda gerçekleştirileceği ve reformların maliyetinin toplum içinde nasıl paylaşılacağıdır. Bu nedenle teknik bir mali reform, kısa sürede sosyal adalet ve siyasal temsil tartışmasına dönüşebilmektedir.

Fransa'daki siyasal krizin bir diğer önemli boyutu, protestoların eğitim sistemi üzerinden genç kuşakların beklentilerini görünür hâle getirmesidir. Okul binalarının fiziksel durumu, öğretmen eksikliği ve eğitim kaynaklarının yetersizliği gibi sorunlar, yalnızca kamu yönetiminin hizmet sunma kapasitesini değil, aynı zamanda toplumsal hareketlilik imkânlarını da etkilemektedir. Eğitim, modern toplumlarda bireylerin ekonomik ve sosyal konumlarını değiştirebilmelerinin başlıca araçlarındandır. Eğitim sisteminin nitelik kaybettiği düşüncesi yaygınlaştığında

gençler açısından yalnızca bugünkü koşullar değil, gelecekte daha iyi bir yaşam kurma ihtimali de sorgulanmaya başlanır. Bu nedenle öğrenci protestolarının ekonomik taleplerle birleşmesi tesadüfi değildir. Gençlerin eğitim alanında karşılaştıkları güçlükler ile yetişkinlerin istihdam, gelir ve sosyal güvence konusundaki kaygıları, farklı kuşakları ortak bir gelecek belirsizliği etrafında buluşturmaktadır.

Fransa'daki protestoların devlet otoritesiyle ilişkisi de krizin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Demokratik devlet, bir taraftan kamu düzenini korumak ve şiddeti önlemekle yükümlüyken diğer taraftan barışçıl gösteri ve ifade özgürlüğünü güvence altına almak zorundadır. Bu iki sorumluluk arasındaki dengenin bozulması, siyasal meşruiyet üzerinde doğrudan etkili olabilir. Güvenlik güçlerinin şiddet olaylarına müdahalesinin gerekli olduğu durumlar bulunmakla birlikte, kullanılan yöntemlerin orantılılığı ve hukuka uygunluğu da demokratik yönetimin temel ölçütlerindendir. Dolayısıyla Ekim 2026 gösterilerindeki polis müdahalesi sırasında bir gencin ağır yaralanması, protesto hakkının dokunulmazlığı ile kolluk tedbirlerinin sınırları arasındaki hassas dengeyi göstermiştir.

Bu çerçevede devletin otoritesini yalnızca güvenlik güçlerinin sahadaki kontrol kapasitesiyle ölçmek yetersizdir. Bir hükümet sokakları kısa sürede kontrol altına alabilir, gösterileri dağıtabilir ve kamu binalarını koruyabilir. Ancak bu başarı, protestoları ortaya çıkaran ekonomik ve siyasal nedenlerin ortadan kaldırıldığı anlamına gelmez. Tersine, güvenlik politikalarının temel yaklaşım hâline gelmesi ve toplumsal taleplerin ikincil bir mesele olarak değerlendirilmesi, hükümetin toplumu dinleme kapasitesine ilişkin kuşkuları artırabilir. Böyle bir durumda kamu düzeninin geçici olarak sağlanması ile siyasal istikrarın kalıcı biçimde tesis edilmesi birbirinden ayrılır. Dolayısıyla Fransa için önemli olan, baskıyla düzen sağlamak değil, halkın güvenini yeniden kazanarak sorunları çözebilmektir.

Macron'un karşı karşıya olduğu sorun, yalnızca belirli reformlara yönelik toplumsal tepkilerden ibaret değildir. Buradaki temel sorun, yürütmenin sahip olduğu güçlü kurumsal yetkilere rağmen toplumsal uzlaşma sağlamakta zorlanmasıdır. Bu durumun temelinde ise hükümetin karar alma süreçlerinin toplumsal taleplerden uzaklaştığı yönündeki algı yatmaktadır. Dolayısıyla yürütmenin kurumsal gücü, uzlaşmayı kolaylaştıran bir unsur olmaktan ziyade eleştirilerin odağına yerleşmektedir. Bu çerçevede protestolar, ekonomik reformların uygulanabilirliği ile demokratik meşruiyet arasındaki gerilimi görünür kılmaktadır. Özellikle reformların toplumsal maliyetlerine yönelik eleştiriler, ekonomik yüklerin adil paylaşılmadığı düşüncesi ve siyasal itiraz kanallarının yetersiz kaldığı algısı, ekonomik yönetim tartışmalarını hükümetin karar alma biçimine ilişkin daha geniş bir siyasi krize dönüştürmektedir.

Bu açıdan bakıldığında, Fransa'da 2027 yılında yapılması beklenen cumhurbaşkanlığı seçimi, söz konusu krizin siyasi yansımalarının ve seçmenlerin mevcut yönetime yönelik tutumlarının gözlemlenebileceği önemli bir dönüm noktası olacaktır. Her ne kadar Macron, anayasal sınırlamalar nedeniyle 2027 yılında üçüncü kez üst üste cumhurbaşkanı seçilemeyecek olsa da yaklaşan seçimler, mevcut yönetimin politikalarına yönelik toplumsal desteğin ve Fransa'daki siyasal dengelerin değerlendirilmesi açısından önem taşımaktadır. Bu nedenle seçim süreci, yalnızca iktidarın el değiştirmesi bakımından değil, Macron döneminde uygulanan ekonomik ve sosyal politikaların siyasal sonuçlarının görülmesi ve bu politikaların Fransa'nın gelecekteki siyasi yönelimi üzerindeki etkilerinin anlaşılması bakımından da belirleyici olacaktır.

Bu bağlamda Marine Le Pen ve Jean-Luc Mélenchon gibi farklı ideolojik çizgileri temsil eden siyasi aktörlerin yükselişi, Fransa'da yaşanan toplumsal hoşnutsuzluğun siyasal alana nasıl yansıdığını anlamak açısından önem taşımaktadır. Geleneksel siyasi partilere yönelik güven kaybı, ekonomik sorunlar ve mevcut yönetimin toplumsal taleplere yeterince karşılık vermediği yönündeki eleştiriler, farklı siyasi hareketlerin seçmen nezdindeki görünürlüğünü artırmaktadır. Aşırı sağ ve radikal solun güç kazanması, aynı zamanda ekonomik eşitsizlikler, ulusal kimlik, göç, sosyal politikalar ve siyasal temsil gibi konularda toplumun farklı kesimlerinin değişen beklentilerini ve çözüm arayışlarını ortaya koymaktadır. Bu farklılaşma, Marine Le Pen'in liderliğini yaptığı Ulusal Birlik ile Jean-Luc Mélenchon'un öncülük ettiği Boyun Eğmeyenler Hareketi'nin siyasi söylemlerinde belirgin biçimde görülmektedir.

Ulusal Birlik, ulusal egemenlik, göç politikaları, kamu güvenliği ve siyasi seçkinlere yönelik eleştiriler üzerinden toplumsal destek ararken; Boyun Eğmeyenler Hareketi, ekonomik eşitsizliklerin azaltılması, sosyal hakların korunması, çevre politikaları ve siyasal kurumların dönüştürülmesi gibi konuları ön plana çıkarmaktadır. Böylece iki hareket, Fransa'da yaşanan ekonomik ve toplumsal sorunlara farklı ideolojik perspektiflerden yaklaşmakta ve seçmenlere birbirinden ayrışan siyasi alternatifler sunmaktadır. Bununla birlikte her iki hareketin de geleneksel siyasi merkezden uzaklaşan söylemleri, Fransız siyasetinde seçmen talepleri ile mevcut siyasi temsil mekanizmaları arasındaki ilişkinin önemini artırmaktadır. Bu durum, ülkedeki siyasal rekabetin ekonomik politikalar ve ideolojik ayrımların yanı sıra siyasi kurumlara duyulan güven, toplumsal beklentilerin karar alma süreçlerine yansıması ve mevcut yönetim anlayışına yönelik eleştiriler etrafında da şekillendiğini göstermektedir.

Macron'un görev süresinin sonuna yaklaşmasıyla ortaya çıkan siyasal boşluk, Fransa'daki tartışmaları lider değişiminin ötesine taşımaktadır. Asıl mesele, Macron sonrasında iktidara gelecek kişinin kim olacağından önce, Fransız siyasal sisteminin toplumun farklı kesimleriyle nasıl bir ilişki kuracağıdır. Eğer ekonomik hoşnutsuzluk, kamusal hizmetlere duyulan güvensizlik ve siyasal temsil sorunu kalıcı nitelik kazanırsa, cumhurbaşkanının değişmesi tek başına yapısal sorunları ortadan kaldırmayacaktır. Bu koşullarda 2027 seçimi, yalnızca adaylar arasında bir tercih olmaktan çıkarak devletin ekonomik ve toplumsal önceliklerinin yeniden belirlenmesine ilişkin bir mücadeleye dönüşmesi kaçınılmaz görünmektedir.

Fransa'da meydana gelen sosyopolitik gelişmelerin Avrupa genelindeki yansımaları, bu bağlamda daha belirgin hâle gelmektedir. Avrupa ülkelerinin siyasi, ekonomik ve kurumsal yapılar bakımından farklılık gösterdiği dikkate alındığında, Fransa merkezli eylemlerin diğer ülkelerde aynı biçimde tekrarlanacağını ileri sürmek indirgemeci bir yaklaşım olacaktır. Bununla birlikte artan hayat pahalılığı, konut erişilebilirliğine ilişkin sorunlar, kamu hizmetlerinin finansmanı, genç kuşakların geleceğe yönelik beklentilerindeki belirsizlik ve geleneksel

siyasal kurumlara duyulan güvenin zayıflaması gibi yapısal meseleler, Avrupa'nın farklı toplumlarında da sosyoekonomik gerilim alanlarını teşkil etmektedir. Ekim 2026 itibarıyla çeşitli Avrupa ülkelerinde de iktisadi ve sosyal talepler doğrultusunda kitlesel gösterilerin cereyan etmesi, bahse konu yapısal açmazların münferit bir ulus-devlet ölçeğinde izole edilemeyeceğini, bilakis kıta genelinde sistemik ve müşterek bir nitelik taşıdığını göstermektedir.

Bu müşterek dinamikler, Avrupa'nın ekonomik ve siyasi bütünleşme sürecinin karşı karşıya kaldığı temel bir gerilimi açığa çıkarmaktadır. Avrupa ekonomileri, küresel rekabet gücünü artırma, kamu maliyesinde disiplini sağlama ve makroekonomik dönüşümlere uyumlanma hedeflerini gözetirken eş zamanlı olarak yurttaşların sosyal refah, gelir güvencesi ve kamusal hizmet beklentilerini karşılama baskısı altındadır. Yapısal reformların sosyoekonomik maliyetleri toplumun geniş kesimleri tarafından adaletsiz olarak algılandığında, gerek ulus-üstü entegrasyonun gerekse ulusal hükümetlerin izlediği politikaların demokratik meşruiyeti aşınmaktadır. Bu dinamik, kıta genelindeki siyasal kutuplaşmayı derinleştirmekte; yerleşik düzen karşıtı aşırı sağ ve radikal sol hareketlerin popülist söylemlerine meşruiyet ve mobilizasyon alanı kazandırmaktadır.

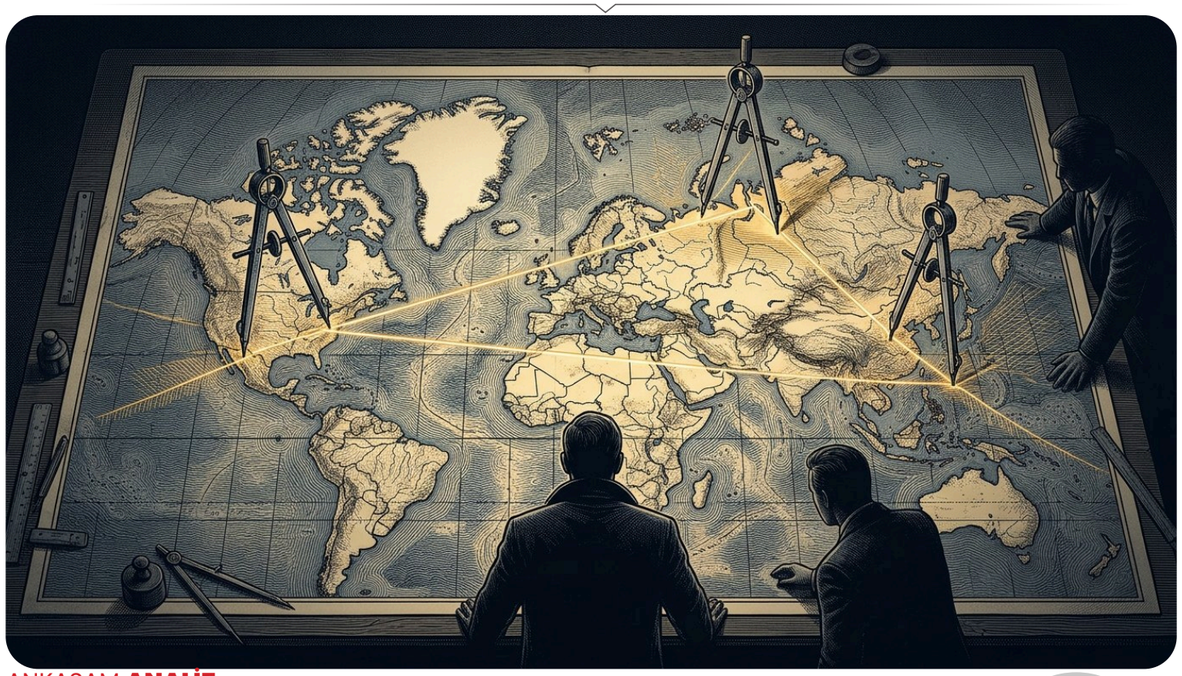
Fransa'nın bu açıdan özel bir konuma sahip olmasının nedeni, ülkenin Avrupa Birliği içindeki ekonomik ve siyasi ağırlığı ile tarihsel protesto geleneğinden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla Fransa'da derinleşen bir toplumsal kriz, yalnızca ulusal hükümetin istikrarını tehdit etmekle kalmayıp Birlik genelindeki ekonomik yönetişim modelleri ve sosyal politika tercihleri üzerine yürütülen müzakereleri de doğrudan etkileme potansiyeli taşımaktadır. Bununla birlikte Fransa'daki protestoları doğrudan kıta çapında bir devrimin başlangıcı saymak, ampirik karşılığı bulunmayan erken bir genellemedir. Mevcut olaylar, özünde Avrupa genelindeki yapısal ve kurumsal kırılganlıkları görünür kılmakta, bu fay hatları ise farklı ülkelerdeki benzer toplumsal hareketlilikler için elverişli bir zemin oluşturmaktadır.

Tüm bu gelişmeler ışığında Fransa'da cereyan eden eylemler-protestolar, kurumsal ve siyasal meşruiyet krizinin yapısal göstergeleri niteliğindedir. Fakat bu devrimci süreçler salt kitlesel sokak eylemleri veya şiddet pratikleriyle açıklanamaz. Bir toplumsal hareketliliğin devrimci bir dönüşüme evrilmesi, mevcut kurumsal mekanizmaların işlevsizleşmesini, toplumsal taleplerin karşı-hegemonik bir siyasal projede bütünleşmesini ve devlet kapasitesinin çözülmesini gerektirir. Fransa'da derinleşen iktisadi hoşnutsuzluk, muhtelif toplumsal katmanların ortak bir seferberlik zemininde kesişmesi ve yerleşik siyasal merkezin meşruiyet yitimine uğraması, bu yöndeki kurumsal dönüşüm dinamiklerini beslemektedir. Ancak bu göstergeler, Fransız idari ve kurumsal mimarisinin felç olduğunu ya da radikal bir rejim dönüşümünün kaçınılmaz hâle geldiğini iddia etmek için yetersizdir.

Buna rağmen, krizin yönü konusunda önemli bir öngörüde bulunmak mümkündür. Fransız hükümeti ekonomik talepleri yalnızca güvenlik sorunlarına indirgeyen bir yaklaşım sürdürür, kamu hizmetlerinin niteliğine ilişkin sorunları çözümsüz bırakır ve toplumsal grupların karar alma süreçlerine katılımını güçlendiremezse protestoların yeniden ortaya çıkması ve daha geniş siyasi talepler etrafında birleşmesi beklenebilir. Böyle bir süreçte gösteriler, belirli reformların geri çekilmesi talebinin ötesine geçerek ekonomik modelin, sosyal devletin ve siyasal temsil mekanizmalarının yeniden değerlendirilmesini gündeme taşıyacaktır. Buna karşılık, güvenlik önlemlerinin hukuki sınırlar içinde kalması, toplumsal taleplerin karşılanması ve reform yükünün adil dağıtılması krizin derinleşmesini sınırlandırabilir, aksi yöndeki uygulamalar ise krizi daha da derinleştirecektir.

Fransa'da Ekim 2026 dalgasıyla görünürlük kazanan kitlesel gösteriler, salt geçici bir hayat pahalılığı tepkisi ya da münferit bir asayiş sorunu olmanın ötesinde, Fransa'nın idari mimarisi ile toplum arasındaki sosyal sözleşmenin aşınmasını simgelemektedir. 1789 Devrimi'nden Sarı Yelekliler'e uzanan köklü protesto geleneği, günümüzde eğitimdeki nitelik kaybından emeklilik reformunun yüküne, satın alma gücünün erimesinden kuşaklar arası adalet krizine kadar uzanan çok katmanlı bir ortak itiraz zemininde yeniden üretilmektedir. Bu krizin ortaya koyduğu en temel gerçeklik, makroekonomik istikrar ve mali disiplin adına yürütülen teknokratik reformların, toplumun geniş kesimlerince adil bulunmadığı takdirde doğrudan bir siyasal meşruiyet açığı yarattığıdır. Yürütmenin güçlü anayasal yetkilerine sığınarak toplumsal uzlaşıyı ikincil plana itmesi ve sokağın sesini salt güvenlikleştirme politikalarıyla bastırmaya çalışması, kısa vadede kamu binalarını koruyabilse de uzun vadede devlet ile yurttaş arasındaki güven bağını onarılamaz biçimde zedelemektedir. Geleneksel merkezin aşınarak Marine Le Pen ve Jean-Luc Mélenchon gibi sistem karşıtı uçların güç kazanması, bu meşruiyet kaybının kurumsal siyasetteki doğrudan karşılığıdır. Bu yönüyle 2027 cumhurbaşkanlığı seçimleri, yalnızca Macron sonrası bir halefiyet mücadelesi değil, Fransa'nın ekonomik önceliklerinin, sosyal devlet anlayışının ve demokratik temsil mekanizmalarının köklü bir yeniden değerlendirmesi olacaktır.

Nihayetinde Fransa'daki fay hatları, kıta genelinde hayat pahalılığı, konut krizi ve kamu hizmetlerinin gerilemesiyle boğuşan diğer Avrupa toplumlarının karşı karşıya olduğu yapısal açmazların bir ön habercisi niteliğindedir. Paris'in sokaklarında yankılanan itirazlar tek başına rejim yıkıcı bir devrimin eşiğinde olunduğunu kanıtlamasa da Avrupa modelinin "rekabetçi piyasa" ile "sosyal adalet" dengesini yitirdiğinde ne denli kırılganlaştığını açıkça göstermektedir. Fransa'nın ve genel olarak Avrupa'nın geleceğini belirleyecek olan temel dinamik, toplumsal itirazları baskıyla görünmez kılmak değil, adil bölüşüm ve sahici bir demokratik diyalog yoluyla devleti yurttaşın müşterek güvencesi hâline getirebilme kapasitesi olacaktır. Aksi takdirde her bastırılan protesto dalgası bir sonrakinin hazırlık evresi hâline gelerek gelecekte çok daha yıkıcı toplumsal patlamaların zeminini oluşturacaktır. Bu durum, yalnızca ulusal hükümetlerin istikrarını sarsmakla kalmayacak, piyasa disiplinini sosyal refahın önüne koyan mevcut bütünleşme modelinin sorgulanmasına ve nihayetinde Avrupa Birliği'nin kurumsal varlığı ile siyasal meşruiyetinin açıkça tartışmaya açılmasına yol açacaktır.

ANKASAM **ANALİZ**

Trump-Şi-Putin Üçgeni ve Yeni Dünya Düzeni

Dr. Cenk TAMER

2026 yılının Ekim ayında gündeme gelen Donald Trump, Şi Cinping ve Vladimir Putin arasında olası bir üçlü zirve tartışması, tarafların bu zirveden beklentilerini de gündeme taşımıştır. Trump, esas olarak silahlanma kontrolü ve nükleer riskler gibi konuları öne çıkartırken; Putin, Ukrayna meselesi ve NATO'nun genişlemesini yeniden pazarlık konusu haline getirebilir. ABD ve Rusya arasındaki pazarlığın içerisine çekilen Çin ise kendi beklentilerini ve ilkelerini anlatma fırsatı bulabilir.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında düzenlenen konferanslar, büyük güçlerin uluslararası düzeni kendi çıkarları doğrultusunda yeniden şekillendirme arayışlarına sahne olmuştur.[i] Şubat 1945 tarihli Yalta Konferansı, Nazi Almanyası'nın yenilgisinin yaklaştığı bir dönemde savaş sonrası Avrupa'nın siyasi düzenini şekillendiren görüşmelerden biri olmuştur.[ii] Ancak savaş sonrası seçimler ve ulusal kendi kaderini tayin ilkesiyle ilgili taahhütler, özellikle Doğu Avrupa'da Sovyet nüfuzunun genişlemesini önleyememiştir. Bu tarihsel deneyim, büyük güçlerin istikrar adına vardıkları anlaşmaların, ilgili ülkelerin özgür iradesini güvence altına alamayabileceğini göstermektedir.[iii]

Fakat günümüzdeki koşullar 1945 yılından çok farklıdır. ABD, Rusya ve Çin arasında ortak bir savaş deneyimine dayanan ittifak bulunmazken; bu üç ülke, küresel nüfuz, teknoloji, ticaret ve askeri üstünlük alanlarında rekabet etmektedir. Dolayısıyla olası bir üçlü zirveyi, önceden üzerinde uzlaşılmış bir dünya paylaşım planı olarak değerlendirmek doğru olmayacaktır. Ancak bu zirve, üç ülkenin stratejik hedeflerinin geçici olarak uzlaştırılabileceği bir pazarlık zemini oluşturabilir. Buradaki asıl tehlike, üç ülkenin kendi aralarındaki anlaşmazlıklara rağmen üçüncü ülkelerin çıkarlarını göz ardı etmekte uzlaşmalarıdır. Göz ardı edilen en büyük aktörse Avrupa'dır.

Trump açısından üçlü görüşme, kendisini savaşları bitirebilen, barış inşa eden ve büyük güçler arasında anlaşma sağlayabilen bir lider olarak sunma fırsatıdır. Ayrıca ticaret, enerji, yaptırımlar ve nükleer silahların kontrolü gibi alanlarda somut kazanımlar elde etmek isteyebilir. Dolayısıyla Trump'ın Rusya ve Çin'le temas arayışını yalnızca Ukrayna ve Avrupa güvenliği üzerinden okumak doğru olmayacaktır. Putin açısından ise zirvenin en önemli getirisi, Rusya'nın uluslararası izolasyonunun zayıflaması ve Moskova'nın Avrupa güvenliğinin geleceğini belirleyen başlıca güçlerden biri olarak yeniden kabul görmesidir.[iv] Rusya, Ukrayna konusunda yalnızca bir ateşkes aramamakta, aynı zamanda savaşın da kendi stratejik hedefleri doğrultusunda sonuçlanmasını arzulamaktadır.[v] Şi açısından bakıldığında, Washington'la ekonomik ve teknolojik rekabetini yönetebilmek öncelikli bir hedef olarak görülmektedir. Ayrıca Rusya ve ABD arasındaki rekabette Çin, ilkeli dış politika duruşu nedeniyle dengeleyici bir aktör olarak yer alabilir.

Zira Çin, ABD ve Rusya ile aynı masada müzakere ederek dış politikadaki hareket alanı genişletebilir.[vi] Pekin, Moskova ile stratejik ilişkilerini sürdürürken; Washington ile doğrudan çatışmanın maliyetlerini de yönetmek zorundadır. Ayrıca Rusya'nın diplomatik hedefleri ile Çin'in uzun vadeli çıkarları da her zaman birbiriyle örtüşmemektedir. Hatta Ukrayna'nın toprak bütünlüğü ve egemenliğini savunan Çin'in ilkeli duruşu,[vii] Rusya'nın çıkarlarıyla ters düşmektedir. Dolayısıyla üçlü bir zirve, Çin'i özellikle Ukrayna ve nükleer silahsızlanma gibi hassas konularda açık bir pozisyon almaya zorlayabilir. Dış politikada ilkeli bir duruş sergileyen Çin'in bu tavrı, hem Rusya hem ABD'nin rahatsız olduğu bir durumdur. Dolayısıyla diplomaside Çin'le uzlaşmanın son derece zor olması, Rusya ve ABD'yi kendi aralarında yeni bir uzlaşıya yöneltebilir.

Çin, nükleer silahların kontrolüyle ilgili de ilkeli bir duruş sergilemektedir. Zira ABD ve Rusya'nın nükleer kapasiteleri birbirlerine yakın iken; Çin, henüz geliştirme aşamasındadır. Dolayısıyla Pekin, nükleer kapasitesinin ABD ve Rusya'nınkinden daha küçük olduğunu savunarak bu iki ülkenin önce kendi arsenallerini azaltması gerektiğini ileri sürmektedir.[viii] Bu yüzden Washington ve Moskova'nın Pekin'i üçlü bir silah kontrolü düzenlemesine dâhil etme isteği, Çin'in gelecekteki askeri kapasitesinin sınırlandırılması riskini barındırmaktadır.

Şi, toplantının ev sahibi olarak sembolik kazanç elde etmeyi isteyebilir; ancak Ukrayna konusunda belirli bir uzlaşmayı desteklemek veya nükleer kapasitesine sınırlama getirmek istemeyecektir. Zira Pekin, devletlerin egemenliği ve uluslararası sorunların kapsayıcı biçimde çözülmesi gerektiğini savunurken Ukrayna'nın dışlandığı bir zirveye katılırsa kendi söylemiyle çelişme riski taşıyacaktır. Bundan ötürü Çin, toplantıyı daha genel stratejik istikrar, ekonomik ilişkiler veya nükleer risklerin azaltılması gündemine çekebilir. Pekin'in hangi konuları müzakereye açacağı ve hangi konularda belirsizliği koruyacağı, ortaya çıkabilecek uzlaşmanın sınırlarını belirleyebilir.

Sonuç olarak Trump-Şi-Putin zirvesi tartışması, uluslararası sistemin temel çelişkilerinden birini görünür hâle getirmektedir: Büyük güçler küresel istikrarı sağlamak için işbirliğine ihtiyaç duyarken; olası bir uzlaşı, diğer devletlerin çıkarlarını, güvenliğini ve egemenliğini göz ardı etme tehlikesi barındırmaktadır. Üç ülkenin liderleri, birbirlerinin hedeflerini geçici olarak destekleyecek bir çıkar dengesi kurabilirler. Büyük güçler arasında sağlanacak bir uzlaşma, uluslararası barışın temelini oluşturmak yerine dünyayı yeni nüfuz alanlarına bölebilir.

[i] "Ukraine's Peace Shouldn't be Settled by Washington, Beijing and Moscow", *Jurist*, https://www.jurist.org/commentary/2026/10/ukraines-peace-shouldnt-be-settled-in-washington-beijing-and-moscow/, (Erişim Tarihi: 27.10.2026).

[ii] "Putin Wants His Own Munich", *The Dispatch*, https://thedispatch.com/article/putin-xi-jinping-trump-munich-summit/, (Erişim Tarihi: 27.10.2026).

[iii] "Trump, Putin and Xi carving up the world at Yalta 2.0 is a terrible idea", *Telegraph*, https://www.telegraph.co.uk/news/2026/10/22/if-trump-putin-xi-try-to-carve-up-world-yalta-fail/, (Erişim Tarihi: 27.10.2026).

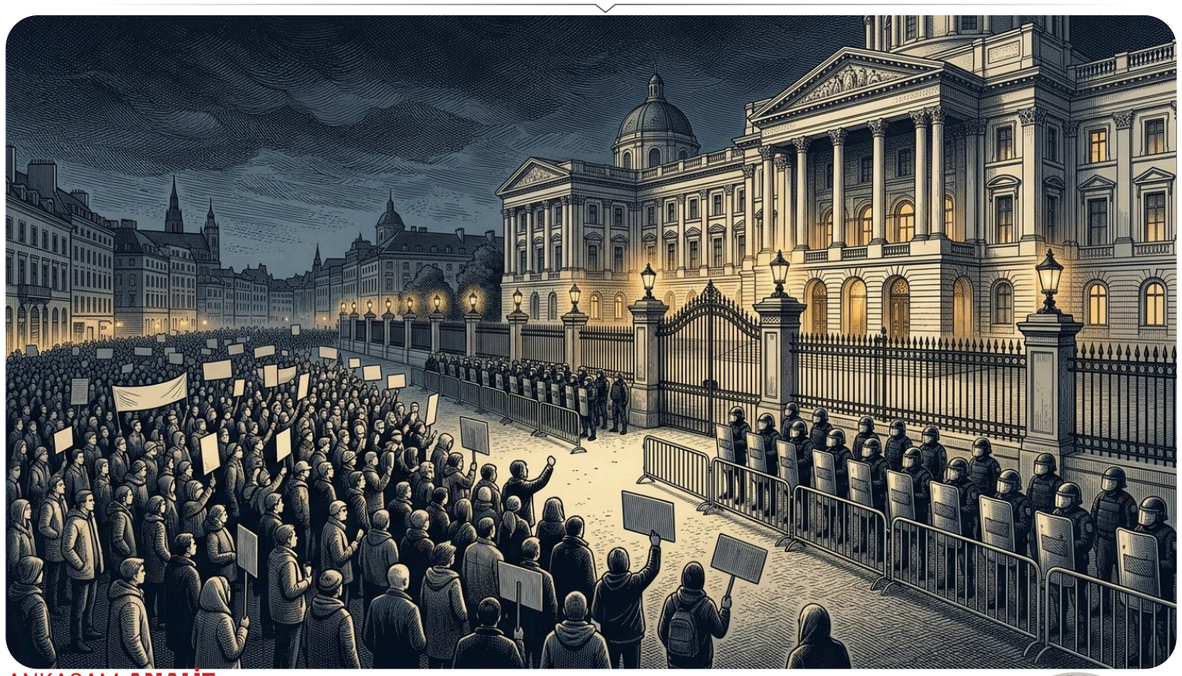
[iv] "Off the Record: Yalta 2.0 spells bad news for Europe in desperate need of a plan", *Euronews*, https://www.euronews.com/2026/10/25/off-the-record-yalta-20-spells-bad-news-for-europe-in-desperate-need-of-a-plan, (Erişim Tarihi: 27.10.2026).

[v] "The Shenzhen Auction: What a Trump–Xi–Putin Summit Would Cost the Allies Who Aren't Invited", *Modern Diplomacy*, https://moderndiplomacy.eu/2026/10/26/trump-xi-putin-shenzhen-apec-trilateral-summit-cost-allies/, (Erişim Tarihi: 27.10.2026).

[vi] "Why Xi may have his own reasons to avert a US-Russia-China summit", *Merics*, https://merics.org/en/comment/why-xi-may-have-his-own-reasons-avert-us-russia-china-summit, (Erişim Tarihi: 27.10.2026).

[vii] "China's Position on the Political Settlement of the Ukraine Crisis", *MFA-PRC*, https://www.mfa.gov.cn/eng/zy/gb/202405/t20240531_11367485.html, (Erişim Tarihi: 27.10.2026).

[viii] "Arms Control, Not Ukraine, Should be on the Superpowers' Agenda", *Counter Punch*, https://www.counterpunch.org/2026/10/26/arms-control-not-ukraine-should-be-on-the-superpowers-agenda/, (Erişim Tarihi: 27.10.2026).

ANKASAM **ANALİZ**

Avrupa'daki Toplumsal Protestoların Siyasi ve Güvenlik Boyutu

Başak ERTUNÇ

Avrupa'nın farklı ülkelerinde ekim ayı boyunca yoğunlaşan protestolar, kıtanın ekonomik, toplumsal ve siyasi yapısında biriken sorunları görünür kılmaktadır. Fransa'da hayat pahalılığı ve kamu hizmetlerine yönelik tepkiler yüz binlerce kişiyi sokaklara taşırken; İtalya'da ekonomik talepler savunma politikalarına yönelik itirazlarla birleşmektedir. Portekiz'de konut krizine, İspanya'da emeklilik haklarına ve Belçika'da eğitim koşullarına odaklanan gösteriler, Arnavutluk ve Sırbistan'da siyasi hesap verebilirlik ve demokratik temsil tartışmalarıyla farklı bir boyut kazanmaktadır.[i] Her ülkenin kendine özgü siyasi koşulları bulunsa da gelişmeler, Avrupa'da vatandaşların ekonomik beklentileri ile devletlerin politika üretme kapasitesi arasındaki ilişkinin giderek daha fazla sorgulandığını göstermektedir. Bu nedenle protestoları yalnızca kamu düzenine ilişkin geçici krizler olarak değerlendirmek doğru değildir.

Protestoların en yoğun yaşandığı ülkelerden Fransa'da 24 Ekim 2026 tarihinde düzenlenen gösterilere İçişleri Bakanlığı verilerine göre yaklaşık 410.000 kişi katılmıştır. Sendikalar ise katılımın daha yüksek olduğunu savunmuştur. Paris başta olmak üzere birçok şehirde büyük ölçüde barışçıl başlayan yürüyüşlerin ardından bazı gruplarla güvenlik güçleri arasında çatışmalar yaşanmıştır. Hükümetin yaklaşık 70.000 polis ve jandarmayı görevlendirmesi, toplumsal hareketlerin yönetiminde güvenlik araçlarının artan önemini ortaya koymaktadır.[ii] Bununla birlikte gösterilerin başlangıcında öne çıkan eğitim koşulları ve hayat pahalılığı taleplerinin daha geniş bir ekonomik memnuniyetsizliğe dönüşmesi dikkat çekmektedir. Fransa'daki gelişmeler, toplumsal huzursuzluğun belirli kamu politikalarına yönelik itirazlardan hükümetin genel siyasi ve ekonomik yaklaşımının sorgulanmasına doğru genişleyebildiğini göstermektedir.

Benzer bir hareketlilik İtalya'da görülmekle birlikte protestoların dış politika ve güvenlik boyutu daha belirgindir. Roma, Milano, Torino ve Bologna gibi şehirlerde düzenlenen gösterilerde hayat pahalılığı, düşük ücretler ve kamu hizmetlerine ilişkin talepler, askerî harcamaların artırılmasına ve savaş politikalarına yönelik itirazlarla birleşmiştir. Başbakan Giorgia Meloni hükümetinin güvenlik önlemlerini genişletmesi, Milano'ya 500 ilave asker konuşlandırılması ve gösteriler öncesinde gerçekleştirilen kapsamlı güvenlik kontrolleri, kamu düzeninin korunmasına yönelik yaklaşımın güçlendiğini göstermektedir. Bazı şehirlerde güvenlik güçleriyle göstericiler arasında çatışmalar yaşanırken Milano'daki yürüyüşler büyük ölçüde barışçıl gerçekleşmiştir.[iii] Ancak İtalya örneğinin uluslararası ilişkiler açısından asıl önemi, savunma politikalarının toplumsal ve ekonomik maliyetlerine ilişkin tartışmalarda yatmaktadır. Avrupa'nın güvenlik ortamında askerî kapasitenin güçlendirilmesi öncelik kazanırken vatandaşların sosyal harcamalara ilişkin beklentileri, savunma bütçelerinin siyasi meşruiyetini etkileyebilecek bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır. Bu durum, Avrupa güvenliğinin yalnızca askerî kapasite üzerinden değerlendirilemeyeceğini göstermektedir.

Portekiz, İspanya ve Belçika'daki gelişmeler ise protestoların toplumsal refah boyutunu öne çıkarmaktadır. Lizbon'da konut fiyatları ve kiraların yükselmesine karşı düzenlenen gösterilerin ardından kurulan çadır kampının polis tarafından dağıtılması, barınma hakkı ile kamu düzeni arasındaki tartışmayı derinleştirmiştir. Portekiz'de 2017 yılından bu yana konut fiyatlarının iki kattan fazla artması ve gençlerin barınma maliyetlerinden özellikle etkilenmesi, protestoların ekonomik arka planını açıklamaktadır.[iv] İspanya'da emeklilik haklarına yönelik kitlesel gösteriler, sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilirliği ve gelir dağılımına ilişkin talepleri gündeme taşımıştır.[v] Belçika'da ise eğitim finansmanının artırılmasını isteyen gençlerin gösterileri sırasında polisle çatışmalar yaşanmıştır.[vi] Bu örnekler, Avrupa'daki toplumsal hareketlerin tamamının şiddet veya hükümet değişikliği talepleri üzerinden şekillenmediğini göstermektedir. Ekonomik güvencesizlik ve kamu hizmetlerine erişim, demokratik sistemler içerisinde farklı toplumsal kesimleri harekete geçirebilen ortak sorun alanları oluşturmaktadır.

Bu gelişmelerin özellikle genç kuşaklar arasında karşılık bulması, Avrupa'daki toplumsal huzursuzluğun uzun vadeli boyutunu anlamak açısından önemlidir. Fransa, İtalya, Belçika ve Arnavutluk'taki öğrenci hareketleri ile Portekiz'deki barınma sorunlarına yönelik tepkiler, genç kuşakların ekonomik geleceklerine ilişkin belirsizliklerin farklı ülkelerde toplumsal hareketliliği besleyebildiğini göstermektedir.[vii] Protestoların bazı ülkelerde öğrenciler tarafından başlatılması ve daha sonra farklı toplumsal gruplara yayılması, başlangıçta belirli bir sektöre yönelik taleplerin daha kapsamlı siyasi hareketlere dönüşebildiğini göstermektedir. Bununla birlikte Avrupa genelinde ortak bir protesto örgütlenmesinin veya bütün göstericiler tarafından benimsenen tek bir siyasi programın bulunduğunu ileri sürmek mümkün değildir. Benzer ekonomik koşulların farklı ülkelerde toplumsal hareketliliği artırması, bu hareketlerin aynı siyasi hedeflere sahip olduğu anlamına gelmemektedir.

Arnavutluk ve Sırbistan'daki gelişmeler, bu tartışmaya demokratik temsil ve Avrupa bütünleşmesi boyutunu eklemektedir. Arnavutluk'ta Başbakan Edi Rama hükümetine yönelik protestolar, yolsuzluk iddiaları, iş imkânlarının yetersizliği, eğitim politikaları ve siyasi hesap verebilirlik talepleri etrafında genişlemiştir. 24 Ekim'de Tiran'da yaşanan çatışmalarda göstericilerin kamu binalarına yönelik saldırıları ve polisin göz yaşartıcı gaz ile tazyikli su kullanması, siyasi gerilimin boyutlarını ortaya koymuştur.[viii] Sırbistan'da ise Novi Sad tren istasyonundaki ölümcül çökme olayının ardından büyüyen öğrenci hareketinin seçim siyasetine yönelmesi, toplumsal mobilizasyonun kurumsal siyasi katılıma dönüşebileceğini göstermektedir.[ix] Her iki ülkenin AB üyelik perspektifi, iç siyasi gelişmelerin Avrupa'nın genişleme politikasıyla ilişkilendirilmesine neden olmaktadır. Bu bağlamda protestoların önemi, aday ülkelerdeki demokratik kurumların işleyişinin ve hükümetlerin toplumsal taleplere yaklaşımının üyelik sürecinin temel değerlendirme alanları arasında bulunmasından kaynaklanmaktadır.

Avrupa'daki gelişmeler, AB'nin demokratik normlara yaklaşımında daha geniş bir tutarlılık tartışmasını da beraberinde getirmektedir. Kopenhag Kriterleri kapsamında aday ülkelerden demokrasi, hukukun üstünlüğü ve temel hakların korunması talep edilirken mevcut üyelerdeki demokratik yükümlülükler farklı kurumsal mekanizmalarla denetlenmektedir. Avrupa Komisyonu'nun 18 Ekim 2026 tarihinde Arnavutluk'taki protestolara ilişkin yaptığı açıklamada şiddeti kınaması ve güvenlik güçlerinin orantılı müdahalesini vurgulaması, Birliğin demokratik standartlara yönelik yaklaşımını ortaya koymaktadır.[x] Bununla birlikte Fransa ve diğer üye ülkelerdeki gösteri kısıtlamaları, benzer ilkelerin üyelik sonrasında nasıl korunduğu sorusunu gündeme getirmektedir. Üye ve aday ülkeler arasındaki hukuki statü farklılığı doğrudan çifte standart anlamına gelmemektedir. Ancak demokratik değerlerin uygulanmasındaki etkinlik farklılıkları, AB'nin normatif güvenilirliğini ve genişleme politikasının meşruiyetini etkileme potansiyeline sahiptir.

Protestoların bir diğer önemli boyutu, hükümetlerin toplumsal taleplere giderek daha görünür güvenlik politikalarıyla karşılık vermesidir. Fransa ve İtalya'da genişletilen polis operasyonları, Arnavutluk'taki güvenlik müdahaleleri ve Belçika'daki çatışmalar, toplumsal hareketlerin kamu düzeni çerçevesinde ele alınmasının siyasi sonuçlarını göstermektedir. Bu süreç, uluslararası ilişkilerde güvenlikleştirme yaklaşımıyla değerlendirilebilir. Ekonomik veya siyasi taleplerin güvenlik tehdidi olarak tanımlanması, hükümetlerin olağan siyasi müzakere araçlarının ötesine geçen önlemleri gündeme getirmesine zemin hazırlayabilir. Bununla birlikte şiddet olaylarına müdahale edilmesi ile barışçıl protestoların sınırlandırılması aynı hukuki mesele değildir. Her güvenlik müdahalesi de tek başına güvenlikleştirme sürecinin varlığını kanıtlamamaktadır.

Avrupa genelindeki hareketliliğin uluslararası güvenlik açısından önemi, iç siyasi istikrar ile dış politika kapasitesi arasındaki ilişkide ortaya çıkmaktadır. Ekonomik memnuniyetsizliklerin yoğunlaşması, hükümetlerin bütçe tercihlerini ve reform programlarını uygulama alanını daraltabilir. Özellikle savunma harcamaları, enerji güvenliği ve kamu maliyesi gibi alanlarda dış politika öncelikleri ile toplumsal beklentiler arasında gerilim oluşabilir. Nitekim Avrupa'daki hayat pahalılığı tartışmalarının enerji fiyatları ve ekonomik büyümeye ilişkin endişelerle birleşmesi, iç siyasi gelişmelerin uluslararası ekonomik koşullardan bağımsız değerlendirilemeyeceğini göstermektedir.[xi] Aynı zamanda Batı Balkanlar'daki siyasi gelişmeler, AB'nin bölgesel istikrar ve genişleme hedeflerini etkileyebilecek niteliktedir. Bununla birlikte mevcut protestoların Avrupa güvenlik mimarisinde doğrudan bir değişime yol açtığını söylemek için yeterli veri bulunmamaktadır. Asıl dikkat edilmesi gereken, iç siyasi meşruiyetin dış politika kararlarının sürdürülebilirliği üzerindeki uzun vadeli etkisidir.

Sonuç olarak Avrupa'daki protestolar, birbirinden bağımsız ulusal krizlerin ötesinde ekonomik refah, demokratik temsil ve güvenlik politikaları arasındaki ilişkinin yeniden tartışıldığı bir döneme işaret etmektedir. Bu süreçte belirleyici mesele, hükümetlerin toplumsal huzursuzlukları yalnızca güvenlik önlemleriyle yönetip yönetemeyeceği değil, ekonomik ve siyasi talepleri demokratik karar alma mekanizmalarına ne ölçüde dahil edebileceğidir. Avrupa'nın siyasi istikrarı ve uluslararası aktör olarak hareket kapasitesi, toplumsal beklentiler ile kurumsal politikalar arasında kurulabilecek ilişkinin niteliğinden etkilenecektir.

[i] "Protests sweep across Europe from France to Albania, Italy, Spain and Portugal", *Euronews,* https://www.euronews.com/2026/10/24/protests-sweep-across-europe-from-france-to-albania-italy-spain-and-portugal, (Erişim Tarihi: 25.10.2026).

[ii] "Violence flares in Paris after largely peaceful protests across France", *Reuters*, https://www.reuters.com/world/europe/france-mounts-huge-security-operation-protesters-prepare-march-2026-10-24/, (Erişim Tarihi: 25.10.2026).

[iii] "Italy: Thousands take to the streets as protests turn violent in several cities", *Euronews*, https://www.euronews.com/2026/10/24/italy-deploys-hundreds-of-soldiers-as-nationwide-protests-raise-fears-of-fresh-violence, (Erişim Tarihi: 25.10.2026).

[iv] "Portuguese police clear Lisbon housing protest camp, arresting 25", *Reuters*, https://www.reuters.com/world/europe/portuguese-police-clear-lisbon-housing-protest-camp-make-arrests-2026-10-25/, (Erişim Tarihi: 25.10.2026).

[v] "25,000 rally in Madrid demanding state pension guarantees", *AFP*, https://www.afp.com/en/25000-rally-madrid-demanding-state-pension-guarantees, (Erişim Tarihi: 25.10.2026).

[vi] "Belgian protesters and police skirmish at anti-government demonstrations in Brussels", *Reuters*, https://www.reuters.com/world/belgian-protesters-police-skirmish-anti-government-demonstrations-brussels-2026-10-24/, (Erişim Tarihi: 25.10.2026).

[vii] Fernando Albero, "A generation takes to the streets: Young Europeans refuse to accept a future stacked against them", *El País*, https://english.elpais.com/international/2026-10-19/a-generation-takes-to-the-streets-young-europeans-refuse-to-accept-a-future-stacked-against-them.html, (Erişim Tarihi: 25.10.2026).

[viii] "Albanian police fire tear gas as anti-government student protests turn violent", *Reuters*, https://www.reuters.com/world/albanian-police-fire-tear-gas-anti-government-student-protests-turn-violent-2026-10-24/, (Erişim Tarihi: 25.10.2026).

[ix] "Serbia votes in historic election as students seek to end Vucic's long grip on power", *Reuters*, https://www.reuters.com/world/europe/serbia-votes-students-seek-unseat-vucic-snap-election-2026-10-25/, (Erişim Tarihi: 25.10.2026).

[x] "Commission statement on the protests in Albania", *European Commission*, https://enlargement.ec.europa.eu/news/commission-statement-protests-albania-2026-10-18_en, (Erişim Tarihi: 25.10.2026).

[xi] "As France erupts, Europe's far right gains from fuel-price anger ahead of elections", *Reuters*, https://www.reuters.com/world/europe/france-erupts-europes-far-right-gains-fuel-price-anger-ahead-elections-2026-10-20/, (Erişim Tarihi: 25.10.2026).

ANKASAM **ANALİZ**

Küresel İklim Değişikliği Bağlamında İnsan Hareketliliğinin Yeniden Ele Alınması

İpeksu AYDIN

Uluslararası Göç Örgütü'nün (UGÖ) son verileri, günümüz sınır yönetişiminde, özellikle Akdeniz ve Atlantik sınırlarında çarpıcı bir çelişkiyi ortaya koymaktadır: 2024 ile 2025 yılları arasında Kanarya Adaları'na uzanan Atlantik rotası gibi deniz koridorları üzerinden gelen göçmen sayısında ölçülebilir dalgalanmalar ve bölgesel düşüşler yaşanmasına rağmen denizde ölüm oranı sabit kalmıştır.[i] Düzensiz göçü engellemek yerine askeri nitelikteki sınır protokolleri ve dışa yöneltilmiş denetimler, yerinden edilmiş nüfusları yalnızca daha uzun ve daha tehlikeli rotalara itmektedir. Yüksek riskli göçün bu şekilde devam etmesi, temel bir politika başarısızlığını ortaya koymaktadır: Devlet merkezli caydırıcılık çerçeveleri, fiziksel hareketliliği bastırmaya çalışırken, bunun altında yatan yapısal etkenleri ele almakta yetersiz kalmaktadır.

Batı Afrika ve Sahel bölgesinde uzun süreli kuraklıklar, çölleşme, öngörülemez muson düzenleri ve şiddetli toprak erozyonu şeklinde kendini gösteren hızlanan çevresel bozulma, tarıma dayalı geçim kaynaklarını zayıflatmakta ve kırsal ekonomileri istikrarsızlaştırmaktadır. Uluslararası yönetişim çerçeveleri, özellikle Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC) COP süreci kapsamında, insan hareketliliğini ulusal güvenlik paradigmalarından uzaklaştırarak acil iklim uyumuna, hareketlilik yönetişimine ve "Kayıp ve Zarar" öncelikli kaynak tahsislerine doğru yeniden şekillendirmelidir.[ii]

Sınırların askeri hale getirilmesine yönelik bu tepkisel bağımlılık, devlet stratejisindeki daha geniş kapsamlı bir kavramsal kaymadan kaynaklanmaktadır: İklim kaynaklı krizlerin, çevresel felaketler olmaktan çıkıp temel ulusal güvenlik tehditleri olarak yeniden tanımlanması. Çevresel bozulmanın bir güvenlik meselesi olarak algılanmasının başlıca nedeni, yalnızca doğal olayların kendisinin ciddiyeti değil, aynı zamanda bu olayların devletin idari ve ekonomik kapasitelerini aşma potansiyelidir. Tarımsal arazilerin kaybı, su kaynaklarının tükenmesi ve altyapının çökmesi yoluyla iklim değişikliği, devletlerin etkin bir şekilde işlev görme yeteneğini zayıflatmaktadır. Bu kontrol edilemeyen çevresel stres faktörleri, kurumsal sürtüşme noktaları olarak işlev görür ve halihazırda var olan etnik, ekonomik ve siyasi kırılganlıkları daha da artırır; bu durum sıklıkla yerel çatışmalara ve ülke içinde yerinden edilmeye yol açar. Bu analitik çerçeve içinde, iklim değişikliği bir "risk çarpanı" olarak işlev görür. Devlet güvenlik kurumları ve varış ülkelerinin hükümetleri, iklim nedeniyle yerinden edilmiş nüfusları giderek daha fazla bir tehdit olarak görmektedir. Egemen sınır rejimleri, yerinden edilmiş toplulukları ciddi çevresel kırılganlık yaşayan nüfuslar olarak kabul etmek yerine bunları iç güvenlik, kamu düzeni ve toprak bütünlüğüne yönelik istikrarı bozan riskler olarak sınıflandırmaktadır.

Bu güvenlik odaklı yaklaşım, insan hareketliliğini düzenleyen uluslararası hukuki çerçeve tarafından da desteklenmektedir. 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme ve 1967 tarihli Protokol, mülteciyi yalnızca ırk, din, milliyet, belirli bir sosyal gruba üyelik veya siyasi görüşe dayalı, haklı bir zulüm korkusu üzerinden tanımlamaktadır.[iii] Soğuk Savaş döneminin başlarında, devlet kaynaklı

politikaları ele almak üzere tasarlanan bu hukuki çerçeve, çevresel bozulma veya ani iklim felaketleri nedeniyle yerinden edilmek zorunda kalan bireyler için açık bir tanıma ya da koruma mekanizması içermemektedir. Bu yapısal hukuki boşluk, devletlerin çevresel faktörlere dayalı koruma sağlama konusunda açık bir uluslararası yükümlülüğe sahip olmadıkları anlamına gelmektedir. Bu hukuki boşluğu istismar eden varış ülkesi hükümetleri, iklim nedeniyle yerinden edilmiş bireyleri rutin olarak "gönüllü" olarak sınıflandırmaktadır. Bu sınıflandırma, zorlayıcı uygulama tedbirlerini, sınır durdurmalarını ve geri itmeleri meşrulaştırarak, karmaşık insan hareketliliği yönetimini tek taraflı bir sınır denetim operasyonuna indirgemektedir. Güvenli, Düzenli ve Yasal Göç için Küresel Mutabakat (GCM) gibi bağlayıcı olmayan uluslararası girişimler bu koruma boşluğunu kapatmaya çalışsa da yasal bir rejimin bulunmaması, devletlerin uluslararası yük paylaşımı yerine ulusal güvenliği öncelikli kılmalarına imkân vermektedir.[iv]

En önemlisi, bu kırılganlık ve kurumsal baskı artık sadece Küresel Güney ile sınırlı değildir. Yunanistan ve İspanya'da yaygın olarak görülen orman yangınları, iklim kaynaklı göçün artık Avrupa genelinde bir gerçeklik olduğunu ortaya koymaktadır.[v] Bu giderek artan temel durumu göz önünde bulundurarak, Belém'de düzenlenen COP30, insan hareketliliğini yapısal marjlardan iklim mimarisinin merkezine taşıyarak kritik bir dönüm noktası oluşturmuştur. UGÖ ve UNHCR gibi kuruluşların savunuculuk çalışmalarına dayanan COP30, uyum finansmanı, Küresel Uyum Hedefi (GGA) ve faaliyete geçirilen Kayıp ve Hasara Müdahale Fonu'nun (FRLD) insan hareketliliğini açıkça dikkate alması gerektiğini vurguladı. Uluslararası toplum Antalya'da düzenlenecek COP31'e hazırlanırken beklentiler, uygulama ve yapısal dayanıklılık yönüne kaymıştır.[vi] Dünya çapında art arda meydana gelen doğal afetler bölgesel kapasiteleri sınamaya devam ederken, COP31, metinlerdeki "yerinden edilme" konusundaki soyut kabullerin ötesine geçerek somut mekanizmalara (yerel kentsel uyum, risk sigortası ve iklime dayanıklı altyapı) yönelmesi konusunda giderek artan bir baskıyla karşı karşıyadır.

Somut mekanizmalar, iki cephede hayata geçirilmektedir. Pasifik'teki alçak rakımlı adalar, varlıklarını tehdit eden deniz seviyesinin yükselmesiyle karşı karşıya kalmakta ve bu durum, toplulukları planlı yer değiştirme, yurtdışında arazi satın alma ve dijital devlet kimliğinin korunması yönünde adımlar atmaya zorlamaktadır. Öte yandan, önemli geçiş ve varış bölgeleri, yaklaşan iklim kaynaklı yerinden edilme durumlarını yönetmek için odaklarını belediye altyapısının dayanıklılığına kaydırmaktadır. Bunun başlıca örneklerinden biri, Antalya'da düzenlenecek COP31 öncesinde Avrupa Birliği ile Türkiye arasında kurulan stratejik ortaklıktır. "İklime dayanıklı şehirler" oluşturmayı amaçlayan girişimler ve Sürdürülebilir Kentsel Dayanıklılık Finansman Aracı (SURFF) gibi finansman araçları aracılığıyla, bu işbirliği pasif sınır denetiminden proaktif ve yerele dayalı kentsel uyum sürecine doğru bir geçişi yansıtmaktadır. Ev sahibi şehrin altyapısını ve belediyenin kapasitesini güçlendirerek bölgesel aktörler uzun vadeli istikrarın, yerinden edilmiş nüfusu reaktif güvenlik protokolleriyle yönetmekten ziyade dayanıklı kentsel ortamlara entegre etmeye bağlı olduğunu kabul etmektedirler.[vii]

Sonuç olarak, sınırların askeri güçlerle dışa aktarılmasına yönelik çabaların sürekli başarısızlığı, devlet merkezli caydırıcılık yaklaşımının çevresel çöküşün yol açtığı hareketliliği bastıramadığını ortaya koymaktadır. Geleneksel uluslararası hukuk tanımları, iklim nedeniyle yerinden edilmiş kişileri korumakta yetersiz kaldığından, Belém'deki COP30'dan Antalya'daki COP31'e uzanan çok taraflı iklim platformları, tek uygulanabilir alternatif yönetişim modelini sunmaktadır. Devletlerin mutlak toprak egemenliği iddiaları ile küresel iklim kaynaklı hareketliliğin gerçekliği arasındaki gerilim, tek taraflı sınır denetiminin sınırlarını ortaya koymaktadır. İleride, insan hareketliliğinin denetlenmesi gereken bir güvenlik tehdidi olarak değil, iklim adaleti ve küresel uyumun temel bir boyutu olarak ele alınmasını sağlamak için küresel iklim finansmanı, Kayıp ve Hasar mekanizmaları ile yerele özgü kentsel dayanıklılık arasında bir köprü kurulması hayati önem taşıyacaktır. İnsan hareketliliğini, denetlenmesi gereken bir ulusal güvenlik tehdidi olarak değil, küresel uyum yapısının ve iklim adaletinin temel bir bileşeni olarak ele almak, uzun vadeli uluslararası yönetişim açısından hâlâ hayati önem taşımaktadır.

[i] "Missing Migrants Project", *International Organization for Migration (IOM)*, https://missingmigrants.iom.int/, (Erişim Tarihi: 27.10.2026).

[ii] "Why human mobility matters at COP 30 and why the EU should pay attention", *United Nations Regional Information Centre (UNRIC)*, https://unric.org/en/why-human-mobility-matters-at-cop-30-and-why-the-eu-should-pay-attention/, (Erişim Tarihi: 27.10.2026).

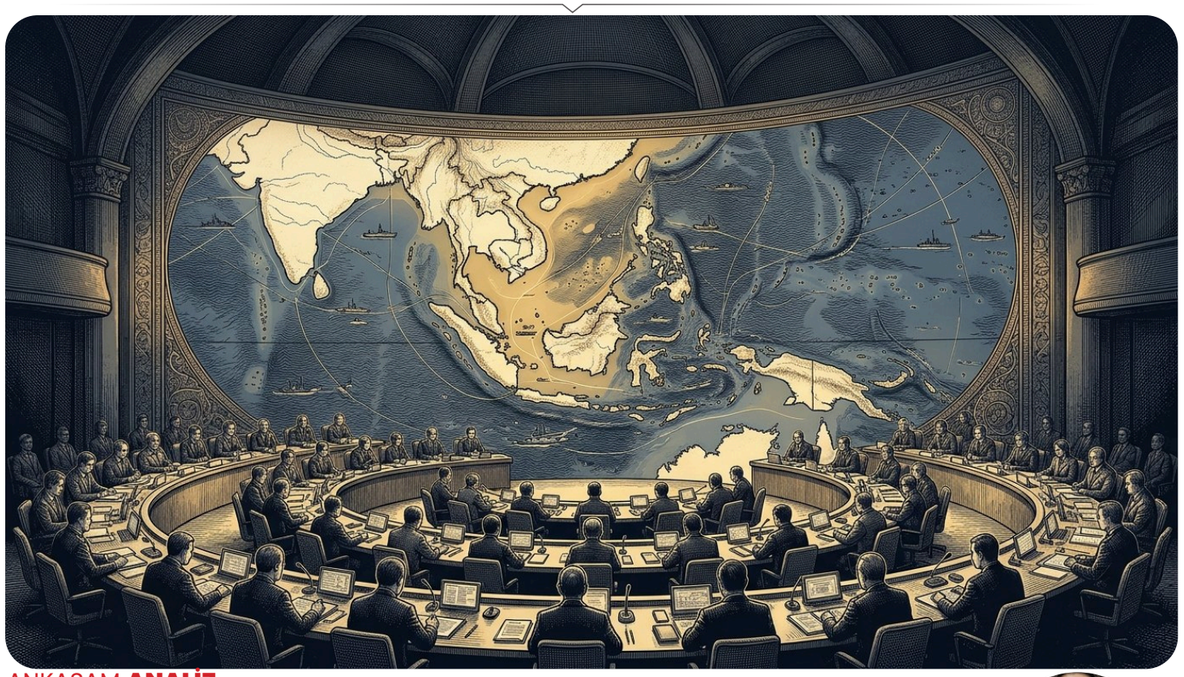
[iii] "The 1951 Refugee Convention and its 1967 Protocol", *UNHCR*, https://www.unhcr.org/media/1951-refugee-convention-and-1967-protocol-relating-status-refugees, (Erişim Tarihi: 27.10.2026).

[iv] "United Nations Global Compact", *UN Global Compact*, https://unglobalcompact.org/, (Erişim Tarihi: 27.10.2026).

[v] "Why human mobility matters at COP 30 and why the EU should pay attention", *United Nations Regional Information Centre (UNRIC)*, https://unric.org/en/why-human-mobility-matters-at-cop-30-and-why-the-eu-should-pay-attention/, (Erişim Tarihi: 27.10.2026).

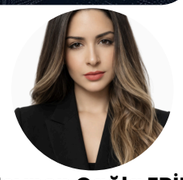
[vi] "Preparation and implementation of strong cooperation for climate-resilient cities to lead COP31", *European External Action Service (EEAS)*, https://www.eeas.europa.eu/delegations/turkiye/preparation-implementation-strong-cooperation-climate-resilient-cities-lead-cop31_en?s=230, (Erişim Tarihi: 27.10.2026).

[vii] "Vanishing islands: The Pacific's bold new strategy to save communities from rising seas", *News.by*, https://news.by/eng/news/v_mire/vanishing-islands-the-pacific-s-bold-new-strategy-to-save-communities-from-rising-seas, (Erişim Tarihi: 27.10.2026).

ANKASAM **ANALİZ**

ASEAN Savunma Bakanları Toplantısı ve Asya-Pasifik'te Güvenlik Rekabetinin Derinleşmesi

Zeynep Çağla ERİN

28-29 Ekim 2026 tarihlerinde Filipinler'in Cebu kentinde gerçekleştirilen 20. ASEAN Savunma Bakanları Toplantısı (ADMM) ve 13. Genişletilmiş ASEAN Savunma Bakanları Toplantısı (ADMM-Plus), Güneydoğu Asya'daki güvenlik ilişkilerinin hangi koşullar altında sürdürülebileceği sorusunu yeniden gündeme taşımıştır. Toplantıya ilişkin basın duyurularında, Filipinler'in Güney Çin Denizi meselesini öne çıkarması ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ile Japonya'nın savunma işbirliğini geliştirmesi, bölgesel diyalog mekanizmasının Çin'i çevrelemeye yönelik bir platforma dönüşmesi riski üzerinden yorumlanmaktadır. Bu değerlendirme, Çin'in güvenlik algısını yansıtan önemli bir söylemsel çerçeve sunmaktadır. Bununla birlikte toplantının anlamını Pekin'in kaygıları üzerinden açıklamak, Güneydoğu Asya ülkelerinin kendi güvenlik önceliklerini ve dış politika hesaplarını ikinci plana itmektedir. Asıl mesele, bölgesel kurumların büyük güçler arasındaki rekabeti sınırlandırma kapasitesinin ne ölçüde korunduğudur.[i]

ADMM-Plus, ASEAN'ın on bir üyesini Avustralya, Çin, Hindistan, Japonya, Güney Kore, Yeni Zelanda, Rusya ve ABD ile aynı kurumsal çerçevede buluşturmaktadır. Bu yapı, bölgesel güvenliği askeri kapasite ve ittifak ilişkileri üzerinden tanımlamayan bir diplomasi anlayışına dayanmaktadır. Deniz güvenliği, terörle mücadele, insani yardım, afet müdahalesi, siber güvenlik ve askeri sağlık gibi alanlarda geliştirilen işbirliği, tarafların birbirleriyle iletişim kanallarını açık tutmasını sağlamaktadır. Ancak üyelerin aynı masada bulunması, temel stratejik uyuşmazlıkların çözülebileceği anlamına gelmemektedir. ADMM-Plus'ın işlevi daha çok güven artırıcı önlemler geliştirmek, askeri temasları sürdürmek ve krizlerin kontrol dışına çıkma ihtimalini azaltmak üzerinden değerlendirilebilir. Dolayısıyla toplantının başarısı tarafların açıklamalarındaki uzlaşma düzeyiyle ve rekabetin somut çatışmalara dönüşmesini önleyen mekanizmaların korunmasıyla ölçülebilir.[ii]

Güney Çin Denizi, Asya-Pasifik'teki güç rekabetinin en hassas alanlarından biridir. Bölge, küresel ticaretin önemli deniz güzergâhlarını, balıkçılık kaynaklarını ve potansiyel enerji rezervlerini barındırırken kıyı devletlerinin deniz yetki alanlarına ilişkin iddiaları da burada kesişmektedir. Bu nedenle Çin ile Filipinler arasındaki anlaşmazlığı, yalnızca iki devlet arasındaki egemenlik tartışması olarak ele almak doğru olmayacaktır. Deniz yetki alanlarının belirlenmesi, seyrüsefer serbestisi, askeri faaliyetler ve uluslararası hukukun uygulanması, daha geniş bir bölgesel düzen tartışmasının parçalarıdır. Filipinler'in 2016 tarihli tahkim kararını diplomatik söyleminde öne çıkarması, Manila'nın hukuki argümanlarını uluslararası destek arayışıyla birleştirme çabasını göstermektedir. Çin ise tahkim sürecini ve kararını kabul etmediğini uzun süredir savunmaktadır. Bu karşıtlık; anlaşmazlıkların hangi kurallar ve mekanizmalar aracılığıyla çözüleceği konusunda da farklı konumlarda bulunduğunu ortaya koymaktadır.[iii]

2016 tarihli tahkim kararı, Filipinler'in başvurusuyla Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin VII. Eki kapsamında yürütülen süreç sonunda verilmiştir. Karar, tarihsel hak iddiaları, deniz oluşumlarının hukuki statüsü ve tarafların deniz alanlarındaki faaliyetlerinin sözleşmeyle uyumu gibi konuları ele almıştır. Bununla birlikte kararın kapsamı doğru tanımlanmalıdır. Tahkim heyeti, Güney Çin Denizi'ndeki bütün egemenlik ihtilaflarını çözmemiş ve adalar üzerindeki egemenliğin kime ait olduğunu belirlememiştir. Bu ayrım, Filipinler'in hukuki stratejisini değerlendirirken önem taşımaktadır. Manila, uluslararası hukuk üzerinden diplomatik meşruiyetini güçlendirmeye çalışırken; Çin, tarihsel haklar ve egemenlik yaklaşımı üzerinden farklı bir hukuki-siyasi pozisyon sürdürmektedir. Hukuki uyuşmazlığın bu biçimde siyasal rekabete eklemlenmesi, tarafların birbirlerinin hamlelerini ikili ilişkiler bağlamında ve bölgesel düzen üzerindeki etkileri açısından da değerlendirmesine yol açmaktadır.[iv]

Filipinler'in 2026 yılındaki ASEAN dönem başkanlığı sırasında Güney Çin Denizi meselesini savunma diplomasisinin gündeminde tutması, ülkenin dış politika yönelimindeki değişimle bağlantılıdır. Filipinler, ABD ile ittifak ilişkisini ve Japonya gibi ortaklarla savunma bağlarını geliştirerek Çin karşısındaki caydırıcılık kapasitesini artırmaya çalışmaktadır. Bu yaklaşımın arkasında, deniz sahasındaki gerilimlerin diplomatik açıklamalarla sınırlandırılamayacağı yönündeki güvenlik değerlendirmesi bulunmaktadır. Ancak Filipinler'in tercihlerini bütünüyle ABD'nin bölgesel stratejisinin bir uzantısı olarak görmek de eksik kalacaktır. Filipinler, kendi deniz yetki alanlarını koruma, askeri kapasitesini geliştirme ve uluslararası desteği artırma hedefleri doğrultusunda hareket etmektedir. ABD ve Japonya ile kurulan ilişkiler bu hedeflere hizmet ederken Manila'nın bölgesel gündemi belirleme kapasitesini de genişletebilir. Öte yandan bu tercihler, Çin'in çevrelenme algısını kuvvetlendirerek diplomatik ilişkilerde yeni gerilimler doğurabilir.

28 Ekim 2026 tarihinde Japonya Savunma Bakanı Shinjiro Koizumi ile ABD Savunma Bakanı Pete Hegseth arasında Cebu'da gerçekleştirilen görüşme, toplantı gündeminin ikili askeri koordinasyon boyutunu somutlaştırmıştır. Japonya Savunma Bakanlığı'nın resmi açıklamasına göre taraflar, caydırıcılık ve müdahale kapasitesinin güçlendirilmesi, entegre hava ve füze savunması ile kriz koşullarında daha yakın koordinasyon konularında mutabık kalmıştır. Görüşme, ABD-Japonya ittifakının Hint-Pasifik'teki daha geniş güvenlik mimarisinin de temel bileşenlerinden biri olduğunu göstermektedir. Bu işbirliği, Çin'e karşı bir çevreleme stratejisinin parçası olarak değerlendirmesi, Pekin'in ittifak ağlarının askeri sonuçlarına ilişkin kaygılarını yansıtmaktadır. Bununla birlikte Japonya ve ABD'nin resmi açıklamaları söz konusu adımları bölgesel caydırıcılık ve mevcut statükonun zor kullanılarak değiştirilmesini önleme çerçevesinde sunmaktadır. İki söylem arasındaki fark, aynı askeri düzenlemenin farklı güvenlik algıları içinde nasıl yorumlandığını göstermesi bakımından önemlidir.

Caydırıcılık tartışmasının güncel boyutlarından biri, denial defense olarak adlandırılan, rakibin askeri hedeflerine ulaşmasını engellemeyi amaçlayan savunma yaklaşımıdır. Bu strateji, karşı tarafı basitçe olası misillemenin maliyetiyle tehdit etmek yerine saldırının başarıya ulaşma ihtimalini düşürmeyi hedeflemektedir. Japonya ve ABD'nin hava savunması, füze savunması ve koordineli operasyon kabiliyetlerine ilişkin çalışmaları bu çerçevede değerlendirilebilir. İlk Ada Zinciri çevresinde askeri erişimi ve hareket serbestisini sınırlamaya yönelik kapasite geliştirme çabaları, özellikle Tayvan Boğazı ve Batı Pasifik'te olası bir kriz sırasında stratejik önem taşıyabilir. Çin açısından bu tür hazırlıklar, ülkenin yakın denizlerdeki askeri hareket alanını sınırlandırabilecek bir ağın güçlenmesi anlamına gelmektedir. Washington ve Tokyo açısından ise amaç, güç kullanarak statükoyu değiştirme girişimlerinin maliyetini yükseltmektir. Böylece caydırıcılık, tarafların güvenlik kaygılarını azaltabilecek bir mekanizma olmanın yanında karşılıklı tehdit algısını artıran bir dinamik hâline de gelebilir.[v]

Bu noktada ittifakların güçlendirilmesi ile bölgesel güvenliğin sağlanması arasında simbiyotik bir ilişki kurmak doğru olmayacaktır. Askeri kapasitenin artması, saldırı kararını caydırabilir. Ancak tarafların birbirlerinin niyetlerini yanlış değerlendirmesi veya bir krizde geri adım atmanın siyasi maliyetini yüksek görmesi, tırmanma riskini de beraberinde gerektirmektedir. Özellikle deniz ve hava unsurlarının yakın temas hâlinde bulunduğu alanlarda, taktik düzeydeki bir olayın siyasi krize dönüşmesi mümkündür. Bu nedenle ABD-Japonya işbirliğinin bölgesel sonuçlarını salt askeri kapasite artışıyla ölçmek doğru bir strateji olmayacaktır. İletişim kanalları, kriz yönetimi mekanizmaları ve karşılıklı yanlış hesaplamaları önleyecek düzenlemeler de caydırıcılık mimarisinin önemli parçalarıdır. ADMM-Plus'ın önemi burada ortaya çıkmaktadır: İttifakların yerine geçmesi beklenemeyecek bu mekanizma, farklı güvenlik anlayışlarına sahip aktörler arasında diyaloğun devam etmesini sağlayabilir.

ASEAN'ın bölgesel güvenlik mimarisindeki konumu, büyük güç rekabetinin askeri dengeler üzerinden açıklanamayacağını ortaya koymaktadır. Örgütün temel önceliklerinden biri, ABD ve Çin gibi güçlü aktörlerin bölgesel politikalarını ASEAN merkezli diplomatik mekanizmalarla ilişkilendirmektir. Bu yaklaşım, üye devletlerin güvenlik sorunlarını kendi aralarında ele almasına ve dış ortaklarla ilişkilerini tek bir büyük güce bağımlı kalmadan sürdürmesine imkân tanımaktadır. Bununla birlikte ASEAN üyeleri, Çin ile ekonomik ilişkilerinin sürdürülmesi ve ABD ile güvenlik bağlarının korunması konusunda farklı önceliklere sahiptir. Filipinler'in deniz güvenliği konusundaki tutumu ile diğer üyelerin daha ihtiyatlı yaklaşımları arasındaki farklılıklar, ortak bir güvenlik çizgisi oluşturulmasını güçleştirebilir. Beeson'ın (2022) ASEAN'ın büyük güç rekabeti karşısındaki konumunu ele alan çalışması da üyelerin iki güç arasında denge kurma çabalarının örgütün merkezi rolünü korumayı zorlaştırabileceğine dikkat çekmektedir.[vi]

ASEAN merkeziliğinin geleceği, üye devletlerin bütün stratejik konularda uzlaşmasına bağlı değildir. Daha gerçekçi ölçüt, görüş ayrılıklarının örgütün işleyişini felce uğratmadan yönetilip yönetilemediğidir. Filipinler'in Güney Çin Denizi'ni gündeme taşıması, Manila açısından ulusal güvenlik ve uluslararası hukukun korunmasıyla ilişkilidir. Çin açısından ise aynı girişimler, ikili anlaşmazlıkların çok taraflı platformlar üzerinden uluslararasılaştırılması ve dış güçlerin müdahale alanının genişlemesi şeklinde yorumlanabilmektedir. Bu karşıtlık, ASEAN'ın önünde önemli bir kurumsal ikilem yaratmaktadır. Üyelerin güvenlik kaygılarını görünür kılmak ile büyük güç rekabetinin örgütün gündemini belirlemesini önlemek arasında denge kurulması gerekmektedir.

Cebu'da gerçekleştirilen ADMM ve ADMM-Plus toplantıları, Asya-Pasifik güvenliğinin üç temel dinamik tarafından şekillendiğini göstermektedir. (i) Güney Çin Denizi'ndeki çözümlenmemiş uyuşmazlıklar, (ii) ABD-Japonya savunma işbirliğinin gelişmesi ve (iii) ASEAN'ın bölgesel diplomasideki konumunu koruma çabasıdır. Çin, bu gelişmeleri çevrelenme ve bloklaşma riski üzerinden değerlendirmektedir. Ancak bu yaklaşım, bölgesel aktörlerin güvenlik politikalarını açıklayan tek çerçeve olarak kabul edilemez. Filipinler'in hukuki ve diplomatik girişimleri, Japonya'nın savunma kapasitesini geliştirmesi ve ASEAN üyelerinin çok taraflı mekanizmaları sürdürme çabaları, farklı güvenlik algılarının ve ulusal çıkarların sonucudur. Bu aktörlerin politikaları arasındaki gerilim, bölgesel düzenin büyük güçlerin stratejik tercihlerine indirgenemeyeceğini göstermektedir.

Önümüzdeki dönemde bölgesel güvenlik açısından belirleyici mesele, ASEAN merkezli mekanizmaların stratejik rekabetin dışında kalıp kalamayacağı değil, bu rekabeti ne ölçüde yönetebileceğidir. ASEAN'ın bütün tarafların çıkarlarını uzlaştıran bağlayıcı bir güvenlik düzeni kurması kısa vadede güç görünmektedir. Üyeler arasındaki tehdit algısı farklılıkları, büyük güçlerin askeri ve ekonomik ağırlığı ve Güney Çin Denizi'ndeki hukuki anlaşmazlıkların devam etmesi, ortak bir yaklaşımın sınırlarını belirlemektedir. Buna rağmen ADMM-Plus gibi platformların işlevi de oldukça fazladır.

Sonuç olarak Cebu toplantıları, Asya-Pasifik'teki güç rekabetinin kurumsal diyalogla askeri caydırıcılığın eş zamanlı ilerlediği bir aşamaya ulaştığını göstermektedir. Çin'in çevrelenme kaygıları, ABD-Japonya ittifakının caydırıcılık hedefleri ve Filipinler'in deniz güvenliği politikası birbiriyle bağlantılı meselelerdir. Bunlar, bölgesel düzenin geleceğine ilişkin farklı beklentilerin kesiştiği bir stratejik etkileşim alanı oluşturmaktadır. ASEAN'ın önemi, bu aktörler arasındaki güç farklılıklarını ortadan kaldırmasından değil, rekabetin çok taraflı diplomasi içinde ele alınabileceği bir zemin sunmasından kaynaklanmaktadır. ASEAN merkeziliğinin sürdürülebilmesi için üye devletlerin kurumsal diyalogu somut güvenlik işbirliğiyle desteklemesi gerekir. Aksi takdirde bölgesel platformlar, tarafların mevcut pozisyonlarını ilan ettikleri ancak karşılıklı güvensizliği azaltamadıkları toplantılara dönüşebilir. Asya-Pasifik'te istikrarın geleceği, askeri kapasite dağılımının yanı sıra diplomatik mekanizmaların krizleri yönetme kapasitesi ve bölge devletlerinin stratejik karar alma özerkliği tarafından şekillenecektir.

[i] "ADMM-Plus convenes with China topics being exploited, risks reducing platform to tool for bloc-building: experts", *Global Times*, https://www.globaltimes.cn/page/202610/1373152.shtml? (Erişim Tarihi: 28.10.2026); "Secretary-General of ASEAN to participate in the 20th ASEAN Defence Ministers' Meeting (ADMM), 13th ADMM-Plus and Related Meetings in Cebu, the Philippines", *ASEAN,* https://asean.org/secretary-general-of-asean-to-participate-in-the-20th-asean-defence-ministers-meeting-admm-13th-admm-plus-and-related-meetings-in-cebu-the-philippines, (Erişim Tarihi: 28.10.2026).

[ii] "Minister for Defence to Visit the Philippines for 20th ADMM and 13th ADMM-Plus", *Mindef Singapore,* https://www.mindef.gov.sg/news-and-events/latest-releases/27oct26-n, (Erişim Tarihi: 28.10.2026).

[iii] "The South China Sea Arbitration (Republic of the Philippines v The People's Republic of China): Part 1 - Award on Jurisdiction and Admissibility of 29 October 2015; Part 2 - Award of 12 July 2016", *PCA*, https://pca-cpa.org/en/documents/publications/pca-award-series, (Erişim Tarihi: 28.10.2026).

[iv] *Aynı yer.*

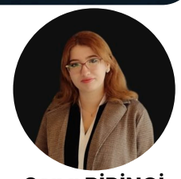
[v] Satoru, M. (2026). The Second Trump Administration's Denial Defense Along the First Island Chain. *Asia-Pacific Review*, *33*(1), 26–46. https://doi.org/10.1080/13439006.2026.2694250

[vi] Beeson, M. (2022). Decentered? ASEAN's struggle to accommodate great power competition. *Global Studies Quarterly*, *2*(1), 1-9.

ANKASAM **ANALİZ**

Sırbistan'da Siyasal Dönüşüm: Öğrenci Hareketi ve AB İlişkileri

Sena BİRİNCİ

Sırbistan'da öğrencilerin öncülük ettiği siyasal hareketin seçim başarısı, ülkedeki iktidar mücadelesinin ötesinde Balkanlar'ın demokratik geleceği ve Avrupa Birliği (AB) ile ilişkileri açısından da önemli bir gelişme olarak değerlendirilebilmektedir. Aleksandar Vučić ve Sırp İlerleme Partisi'nin uzun yıllara yayılan siyasi hâkimiyetine karşı yükselen hareket, yolsuzluk, hesap verebilirlik ve kurumsal bağımsızlık taleplerini seçim siyasetine taşımıştır. 25 Ekim 2026 tarihinde gerçekleştirilen seçimlere ilişkin açıklanan ön sonuçlarda Öğrenci Listesi'nin yaklaşık yüzde 52,7 oy aldığı ve parlamentoda çoğunluğu elde etmesinin beklendiği bildirilmiştir.[i] Bununla birlikte seçim sonuçlarının kesinleşmesi ve hareketin seçim başarısını kalıcı bir siyasal dönüşüme dönüştürmesi, sürecin geleceğini belirleyecek temel unsurlar olarak öne çıkmaktadır.

Sırbistan'daki protestoların başlangıç noktası, Kasım 2024 tarihinde Novi Sad kentindeki tren istasyonunun çatısının çökmesi ve 16 kişinin hayatını kaybetmesidir.[ii] İlk bakışta bir altyapı faciası olarak görülebilecek olay, kısa sürede kamu yönetiminin işleyişi, kamu ihalelerindeki şeffaflık ve siyasi sorumluluk tartışmalarının merkezine yerleşmiştir. Öğrenciler açısından mesele yalnızca kazanın nedenlerinin açıklığa kavuşturulması değil, bu tür felaketlerin ortaya çıkmasına zemin hazırlayan yönetim anlayışının sorgulanmasıydı. Olayın ardından yükselen tepkiler, devlet kurumlarının vatandaşlara karşı sorumluluğu ve siyasi iktidarın hesap verebilirliği üzerine daha geniş bir tartışmaya dönüşmüştür.

Protestoların toplumsal etkisi, öğrencilerin taleplerinin üniversite çevreleriyle sınırlı kalmamasından kaynaklanmıştır. Üniversitelerdeki boykotlar ve kitlesel gösteriler, zamanla farklı toplumsal kesimlerin katılımıyla genişleyen bir harekete dönüşmüştür. Öğretim üyeleri, meslek grupları, sivil toplum aktörleri ve hükümetin uygulamalarından rahatsızlık duyan vatandaşlar, hareketin toplumsal tabanını güçlendirmiştir. Bu genişleme, öğrencilerin yalnızca belirli bir olayın aydınlatılmasını isteyen bir grup olmaktan çıkarak ülkenin yönetim biçimine ilişkin itirazları temsil etmelerini sağlamıştır.

Hareketin dikkat çekici özelliklerinden biri, geleneksel parti siyasetinden farklı bir örgütlenme ve temsil anlayışını benimsemesidir. Belirgin bir lider etrafında şekillenmek yerine kolektif karar alma ve yatay örgütlenme yöntemlerini öne çıkarması, protestoların farklı kesimler tarafından sahiplenilmesini kolaylaştırmıştır. Bu model, siyasi hareketlerin lider merkezli yapılara bağımlılığını azaltabilecek bir alternatif sunmaktadır. Bununla birlikte liderliğin belirgin olmadığı bir hareketin seçim sonrasında karar alma, sorumluluk üstlenme ve ortak bir program uygulama süreçlerinde güçlük yaşama ihtimali de bulunmaktadır.[iii] Sokak protestoları sırasında farklı görüşleri bir araya getiren yolsuzluk karşıtlığı, iktidar sorumluluğu üstlenildiğinde ekonomi, dış politika ve kamu yönetimi gibi alanlarda ortak bir tutum geliştirmek için tek başına yeterli olmayabilir.

Bu nedenle seçim başarısı, hareket açısından bir son değil, daha karmaşık bir dönemin başlangıcıdır. Öğrencilerin öncülük ettiği oluşumun en önemli sınavı, seçim kampanyası sırasında dile getirilen talepleri somut politikalara dönüştürmek olacaktır. Kamu ihalelerinin denetlenmesi, yolsuzluk iddialarının bağımsız biçimde soruşturulması, yargının siyasi etkiden uzaklaştırılması ve kamu kurumlarının şeffaflığının artırılması bu sürecin temel başlıkları arasında yer almaktadır.[iv] Eğitim, sağlık ve sosyal hizmetlerde yaşanan sorunlara yönelik çözüm üretmek de hareketin toplumsal desteğini koruması açısından önem taşımaktadır. Seçim sürecinde farklı toplumsal grupları bir araya getiren beklentilerin, iktidar aşamasında birbirleriyle çelişen önceliklere dönüşmesi ihtimali göz ardı edilmemelidir.

Sırbistan'daki gelişmelerin bir diğer önemli boyutu, seçimlerin yalnızca oy sayımı ve parlamentodaki sandalye dağılımı üzerinden değerlendirilemeyecek olmasıdır. Avrupa kurumları ve seçim gözlemcileri, ülkedeki demokratik rekabetin niteliğine ilişkin çeşitli sorunlara dikkat çekmiştir. Seçmenler üzerindeki baskı iddiaları, kamu kaynaklarının iktidar lehine kullanılması, medyadaki dengesizlikler ve siyasi yıldırma vakaları, seçim ortamının eşitliği konusunda tartışmalara neden olmuştur. AB de seçim sürecinin ardından seçim mevzuatının iyileştirilmesi ve uluslararası gözlemcilerin tavsiyelerinin uygulanması yönündeki beklentilerini yinelemiştir.[v]

Bu çerçevede, seçim sonucunun demokratikleşme bakımından taşıdığı anlam yalnızca iktidarın el değiştirmesi ihtimaliyle sınırlı değildir. Demokratik sistemlerin sürdürülebilirliği, iktidarın kim tarafından kullanıldığından olduğu kadar, iktidarın hangi kurallarla sınırlandırıldığına da bağlıdır. Yeni siyasi aktörlerin mevcut yönetimden farklı bir toplumsal desteğe sahip olması, kurumsal dönüşümün kendiliğinden gerçekleşeceği anlamına gelmez. Öğrenci hareketinin yargı bağımsızlığı, medya özgürlüğü ve seçim güvenliği alanlarında kalıcı düzenlemeler yapabilmesi, değişimin kişilere bağlı kalmamasını sağlayacaktır. Aksi durumda seçim zaferi, mevcut siyasi kadroların değişmesiyle sınırlı kalabilir.

Sırbistan'ın AB ile ilişkileri de bu demokratik dönüşüm tartışmasının merkezinde yer almaktadır. Ülkenin uzun süredir devam eden AB üyelik süreci, hukukun üstünlüğü, yargı bağımsızlığı, yolsuzlukla mücadele ve temel haklar alanındaki reformların yavaşlaması nedeniyle çeşitli engellerle karşılaşmıştır. Brüksel'in seçim sonrasında yaptığı açıklamalarda demokratik kurumların güçlendirilmesi, medya özgürlüğü ve hukukun üstünlüğü konularına vurgu yapması, yeni dönemde ikili ilişkilerin hangi ölçütler üzerinden şekilleneceğine işaret etmektedir.[vi] Öğrenci hareketinin bu alanlarda ilerleme sağlayabilmesi, Sırbistan'ın AB ile ilişkilerinde yeni bir dönemin başlamasını mümkün kılabilir.

Ancak seçim sonucunu doğrudan Sırbistan'ın AB üyeliğine yöneldiğinin kesin kanıtı olarak yorumlamak doğru olmayacaktır. Öğrenci hareketinin toplumsal desteği büyük ölçüde yolsuzluk karşıtlığına, hesap verebilirliğe ve ülkenin yönetiminde değişim talebine dayanmaktadır. Bu taleplerin AB'nin demokratik standartlarıyla örtüşmesi önemli olsa da hareketin dış politika konularındaki yaklaşımı daha karmaşıktır. AB ile ilişkileri iyileştirme isteği, üyelik sürecinin bütün koşullarının kabul edildiği anlamına gelmemektedir. Bu nedenle Brüksel açısından asıl mesele, seçim zaferinin ardından açıklanan reform vaatlerinin uygulanıp uygulanmayacağı olacaktır.

Sırbistan'ın dış politikası, Avrupa ile bütünleşme hedefinin yanı sıra Rusya ve Çin ile sürdürdüğü ilişkilerden de etkilenmektedir. Rusya, özellikle enerji alanındaki ilişkiler ve Kosova meselesindeki diplomatik desteği nedeniyle Belgrad açısından önemini korumaktadır. Çin ise ekonomik yatırımlar ve altyapı projeleri üzerinden ülkenin dış ilişkilerinde etkili bir aktördür.[vii] Sırbistan'ın bu ülkelerle ilişkilerini sürdürürken AB üyeliği hedefini ilerletmeye çalışması, uzun süredir dış politikasında belirgin olan çok yönlü denge arayışının bir parçasıdır.

Öğrenci hareketinin bu başlıklardaki yaklaşımı, iktidara gelmesi durumunda karşılaşacağı en önemli politika sınavlarından biri olacaktır. Özellikle Rusya'ya yönelik yaptırımlar ve Kosova'nın statüsü gibi konular, AB ile ilişkilerin yalnızca demokratik reformlardan ibaret olmadığını göstermektedir. Sırbistan'ın Kosova'nın bağımsızlığını tanımayan tutumu ile Avrupa bütünleşmesi arasındaki gerilim, yeni yönetimin kolaylıkla çözebileceği bir mesele değildir. Benzer biçimde, Rusya ile ilişkilerin geleceği konusunda alınacak kararlar da enerji güvenliği, ulusal çıkar algısı ve Avrupa kurumlarıyla bütünleşme hedefleri arasında bir denge kurulmasını gerektirecektir.[viii] Dolayısıyla öğrenci hareketinin Avrupa yanlısı bir yönelime sahip olup olmadığını yalnızca söylemleri üzerinden değil, bu somut dış politika sorunlarına vereceği yanıtlar üzerinden değerlendirmek gerekir.

AB açısından da bu gelişmeler bir sınav niteliğindedir. Birliğin genişleme politikası, aday ülkelerde demokratik kurumların güçlendirilmesini teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Ancak üyelik sürecinin uzun yıllar boyunca somut ilerleme üretmemesi, aday ülkelerde Avrupa bütünleşmesinin inandırıcılığına ilişkin soru işaretleri doğurabilmektedir. Sırbistan örneğinde, demokratik reformları destekleyen bir toplumsal hareketin seçim başarısı elde etmesi, AB'ye bu desteği somut bir politika çerçevesinde değerlendirme fırsatı sunmaktadır. Bununla birlikte, Brüksel'in yalnızca siyasi değişimi memnuniyetle karşılaması yeterli olmayacaktır. Üyelik sürecindeki ilerlemenin açık ölçütlere, tutarlı koşullara ve uygulanabilir bir takvime dayanması, Avrupa kurumlarının demokratikleşme konusundaki güvenilirliği açısından önem taşımaktadır.

AB'nin Sırbistan'daki yeni siyasi aktörlerle kuracağı ilişkinin yalnızca jeopolitik çıkarlar üzerinden şekillenmesi de demokratik dönüşümün niteliğini zayıflatabilir. Sırbistan'ın Rusya ve Çin ile ilişkileri, enerji kaynakları ve bölgesel güvenlik gibi konular Brüksel'in hesaplamalarında önemli bir yer tutmaktadır. Ancak bu önceliklerin demokratik standartların önüne geçmesi, Avrupa bütünleşmesinin temel değerleriyle çelişen bir tablo ortaya çıkarabilir. Bu nedenle AB'nin yaklaşımı, bir yandan reformları teşvik ederken diğer yandan hukukun üstünlüğü ve temel haklar konusundaki beklentilerinde tutarlılık göstermesine bağlıdır.

Sırbistan'daki öğrenci hareketinin bölgesel etkileri de yakından izlenmeye değerdir. Batı Balkanlar'da demokratik kurumların niteliği, yolsuzlukla mücadele ve Avrupa bütünleşmesi uzun süredir birbiriyle bağlantılı tartışma alanlarıdır. Öğrencilerin öncülük ettiği hareketin seçim başarısı, siyasi değişim talebinin yalnızca geleneksel muhalefet partileri üzerinden ifade edilmek zorunda olmadığını göstermektedir. Bununla birlikte Sırbistan'daki deneyimin diğer ülkelere doğrudan aktarılabilecek tek bir model oluşturduğu söylenemez. Her ülkenin siyasi kurumları, toplumsal yapısı ve dış ilişkileri farklıdır. Hareketin bölgesel önemi, hazır bir çözüm sunmasından ziyade, yurttaş katılımının ve hesap verebilirlik talebinin siyasal sonuçlar üretebileceğini göstermesinden kaynaklanmaktadır.

Sonuç olarak Sırbistan'da öğrencilerin öncülük ettiği hareketin seçim başarısı, uzun süredir devam eden yönetim anlayışına karşı güçlü bir toplumsal itirazın kurumsal siyasete taşınması anlamına gelmektedir. Ancak bu başarının kalıcı bir demokratik dönüşüme dönüşmesi; hareketin ortak taleplerini uygulanabilir politikalara çevirmesine, bağımsız kurumları güçlendirmesine ve seçim sürecinde gündeme gelen demokratik sorunlara çözüm üretmesine bağlıdır. AB ile ilişkiler de bu sürecin önemli bir parçasını oluşturacaktır. Sırbistan'ın Avrupa ile bütünleşme hedefini ilerletebilmesi, yalnızca dış politika tercihleriyle değil, ülke içinde hukukun üstünlüğü ve demokratik hesap verebilirlik alanlarında atacağı adımlarla belirlenecektir. Bu nedenle öğrenci hareketinin başarısı, sadece mevcut siyasi düzeni değiştirme potansiyeliyle değil, iktidarın işleyişini daha şeffaf ve denetlenebilir hâle getirip getiremeyeceğiyle ölçülmelidir. Asıl belirleyici olan, seçim gecesi ortaya çıkan siyasi değişim beklentisinin, gündelik siyasette ve devlet kurumlarının işleyişinde somut karşılık bulup bulamayacağıdır.

[i] Guy de Launey, "'It's the smell of freedom': Belgrade cleans up after Student List triumph", *The Guardian*, https://www.theguardian.com/world/2026/oct/27/belgrade-cleans-up-after-student-list-triumph-serbia, (Erişim Tarihi: 28.10.2026).

[ii] Jon Henley, "What is at stake in Serbia's election? The key players, main issues and potential fallout", *The Guardian*, https://www.theguardian.com/world/2026/oct/22/serbia-election-student-protests-explainer-key-issues, (Erişim Tarihi: 26.10.2026).

[iii] Aleksandar Matković, "A leaderless revolution has swept Serbia. The world should be watching", *The Guardian*, https://www.theguardian.com/commentisfree/2026/oct/27/a-leaderless-revolution-has-swept-serbia-the-world-should-be-watching, (Erişim Tarihi: 28.10.2026).

[iv] Paul Kirby, "How a movement of students brought down Serbia's Vučić", *BBC News*, https://www.bbc.com/news/articles/c574pvy82k0mo, (Erişim Tarihi: 27.10.2026).

[v] Luca Bertuzzi, "Serbia's student victory raises hopes of an EU reset", *Euronews*, https://www.euronews.com/2026/10/26/serbias-student-victory-raises-hopes-of-an-eu-reset, (Erişim Tarihi: 27.10.2026).

[vi] Ashifa Kassam, "In Serbia, a new type of democracy is taking hold, and Europe is watching closely", *The Guardian*, https://www.theguardian.com/world/2026/oct/28/in-serbia-a-new-type-of-democracy-is-taking-hold-and-europe-is-watching-closely, (Erişim Tarihi: 28.10.2026).

[vii] *Aynı yer.*

[viii] *Aynı yer.*

BASINDA ANKASAM

1 Ekim 2026
- ANKASAM Başkanı Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol TRT Türkiye'nin Sesi Radyosu'nda!

8 Ekim 2026
- ANKASAM Başkanı Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol TRT Türkiye'nin Sesi Radyosu'nda!

8 Ekim 2026
- ANKASAM Başkanı Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol Milliyet'te: Mekke İttifakı İlk Sınavını Verdi – "Savunma taahhüdünün ulusal mevzuata bağlanması kontrolsüz bir savaşı önleyen Stratejik Sigorta Kutusudur."

11 Ekim 2026
- ANKASAM Başkanı Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol TRT Türkiye'nin Sesi Radyosu'nda!

13 Ekim 2026
- ANKASAM Başkanı Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol Ulusal Kanal'da

15 Ekim 2026
- ANKASAM Başkanı Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol TRT Türkiye'nin Sesi Radyosu'nda!

15 Ekim 2026
- ANKASAM Başkanı Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol Ulusal Kanal'da

22 Ekim 2026
- ANKASAM Başkanı Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol TRT Türkiye'nin Sesi Radyosu'nda!

25 Ekim 2026
- ANKASAM Başkanı Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol TRT Türkiye'nin Sesi Radyosu'nda!

27 Ekim 2026
- ANKASAM Başkanı Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol Dunyo'da: Türk Devletleri Teşkilatı'nda Özbekistan'ın Rolü ve Önemi Artıyor

29 Ekim 2026
- ANKASAM Başkanı Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol TRT Türkiye'nin Sesi Radyosu'nda!

29 Ekim 2026
- ANKASAM Başkanı Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol Ulusal Kanal Görüş Alanı Programı'nda!

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) bünyesinde faaliyet gösteren ve uluslararası hakemli dergi olan Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi'nin son sayısı yayımlanmıştır.
Uluslararası hakemli, açık erişimli ve tamamen ücretsiz olan dergimiz, 12 indeks tarafından taranmaktadır. Bunlar; Index Copernicus, CEEOL, ASOS Index, Cite Factor, DRJI, Google Akademik, Ideal Online, Infobase, JIFACTOR, Journal Factor, Research Bible ve Sindex olarak sıralanabilir.

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ CİLT X , SAYI I

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) bünyesinde faaliyet gösteren ve uluslararası hakemli dergi olan Bölgesel Araştırmalar Dergisi'nin son sayısı yayımlanmıştır. Endekslendiğimiz 12 uluslararası veri tabanı şunlardır; Index Copernicus, CEEOL, ASOS Index, Cite Factor, DRJI, Google Akademik, Infobase, İdeal Online, JIFACTOR, Journal Factor, Research Bible ve Sindex.

ANKASAM BÖLGESEL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ CİLT X , SAYI I